

Student: Mario Cools
Academiejaar 2003-2004

De aansprakelijkheid van internetproviders

Verhandeling voorgedragen tot het behalen van de graad van:
Licentiaat in de Toegepaste Economische Wetenschappen
(major kwantitatieve bedrijfseconomie)

Promotor: Prof. dr. Hendrik Vanhees

Universiteit Antwerpen
Faculteit Toegepaste Economische Wetenschappen

Universiteit Antwerpen
Faculteit Toegepaste Economische Wetenschappen

DE AANSPRAKELIJKHEID VAN INTERNETPROVIDERS

Verhandeling voorgedragen tot het bekomen van de graad van:

Licentiaat in de Toegepaste Economische Wetenschappen
(major kwantitatieve bedrijfseconomie)

door

Mario COOLS

Juni 2004

Promotor: Prof. dr. Hendrik Vanhees

Voorwoord

Na vier jaar toegepaste economische wetenschappen gestudeerd te hebben, vormt deze eindverhandeling het sluitstuk van mijn studie.

Ik heb als TEW-student voor een juridisch onderwerp gekozen omdat ik zo mijn studie wilde verbreden. Toch heb ik geprobeerd om wiskundige technieken in mijn eindverhandeling te incorporeren.

Ik heb het onderwerp van de aansprakelijkheid van internetproviders gekozen omdat ik vroeger zelf als chatmoderator actief ben geweest.

Ik wil van dit voorwoord gebruik maken om een aantal mensen te bedanken voor hun medewerking.

In de eerste plaats wil ik Professor Dr. Johan Springael van harte bedanken voor het meehelpen ontwikkelen van een oplossingsmethode voor mijn thesis.

Vervolgens wil ik ook Bert Van Laer bedanken voor het helpen met informatie te verschaffen.

En tenslotte wil ik Tom De Ridder en An Willems bedanken voor het geven van de nodige morele steun.

Bedankt

Mario Cools

Inhoudsopgave

Voorwoord	iii
Inhoudsopgave	vii
Lijst van figuren	ix
Lijst van tabellen	xi
1 Inleiding	1
1.1 Structuur van de eindverhandeling	1
1.2 ISP's: Basisbegrippen en typologie	2
2 De aansprakelijkheid van ISP's: situatie voor de E-Commerce-richtlijn	7
2.1 Rechtspraak	7
2.1.1 Scientology I	7
2.1.2 Scientology II	8
2.1.3 IFPI en Polygram versus Skynet	9
2.2 Rechtsleer	9
2.2.1 De complexe juridische situatie	9
2.2.2 Aansprakelijkheidsgronden	10
2.2.3 Determinerende factoren	11
2.2.4 Zorgvuldigheidsplicht	12
2.2.5 Cascadesysteem	12
2.2.6 Caching	13
2.2.7 Juridisch kader	13
3 De aansprakelijkheid van ISP's: de E-commerce-richtlijn en de wetten van 11 maart 2003	15
3.1 Algemene principes	15
3.2 Artikelsgewijze bespreking	17
3.2.1 Artikel 18 E-commerce-wet: Mere conduit (doorgeefluik)	17

3.2.2	Artikel 19 E-commerce-wet: Opslag in de vorm van tijdelijke kopiëring van gegevens	19
3.2.3	Artikel 20: Hosting (host-diensten)	21
3.2.4	Artikel 21: Geen algemene toezichtsverplichting	23
3.2.5	Vergelijking van de mere conduit, caching en hosting regeling	24
4	Information location tool providers en andere soorten providers	25
4.1	Bulletin Board Systems	25
4.2	Information location tool providers	26
4.2.1	Terminologie	26
4.2.2	De zaak IFPI versus Beckers	27
4.2.3	Aansprakelijkheid	27
5	Lacunae in de wetgeving en mogelijke oplossingen	29
5.1	Tekortkomingen	29
5.2	“Special body”	30
5.3	Notice and take down, and notice and take back-procedure	30
5.3.1	DMCA	31
5.3.2	Rechtspraak	31
5.4	Filtersoftware	32
6	Zelfregulering en gedragscodes	33
6.1	Zelfregulering en gedragscodes	33
6.1.1	Achtergrond	33
6.1.2	Belgische gedragscode	33
6.2	Samenwerkingsakkoord ISPA en gerecht	34
6.3	Labels	35
7	Multicriteria-oplossing voor de FCCU	39
7.1	Bepaling van de rangorde	39
7.2	0-1 Lineair programma om de te behandelen klachten te bepalen.	41
8	Special Topics	47
8.1	Kinderpornografie	47
8.2	Filesharing	48
8.2.1	Peer-to-peer systemen	48
8.2.2	Usenet	48
9	Conclusie	51
	Bibliografie	58

A Richtlijn inzake elektronische handel	59
B Wet betreffende bepaalde juridische aspecten van de diensten van de informatiemaatschappij als bedoeld in artikel 77 van de Grondwet	77
C Samenwerkingsprotocol ter bestrijding van ongeoorloofd gedrag op het internet	91
D Kaderbesluit ter bestrijding van seksuele uitbuiting van kinderen en kinderpornografie	97

Lijst van figuren

1.1	Basiscomponenten van het Internet (wik-Consult, 2002, p. 10)	4
1.2	Hiërarchie van het Internet (wik-Consult, 2002, p. 12)	5
6.1	FCCU Klachtenbehandeling (Bron: Bortloff & Henderson (1999))	35
7.1	Voorbeeld boomgraf 0-1 lineair programma	44

Lijst van tabellen

1.1	Belgische Internetaansluitingen: opsplitsing privé versus bedrijf	3
1.2	Belgische Internetaansluitingen: opsplitsing naar technologie	3
6.1	Synthesetabel labelstrategieën (Bron: Gobert & A. (2000, p. 83-94))	37
7.1	Preferentiematrix voor sociale onaanvaardbaarheid	40
7.2	Belangrijkheden van criteria	41
7.3	Rangschikkingen delicten	42
7.4	0-1 Algoritme	45

Hoofdstuk 1

Inleiding

1.1 Structuur van de eindverhandeling

In deze eindverhandeling zullen de aansprakelijkheidsregels die van toepassing zijn op internetproviders uitgelegd worden.

In het vervolg van dit eerste hoofdstuk zullen algemene begrippen rond internet service providers (ISP's) uitgelegd worden, en zal dieper worden ingegaan op de verschillende actoren op het internet.

In het tweede hoofdstuk zal de juridische situatie voorafgaand aan de e-commerce richtlijn uitgelegd worden. Deze richtlijn zal van groot belang zijn wat betreft de aansprakelijkheidsregels met betrekking tot internetproviders. Daarom wordt een onderscheid gemaakt tussen de situatie voor en de situatie na de richtlijn. In dit tweede hoofdstuk wordt eerst ingegaan op jurisprudentie en vervolgens op de rechtsleer.

In het derde hoofdstuk wordt de kern van de thesis uitgelegd, meer specifiek de aansprakelijkheidsregels die voortvloeien uit de e-commerce richtlijn ([Europees Parlement en de Raad, 2000](#)) en de e-commerce wet ([Federale Overdienst Economie, K.M.O., Middenstand en Energie, 2003](#)).

In het vierde en vijfde hoofdstuk worden de tekortkomingen van de wetten die besproken werden in het derde hoofdstuk verder toegelicht, en worden mogelijke oplossingen geboden.

In het zesde hoofdstuk wordt aandacht besteed aan het fenomeen van zelfregulering. Er wordt dieper ingegaan op onder meer het samenwerkingsakkoord van de Belgische internetprovidersfederatie.

In het zevende hoofdstuk wordt een wiskundige methode toegelicht die kan helpen bij de klachtenproblematiek van de federale computer crime unit.

In het achtste hoofdstuk worden tenslotte enkele onderwerpen aangeraakt die altijd voor de nodige commotie zorgen. Eerst wordt ingegaan op kinderpornografie en vervolgens wordt de thematiek van filesharing onderzocht.

Ten slotte wordt er geëindigd met enkele slotopmerkingen in de conclusie.

1.2 ISP's: Basisbegrippen en typologie

Om de aansprakelijkheid van Internet service providers (ISP's) ten gronde te kunnen bestuderen is het noodzakelijk om de ISP's te onderscheiden op basis van hun aangeboden diensten: (Julià-Barceló & Koelman, 2000, p. 453, 454; Koelman, 1998, p. 204; Siemerink, 2001, p. 8; Tiberi & Zamboni, 2003, p. 49)

- *Network-provider*: Een network-provider verschafft het fysieke netwerk en verzorgt het transport van het signaal.
- *Access-provider*: Een access-provider verleent de toegang tot het Internet.
- *Host service provider*: Een host service provider of hosting-provider biedt opslagruimte aan, waarop gebruikers bijvoorbeeld hun eigen websites kunnen plaatsen.
- *Chatprovider, discussie-fora-provider en nieuwsgroep-provider*: Deze drie soorten bieden gebruikers een plaats aan, waar ze de mogelijkheid hebben om informatie te lezen en te plaatsen (te "posten") rond bepaalde onderwerpen.
- *Information location tool provider*: Een information location tool provider¹ biedt de gebruiker on-line zoekmechanismen aan.
- *Content-provider*: Een content provider of information provider is de informatieverschaffer die de inhoud bepaalt (BELNET Workgroup on Information Servers, 2003).

Het belang van de ISP's voor de Belgische informatiemaatschappij komt tot uiting door een blik te werpen op het aantal internetaansluitingen. Tabel 1.1 geeft de recente evolutie² weer.

Het totale aantal Internetaansluitingen kan zoals in bovenstaande tabel worden opgesplitst in bedrijfsaansluitingen, en privé-aansluitingen. Er kan ook een opsplitsing worden gemaakt op basis van de aangewende technologieën (IDC EMEA, 2002, p. 2)³.

Er worden twee groepen bekomen; de breedbandaansluitingen en de gehuurde lijnen ("leased lines"):

- de breedbandaansluitingen beroepen zich op de breedband-technologieën: DSL⁴, kabelmodem, BFWA⁵ of glasvezel.

¹Een van de bekendste zoekroboten is die van Altavista (www.altavista.com)

²Deze gegevens betreffen de leden van ISPA (Internet Service Provider Association) Belgium die ongeveer 97% van de markt vertegenwoordigen.

³(IDC EMEA, 2002, p. 2, 3) geeft een verdere uitdieping van volgende technologische concepten.

⁴DSL : Digital subscriber line

⁵BFWA : Broadband fixed wireless access

Tabel 1.1: Belgische Internetaansluitingen: opsplitsing privé versus bedrijf

Datum	Totaal	Prive	Bedrijf
30/06/01	1162738	1019521	143217
30/09/01	1266820	1107382	159438
31/12/01	1424516	1240032	184484
31/03/02	1491113	1293184	197929
30/06/02	1551575	1336195	215380
30/09/02	1556718	1320974	235744
31/12/02	1694384	1438379	256005
31/03/03	1786103	1502640	283463
30/06/03	1780000	1490000	288000
30/09/03	1821000	1523000	298000
31/12/03	1892000	1566000	326000

Bron: ISPA (2004)

- de “leased lines” maken gebruik van volgende technieken: inbel-toegang, gratis abonnementstoegang, “unmetered access”, of FRIACO⁶

Tabel 1.2 geeft deze opsplitsing weer voor de Belgische Internetaansluitingen. Wat opvalt, is dat het aantal Internetaansluitingen blijft stijgen dankzij het toenemende aantal breedbandaansluitingen.

Tabel 1.2: Belgische Internetaansluitingen: opsplitsing naar technologie

Datum	Totaal	Breedband	Andere	Breedband %
30/06/01	1162738	243541	919197	0,21
30/09/01	1266820	330938	935882	0,26
31/12/01	1424516	457759	966757	0,32
31/03/02	1491113	581334	909779	0,39
30/06/02	1551575	644860	906715	0,42
30/09/02	1556718	751022	805696	0,48
31/12/02	1694384	868994	825390	0,51
31/03/03	1786103	988680	797423	0,55
30/06/03	1780000	1061000	719000	0,60
30/09/03	1821000	1156000	665000	0,63
31/12/03	1892000	1273000	619000	0,67

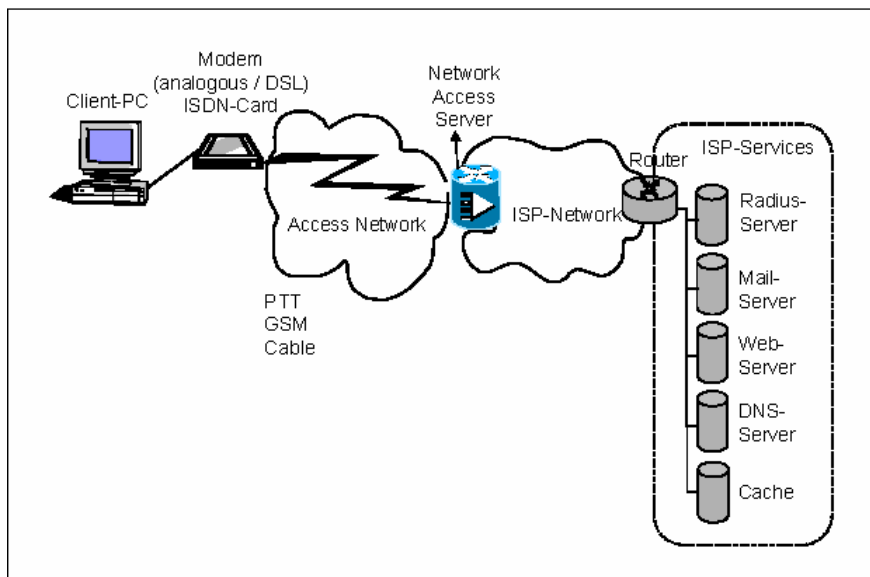
Bron: ISPA (2004)

Volgens een studie van consultancy-bureau Fischer & Lorenz (2000) wordt het Internet voornamelijk gebruikt als communicatiemiddel, als platform voor onderzoek en educatie, en als bron van ontspanning. Nieuwe, en steeds belangrijker wordende drijfveren om het Internet te gebruiken zijn het online shoppen en tv-kijken.

Figuren 1.1 en 1.2 bieden extra informatie over de rol van de ISP's in de digitale omgeving.

⁶FRIACO : Flat-Rate Internet Access Call Origination

Figuur 1.1: Basiscomponenten van het Internet (wik-Consult, 2002, p. 10)

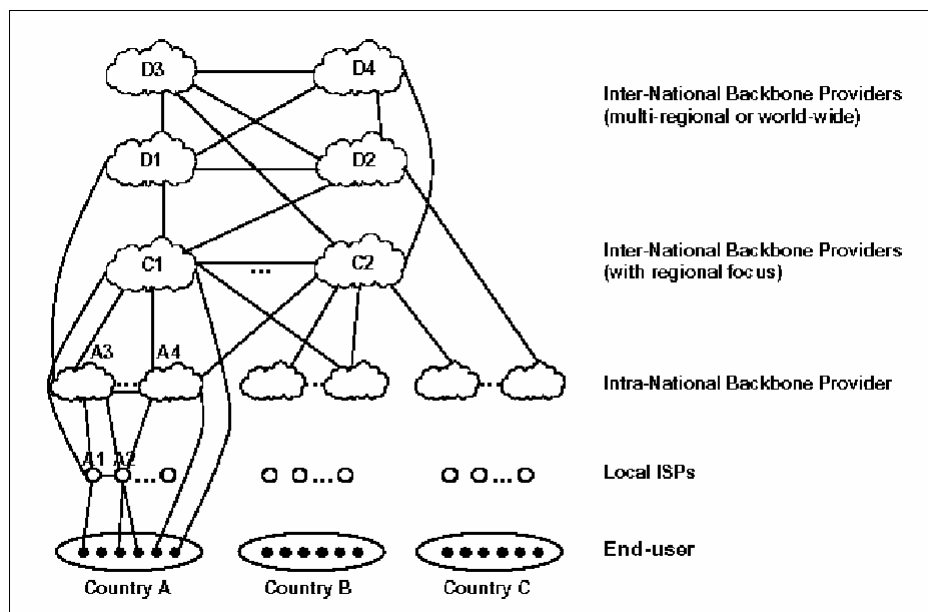

Wanneer het surfen en downloaden van een Internetgebruiker van naderbij wordt bekeken, wordt de interactie van de verschillende soorten ISP's duidelijk. Een Internetgebruiker moet met zijn PC eerst verbinding maken met het netwerk via de server van een access provider. Deze server is verbonden met een netwerk van ISP's. Van zodra de verbinding is gemaakt zal de Internetgebruiker met zijn browser (bijvoorbeeld Internet explorer of Netscape navigator) een webpagina consulteren, die op de server staat van de host service provider. De Internetgebruiker kan dan eventueel bestanden up- of downloaden. Om de locatie van de webpagina te vinden doen heel wat Internetgebruikers beroep op een zoekrobot die aangeboden wordt door de information location tool provider (Julià-Barceló, 1998, 454).

Wanneer informatie op het Internet wordt verstuurd wordt gebruik gemaakt van de "packet switching transmission"-techniek. Deze techniek verdeelt data in kleine stukken die "packets" genoemd worden. Deze pakketjes worden dan in de juiste richting gestuurd door een speciale pc die de "router" wordt genoemd. Als de pakketjes op de eindbestemming zijn gearriveerd worden ze weer in de juiste volgorde aan mekaar gezet (Julià-Barceló, 2000, 109).

Figuur 1.2 geeft de hiërarchie van het Internet weer. Uit deze figuur kan er bovendien afgeleid worden dat internetverkeer, dat vertrekt vanuit een bepaald land en in dat zelfde land toekomt, mogelijk door andere landen passeert. Hierdoor stijgt de complexiteit van de juridische aspecten m.b.t. een ISP (wik-Consult, 2002, p. 9-12).

Figuur 1.2: Hiërarchie van het Internet (wik-Consult, 2002, p. 12)

Hoofdstuk 2

De aansprakelijkheid van ISP's: situatie voor de E-Commerce-richtlijn

In dit hoofdstuk wordt de situatie voorafgaand aan de E-commerce richtlijn uitgelegd. Eerst wordt de rechtspraak i.v.m. de aansprakelijkheid van ISP's besproken. In de tweede paragraaf wordt dieper ingegaan op beschouwingen uit de rechtsleer.

2.1 Rechtspraak

De totstandkoming van rechtspraak over de aansprakelijkheid van internet-providers heeft in België lang geduurd ([BELNET Workgroup on Information Servers, 2003](#)).

De eerste rechtspraak in België met betrekking tot de aansprakelijkheid van ISP's was de IFPI vs Skynet-zaak. De zaak verwijst naar Nederlandse rechtspraak. Daarom worden eerst twee Nederlandse zaken besproken.

2.1.1 Scientology I

President Arrondissementsrechtbank 's-Graven-hage 12 maart 1996

Situatie

Mevrouw K. Spaink had een website gemaakt, waarop ze reeds gepubliceerde en niet-gepubliceerde teksten had geplaatst van L. Ron Hubbard, de stichter van de Church of Scientology. Na een aanmaning van de kerk had Mevrouw Spaink de documenten van het net gehaald en vervangen door een lijst van citaten uit de teksten ([Strowel et al., 2001](#), p. 120-122; [Visser, 1996](#), p. 61-62).

Rechtspraak

Mevrouw Spaink had de documenten voldoende bewerkt zodat het eindresultaat volledig legale citaten waren. Ze heeft wel een inbreuk gemaakt gehad met de volledige teksten te publiceren. Verder oordeelde de rechter dat er geen risico was dat ze verdere inbreuken zou maken. Daarom oordeelde hij dat verboden of straffen niet nodig waren ([Pres. Rb. Den Haag, 1996](#), p. B59-B61; [Verkade, 1996](#), p. 73-77).

Belangrijk voor de ISP's is dat de uitspraak ook een aantal principes inhield voor de providers i.v.m. hun aansprakelijkheid. Ten eerste werd er geconcludeerd dat services providers niet meer doen dan de gelegenheid geven tot openbaarmaking. Een tweede conclusie was het feit ISP's in beginsel geen invloed kunnen uitoefenen of kennis kunnen hebben van de informatie die via hun netwerk verspreid wordt. Hieruit kan men besluiten dat een provider in beginsel niet aansprakelijk is voor onrechtmatig gedrag van zijn gebruikers, bijvoorbeeld voor auteursrechtelijke inbreuken ([Strowel & Ide, 2000b](#), p. 120-122).

Een ISP kan uitzonderlijk aansprakelijk gesteld worden als twee condities gelijktijdig vervuld zijn ([BELNET Workgroup on Information Servers, 2003](#)):

- het moet onmiskenbaar duidelijk zijn dat de publicatie onrechtmatig is;
- er moet redelijkerwijs aangenomen kunnen worden dat het onrechtmatige gedrag dat bij de ISP bekend was.

2.1.2 Scientology II

Arrondissementsrechtbank 's-Gravenhage 9 juni 1999

De rechtbank oordeelde op een quasi dezelfde manier als in Scientology I. Deze zaak bevestigde een aantal algemene aansprakelijkheidsregels ([Verbiest & Wéry, 2001a](#), p. 165-166).

Een eerste principe is het feit dat providers zelf geen auteursrechtinbreuk plegen wanneer hun gebruikers inbreukmakende documenten op websites plaatsen. De providers maken geen "auteursrechtelijk relevante" reproducties en maken zelf niet openbaar; ze geven slechts de gelegenheid tot openbaarmaking ([Visser, 1999](#), 205-209).

Een tweede principe heeft betrekking op de zorgvuldigheidsplicht van de providers. De provider heeft op grond van zijn zorgvuldigheidsplicht de "plicht" om in te grijpen wanneer hij in kennis wordt gesteld van de aanwezigheid van inbreukmakende documenten. De provider die ervan in kennis wordt gesteld dat een gebruiker onrechtmatig handelt, terwijl aan de juistheid van die kennisgeving in redelijkheid niet valt te twijfelen, moet ingrijpen, anders handelt hij zelf onrechtmatig. Van de ISP mag worden verwacht dat hij de inbreukmakende documenten verwijdert. Bovendien moet hij op verzoek van de recht-

hebbende de naam en het adres van de gebruiker die de inbreuk maakte bekendmaken (Visser, 1999, 205-209).

2.1.3 IFPI en Polygram versus Skynet

Kamer van koophandel te Brussel 2 november 1999

In deze zaak werd er klacht ingediend tegen Skynet omdat de sites “somnus” en “free-music” gehost werden. Deze websites bieden hyperlinks naar sites waarop MP3's kunnen worden gedownload. Deze MP3's zijn echter auteursrechtelijk beschermd (Meijboom, 2000, p. 36-38).

De voorzitter van de kamer van koophandel vond de oplossing voor deze zaak in de buitenlandse rechtspraak. Hij verwees naar de beslissing van de Arrondissementsrechtbank te 's Gravenhage van 9 juni 1999 (Scientology II). Op basis van de uitspraak in deze Nederlandse rechtzaak oordeelde de voorzitter dat ISP's onrechtmatig handelen indien zij van de aanwezigheid van onrechtmatige links in kennis worden gesteld, en aan die kennisgeving in redelijkheid niet valt te twijfelen. Om aansprakelijkheid te vermijden moet de ISP zo spoedig mogelijk overgaan tot de verwijdering van de link (Malengreau, 2000).

2.2 Rechtsleer

2.2.1 De complexe juridische situatie

De gigantische expansie van het internet brengt een heel aantal juridische problemen met zich mee. Een van die problemen is het feit dat binnen de Europese Gemeenschap grote onzekerheid heerst op vlak van de aansprakelijkheid van ISP's (Hijmans & Roording, 1999, p. 138; Julià-Barceló, 1998, p. 453). Zo stelde de ETNO¹ in februari 1998 dat om al de mogelijkheden die het Internet biedt te benutten, duidelijkheid moest geschept worden over de aansprakelijkheid van de verschillende soorten actoren op het net. Ze legden daarbij de nadruk dat een duidelijk onderscheid moet worden gemaakt tussen gecontroleerde informatie en niet-gecontroleerde informatie (ETNO, 2002).

Eén van de problemen in de rechtspraak is de vraag wie aansprakelijk moet worden gesteld in heel de transmissieketen van het Internet. Het is duidelijk dat diegene die onrechtmatig een werk op de server plaatst moet worden aangeklaagd. Het is echter vaak zeer moeilijk deze persoon te identificeren omdat vele overtreders vaak onder een nickname op het Internet opereren. De vraag naar wie er juist aansprakelijk moet worden gesteld zorgt voor heel wat discussie (Strowel & Triaille, 1997, p. 405; Strowel & Ide, 2000b, p. 10).

¹European Telecommunications Network Operators' Association

Het aansprakelijkheidsvraagstuk is echter nog niet opgelost als men de betreffende gebruiker kan identificeren. Het blijft immers de vraag of men een einde kan stellen aan de verdere onrechtmatige verspreiding van de informatie. Ze kunnen immers door de ontvangers van die informatie al opnieuw zijn aangeboden (Kaspersen, 1996, p. 9; Strowel & Ide, 2000b, p. 10).

Bovendien wordt de wettelijke situatie nog complexer door de mondiale context van het internet: in verschillende landen gelden verschillende normen: vb. Nederland is tamelijk liberaal wat betreft zedelijke normen, in tegenstelling tot de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk (Kaspersen, 1996, p. 10).

2.2.2 Aansprakelijkheidsgronden

Zoals eerder al aangehaald, is de aansprakelijkheid van ISP's vaak bediscussieerd geweest. In de discussies zijn twee uiterste stellingen te onderscheiden. Het ene uiterste beschouwt de provider als een elektronische uitgeverij. Deze stelling kan dan leiden tot een totale aansprakelijkheid. Het andere uiterste beschouwt de ISP's als een soort postbedrijf op het internet. Deze stelling verdedigt dus een totale ontheffing van aansprakelijkheid van de ISP's (Koelman & Hugenholtz, 1999, p. 3).

Om de potentiële aansprakelijkheid van internetproviders te bepalen, moet men kijken naar welke inbreuken de internetgebruikers kunnen maken, en naar het burgerlijk recht (De Schrijver & Geulette, 2003, p. 8-9).

Zoals iedere persoon en rechtspersoon zijn ook providers aan het burgerlijk recht onderworpen. Dit burgerlijk recht regelt onder meer de fout-aansprakelijkheid. Als men aan iemand schade berokkent, die veroorzaakt wordt door een onrechtmatige daad, moet men die schade vergoeden. Er moeten wel aan drie eisen voldaan zijn (De Schrijver & Geulette, 2003, p. 8-9):

- men moet een onrechtmatige daad begaan hebben, of moet nagelaten hebben te handelen zoals een goede huisvader;
- het slachtoffer moet schade geleden hebben;
- er moet een oorzakelijk verband zijn tussen de onrechtmatige daad en de geleden schade.

Het internet kan voor allerlei illegale activiteiten gebruikt worden. Inbreuken betreffen vooral auteursrecht, laster, openbare orde (Koelman, 2000, p. 12-15; Lloyd, 1996, p. 275).

Het kopiëren van auteursrechtelijk beschermd materiaal is een van de meest gepleegde inbreuken op het internet. Het wordt door de rechthebbenden van auteursrechten dan ook als een ware plaag ervaren. Een mogelijke inbreuk is bijvoorbeeld het plaatsen van auteursrechtelijk beschermde teksten, afbeeldingen, geluiden of videofragmenten op een website (Lloyd, 1996, p. 275).

Ongeoorloofde en schadelijke informatie kan ook een inbreuk vormen. Zo is bijvoorbeeld het aanbieden van kinderpornografisch materiaal een zware inbreuk. Ook racistische of terroristisch getinte informatie wordt als ongeoorloofd en schadelijk beschouwd (Julià-Barceló, 1998, p. 455).

Het verspreiden van vertrouwelijk of lasterlijk materiaal is ook een illegale activiteit waarvoor het internet gebruikt wordt. Mogelijke voorbeelden hiervan zijn het verspreiden van vertrouwelijke foto's of het verspreiden van bedrijfsinformatie op het net door een werknemer (Koelman, 2000, p. 12).

Er bestaan uiteraard nog andere inbreuken zoals inbreuken op merknamen, enz.

2.2.3 Determinerende factoren

Om de aansprakelijkheid van internetproviders te bespreken, is het niet alleen nodig om de aansprakelijkheidsgronden (zie supra) te behandelen, maar ook om een aantal andere determinerende factoren te bespreken. Volgende factoren determineren mee de mogelijkheid om providers aansprakelijk te stellen (Koelman, 1998, p. 213):

- de technische haalbaarheid om toegang tot informatie te blokkeren;
- de technische en economische mogelijkheden om informatie te screenen;
- de mogelijkheid om kennis te hebben over het onrechtmatige karakter van informatie die van derden afkomstig is;
- het recht op vrije meningsuiting;
- privacybescherming.

Men moet dus een evenwicht proberen te vinden tussen de vrijheid van meningsuiting en open netwerken aan de ene kant, en het voorkomen dat iemands rechten geschonden worden anderzijds (Julià-Barceló, 1998, p. 453).

De vrijheid van meningsuiting is een recht dat is opgenomen in artikel 10 van de Europese Conventie van de Rechten van de Mens. Beperkingen aan deze vrijheid moeten aan strikte voorwaarden voldoen: ze moeten door een wet voorgeschreven zijn, nodig zijn in een democratie, en moeten geïnspireerd zijn door één van de toegelaten gronden. Mogelijke toegelaten gronden hebben betrekking op een duidelijk algemeen belang, bijvoorbeeld nationale veiligheid, het voorkomen van misdaden, de bescherming van morele rechten. De beperkingen moeten een van de volgende doelstellingen nastreven (Strowel & Ide, 2000b, p. 38-40):

- de bescherming van vertrouwelijke informatie;
- de bescherming van de reputatie van anderen;
- de bescherming van de rechten van anderen.

2.2.4 Zorgvuldigheidsplicht

Een vaak gestelde vraag is of het verzaken aan een zorgvuldigheidsplicht ook tot foutaansprakelijkheid leidt (Koelman, 2000, p. 11). Om op deze vraag te kunnen antwoorden, wordt een onderscheid gemaakt tussen drie niveaus van screenen van informatie (Kaspersen, 1996, p. 12):

1. Als de provider geen informatie screent, kan dit tot mogelijke aansprakelijkheid leiden: het feit dat je geen informatie screent, betekent niet dat het onrechtmatige gedrag van gebruikers niet kenbaar zou zijn.
2. Als de provider steekproefsgewijs informatie controleert en eventuele onrechtmatige informatie verwijdert, toont de provider zijn verantwoordelijkheid. Wanneer deze controle voldoende zorgvuldig is in relatie met de totale informatie, kan de provider wellicht zijn aansprakelijkheid vermijden. Hij handelde dan immers als een goede huisvader.
3. Als de provider totale controle uitoefent op het informatieaanbod, en onrechtmatige informatie verwijdert, ontloopt de provider vanzelfsprekend zijn aansprakelijkheid.

De technische haalbaarheid om een algemeen toezicht te houden op informatie die via het internet verspreid wordt, is vaak gediscussieerd. Technici argumenteren dat een algemeen toezicht fysiek onmogelijk is omwille van de grootte van de datastromen op hun netwerk en omwille van de dynamiek van het internet: er komen immers dagelijks massa's websites bij, en bestaande worden bijgewerkt (Julià-Barceló, 1998, p. 460).

2.2.5 Cascadesysteem

In Nederland wilde men het cascadesysteem van aansprakelijkheid, dat van toepassing is op drukkers en uitgeverijen, herschrijven voor alle tussenpersonen. Het Nederlandse cascadesysteem vindt zijn oorsprong in art. 53 en 54 van het Nederlandse Wetboek van Strafrecht. De drukker of uitgeverij kan zijn aansprakelijkheid ontkomen wanneer hij de naam en het adres van de auteur van de onrechtmatige uitspraak vrijgeeft. Deze auteur moet dan wel vervolgd kunnen worden en mag niet buiten Nederland wonen (Koelman & Hugenholtz, 1999, p. 23).

Volgens het voorstel om het cascadesysteem te wijzigen, moest een ISP om niet vervolgd te worden zichzelf identificeren, de identiteit van de overtreder onthullen, en wanneer gevraagd alle relevante informatie verstrekken om de overtreder te kunnen opsporen. Bovendien moest hij alle redelijke stappen ondernemen om verdere verspreiding van het onrechtmatige materiaal te voorkomen (Koelman & Hugenholtz, 1999, p. 23).

Het Belgische cascadesysteem wordt geregeld door art. 25 van de grondwet. Het Hof van Cassatie heeft echter bepaald dat deze regeling enkel van toepassing is op het geschreven woord (Strowel & Ide, 2000b, p. 34).

2.2.6 Caching

In de periode voor de E-commerce richtlijn wilde men duidelijkheid over de rechtsgevolgen van caching. Providers konden immers aansprakelijk gesteld worden voor verschillende soorten inbreuken (Hugenholtz & Koelman, 1999, p. 43).

Men kan twee soorten caching onderscheiden: proxy (web) caching en client caching.

Proxy caching is “het opslaan van webpagina’s op de proxy-server van de provider”. Dit is noodzakelijk om de snelheid van het internetverkeer op een aanvaardbaar niveau te houden. Er bestaan intelligente cache-programma’s die webpagina’s op voorhand cachen op basis van patronen in het internetgedrag (Oudejans, 1999, p. 8).

Client caching is de “tijdelijke opslag van eerder bezochte sites door de browser-software van de eindgebruiker.” Afhankelijk van de gebruikersinstellingen van de browser blijft de gecachte informatie uren, dagen of weken op de computer van de eindgebruiker bewaard (Hugenholtz & Koelman, 1999, p. 3).

2.2.7 Juridisch kader

Over de access-provider was de rechtsleer het eens: de access-provider kan op het gebied van aansprakelijkheid vrijgesteld worden omdat het duidelijk is dat deze noch de intentie heeft, noch de kennis kan hebben van de misbruiken (Strowel & Triaille, 1997, p. 407).

Dit werd bevestigd door *Scientology I*, waar werd geoordeeld dat de access-provider in beginsel geen aansprakelijkheid heeft voor de doorgegeven informatie. De Ministeriële Verklaring van de conferentie van Bonn voegt hieraan toe dat de provider de mogelijkheid moet hebben om aan een onrechtmatige situatie een eind te maken alvorens hij aansprakelijk kan gesteld worden (Kaspersen, 1998, p. 235).

Voor het uitwerken van oplossingen voor aansprakelijkheidsproblemen moeten oplossingen op internationaal niveau uitgewerkt worden. Daarbij is van belang dat een strikte aansprakelijkheid of verplicht toezicht vermeden moet worden. De ISP’s zullen ingeval van strikte aansprakelijkheid de toegang immers beperken tot diegenen die als betrouwbaar worden aanzien. De vrijheid van meningsuiting komt bovendien in gedrang en de kosten van het toezicht zullen doorgerekend worden aan de internetgebruikers, wat het internetgebruik zou beperken (Julià-Barceló, 1998, p. 462; Lloyd, 1996, p. 299).

Hoofdstuk 3

De aansprakelijkheid van ISP's: de E-commerce-richtlijn en de wetten van 11 maart 2003

In het vorige hoofdstuk werden enkele algemene beginselen en beschouwingen besproken. In dit hoofdstuk worden de aansprakelijkheidsregels besproken die voortvloeien uit de E-commerce-richtlijn en uit de E-commerce-wet.

3.1 Algemene principes

Het doel van de E-commerce-richtlijn is de harmonisering van de algemene informatieverplichtingen voor de dienstverlener en de harmonisering van de aansprakelijkheidsregels voor internetproviders (Hijmans & Roording, 1999, p. 136).

De E-commerce-richtlijn en de wetten van 11 maart bepalen de juridische aspecten van “diensten van de informatiemaatschappij”. Deze definitie van de diensten van de informatiemaatschappij vindt zijn oorsprong in de notificatierichtlijn (De Preter, 2003a, p. 211). Definitie¹: “alle diensten die normaal tegen vergoeding op afstand, langs elektronische weg en op individueel verzoek van de afnemer van diensten worden verricht” (Hijmans & Roording, 1999, p. 137).

Ook de definitie van een dienstverlener² is gedefinieerd in deze wetten. De definitie luidt als volgt: “iedere natuurlijke of rechtspersoon die een dienst van de informatiemaatschappij levert” (De Preter, 2003a, p. 211).

Bij het creëren van het aansprakelijkheidsregime moest men kiezen tussen een verticale regeling of een horizontale regeling. Een verticale regeling zou aparte aansprakelijkheidsregels voor verschillende rechtstakken betekend hebben. Men heeft echter gekozen

¹Art. 2,1° van de E-commerce-wet

²Art. 2 b van de E-commerce-richtlijn

voor een horizontale regeling (Julià-Barceló, 1998, p. 453). Met een horizontale regeling wordt een regeling bedoeld die alle takken van het recht omvat, van burgerlijk recht tot strafrecht (Hijmans & Roording, 1999, p. 138). Deze horizontale regeling geldt dus voor alle soorten wetten: auteursrecht, laster, privacy, merkenrecht, enz. (Julià-Barceló, 1998, p. 453).

De Europese en Belgische wetgevers hebben bij het uitwerken van een aansprakelijkheidsregime niet gekozen voor een regeling die aansprakelijkheid vestigt, maar voor een systeem dat onder specifieke voorwaarden bepaalde dienstverleners-tussenpersonen ontheft van hun aansprakelijkheid (De Preter, 2003a, p. 213).

Men heeft gekozen niet voor een regeling die aansprakelijkheid vestigt, maar voor een die de aansprakelijkheid van de ISP's ontheft (De Preter, 2003b, p. 258). De aansprakelijkheidsregels gelden enkel voor echte tussenpersonen. Information providers, bijvoorbeeld productaanbieders of uitgevers, en information location tool providers kunnen dus niet genieten van de "vrij havens" (Hijmans & Roording, 1999, p. 138).

Deze ontheffingsregels gelden enkel voor het "technische proces van werking en het verschaffen van toegang tot een communicatienetwerk waarop door derden verstrekte informatie wordt doorgegeven of tijdelijk wordt opgeslagen, met als enig doel de doorgifte efficiënter te maken. Die activiteit heeft een louter technisch, automatisch en passief karakter, hetgeen inhoudt dat de aanbieder van diensten van de informatiemaatschappij noch kennis noch controle heeft over de informatie die wordt doorgegeven of opgeslagen." (Artikel 42 van de E-commerce-richtlijn)

Als een bepaalde online-activiteit van een ISP niet onder de aansprakelijkheidsregeling valt, betekent dit niet dat de providers automatisch aansprakelijk kunnen worden gesteld. De provider mag immers bestaande wetten zoals het auteursrecht inroepen om zich te verdedigen (Julià-Barceló, 2000, p. 109).

De verschillende aansprakelijkheidsregels baseren zich op het onderscheid tussen het type van de uitgeoefende activiteit, en dus niet op het onderscheid tussen het type van ISP (Observatorium van de rechten op het internet, 2004).

Gokactiviteiten zijn uitgesloten van de richtlijn en de wet. Dit komt waarschijnlijk omdat de richtlijn een "home state control"-principe heeft opgenomen. Een dienstverlener die in zijn eigen land de nationale wetgeving naleeft, mag volgens dit principe vrij zijn diensten verlenen in andere lidstaten. Men wilde dus duidelijk vermijden dat specifieke nationale gokwetgevingen zouden worden omzeild (De Preter, 2003b, p. 258).

3.2 Artikelsgewijze bespreking

3.2.1 Artikel 18 E-commerce-wet: Mere conduit (doorgeefluik)

Artikel 12 E-commerce-richtlijn

Het artikel

Wanneer een dienst van de informatiemaatschappij bestaat in het doorgeven in een communicatienetwerk van door een afnemer van de dienst verstrekte informatie, of in het verschaffen van toegang tot een communicatienetwerk, is de dienstverlener niet aansprakelijk voor de doorgegeven informatie, als aan elk van de volgende voorwaarden voldaan is:

- 1° het initiatief tot de doorgifte niet bij de dienstverlener ligt;
- 2° de ontvanger van de doorgegeven informatie niet door de dienstverlener wordt geselecteerd;
- 3° de doorgegeven informatie niet door de dienstverlener wordt geselecteerd of gewijzigd.

Het doorgeven van informatie en het verschaffen van toegang in de zin van het eerste lid omvatten de automatische, tussentijdse en tijdelijke opslag van de doorgegeven informatie, voor zover deze opslag uitsluitend dient om de doorgifte in het communicatienetwerk te bewerkstelligen en niet langer duurt dan redelijkerwijs voor het doorgeven nodig is.

Bespreking

Network-providers die fungeren als doorgeefluik van informatie en access providers die hun klanten de toegang tot het internet verlenen, zullen volgens dit artikel nooit burgerlijk noch strafrechtelijk aansprakelijk kunnen worden gesteld voor het onrechtmatige karakter van de door hen doorgegeven informatie. Dit is zelfs het geval wanneer de provider kennis heeft van het onrechtmatige karakter van de informatie ([Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2000](#), p. 46; [Strowel et al., 2001](#), p. 143; [Verbiest & Wéry, 2001b](#), p. 220-221).

Het huidige technische kader waarbinnen de access- en networkproviders opereren maakt deze ontheffingsregel aanvaardbaar. Indien het technisch en economisch ooit mogelijk zou zijn om alle informatie te screenen, zal deze ontheffingsregel te veel bescherming bieden aan de providers ([Hijmans, 2000](#), p. 235).

Als de provider wil genieten van de ontheffing van aansprakelijkheid, moeten drie voorwaarden tegelijkertijd voldaan zijn (Dusollier & Rolin, 2000):

- het initiatief tot doorgifte ligt niet bij de provider;
- de provider heeft de ontvanger van de informatie niet geselecteerd;
- de provider heeft de informatie ongewijzigd gelaten, en niet zelf geselecteerd.

De provider mag m.a.w. niet actief deelnemen in het proces, en moet zich louter beperken tot het technische aspect. Als de provider met opzet met de ontvanger samenwerkt, dan zal de provider zich niet kunnen beroepen op de ontheffingsregel (van der Net, 2002, p. 11).

De vereiste passiviteit belet de provider echter niet om informatie te screenen met het oog op een efficiënte werking van het netwerk. Automatische virusscanning of virusfiltering van de informatie brengt redelijkerwijs de ontheffingsregel niet in gedrang (De Preter, 2003a, p. 217).

Toch is dit artikel niet volledig ondubbelzinnig: de provider moet de informatie ongewijzigd laten, maar men kan zich afvragen of bijvoorbeeld het toevoegen van bijkomende informatie zoals de handelsnaam van de ISP aan een email de informatie ongewijzigd laat. De ISP kan hier misschien zijn aansprakelijkheidsontheffing opgeven (Julià-Barcelo, 2003, p. 290).

Met het doorsturen van een mail naar een mailinglist vervalt de “vrijhaven” niet: deze actie wordt niet als een selectie van informatie beschouwd (Julià-Barceló, 2000, p. 109).

De tijdelijke opslag van informatie om doorgifte ervan mogelijk te maken, zoals bijvoorbeeld bij routers, valt ook onder de “mere conduit”-regeling (De Preter, 2003a, p. 224). Dit werd expliciet opgenomen in de richtlijn om de techniek van “packet switching transmission” te beschermen (Julià-Barceló, 2000, p. 109).

Dit artikel belet niet dat bepaalde verplichtingen kunnen worden opgelegd aan de mere conduit-dienstverleners. Zo heeft het Observatorium voor de rechten van het internet een voorstel ingediend om het aanbieden van filterapparatuur door access providers verplicht te stellen (De Preter, 2003b, p. 260).

3.2.2 Artikel 19 E-commerce-wet: Opslag in de vorm van tijdelijke kopiëring van gegevens

Artikel 13 E-commerce-richtlijn

Het artikel

Wanneer een dienst van de informatiemaatschappij bestaat in het doorgeven via een communicatienetwerk van door een afnemer van de dienst verstrekte informatie, is de dienstverlener niet aansprakelijk voor de automatische, tussentijdse en tijdelijke opslag van die informatie, wanneer deze opslag enkel geschiedt om latere doorgifte van die informatie aan andere afnemers van de dienst en op hun verzoek doeltreffender te maken, als aan elk van de volgende voorwaarden is voldaan:

- 1° de dienstverlener de informatie niet wijzigt;
- 2° de dienstverlener de toegangsvoorwaarden voor de informatie in acht neemt;
- 3° de dienstverlener de alom erkende en in de bedrijfstak gangbare regels betreffende de bijwerking van de informatie naleeft;
- 4° de dienstverlener niets wijzigt aan het alom erkende en in de bedrijfstak gangbare rechtmatige gebruik van technologie voor het verkrijgen van gegevens over het gebruik van de informatie;
- 5° de dienstverlener prompt handelt om de door hem opgeslagen informatie te verwijderen of de toegang ertoe onmogelijk te maken, zodra hij er daadwerkelijk kennis van heeft dat de informatie verwijderd werd van de plaats waar zij zich oorspronkelijk in het net bevond, of dat de toegang ertoe onmogelijk werd gemaakt, of zodra een administratieve of gerechtelijke autoriteit heeft bevolen de informatie te verwijderen of de toegang ertoe onmogelijk te maken en voor zover hij handelt overeenkomstig de procedure voorzien in artikel 20, § 3.

Bespreking

Dit artikel bepaalt de voorwaarden waaraan de provider moet voldoen, indien hij zijn aansprakelijkheid m.b.t. “proxy caching” wil afwenden (De Preter, 2003a, p. 224).

Dit artikel heeft een dubbel doel: enerzijds wil men de provider ontheffen van aansprakelijkheid voor louter technische en passieve processen, anderzijds wil men de informatie-aanbieder beschermen tegen oncontroleerbare ‘mirror sites’ en ‘proxy caches’ (De Preter, 2003b, p. 264).

Wil de provider van het aansprakelijkheidsregime genieten, dan moeten de volgende vijf voorwaarden voldaan zijn (De Preter, 2003a, p. 225; van der Net, 2002, p. 11):

1. De provider mag de informatie niet wijzigen.
2. De toegangsvoorwaarden voor de informatie moeten onveranderd blijven; zo mag beveiligde informatie of informatie tegen betaling door het “cachen” niet vrij beschikbaar worden.
3. De informatie moet bijgewerkt worden volgens de gangbare regels in de bedrijfstak. Bovendien bevat informatie op het internet vaak instructies m.b.t. het cachen, die dan ook moeten gerespecteerd worden. Als een bepaalde webpagina normaal gezien bijvoorbeeld om de vijf dagen wordt bijgewerkt, dan zal de cache server na vijf dagen opnieuw de eigenlijke webpagina moeten aanvragen en indien nodig bijwerken op de cache server.
4. De gangbare technologie voor het verkrijgen van gegevens over het informatiegebruik mag niet gewijzigd worden door de provider. Zo zal de provider ervoor moeten zorgen dat het aantal hits op de gecachete pagina mee in aanmerking wordt genomen voor het aantal hits op de eigenlijke website.
5. De provider moet de opgeslagen informatie onmiddellijk verwijderen of blokkeren
 - van zodra hij daadwerkelijk kennis (zie infra) heeft van het feit dat de oorspronkelijke informatie niet meer kan geraadpleegd worden;
 - wanneer een administratieve of gerechtelijke autoriteit daartoe het bevel heeft gegeven.

Mirror caching; het voor een lange periode kopiëren van een bepaalde website, valt niet onder deze ontheffingsregel. Het is immers niet tijdelijk en automatisch (Julià-Barceló, 2000, p. 110).

3.2.3 Artikel 20: Hosting (host-diensten)

Artikel 14 E-commerce-richtlijn

Het artikel

§ 1 Wanneer een dienst van de informatiemaatschappij bestaat in de opslag van de door een afnemer van de dienst verstrekte informatie, is de dienstverlener niet aansprakelijk voor de op verzoek van de afnemer van de dienst opgeslagen informatie, op voorwaarde dat:

1° de dienstverlener niet daadwerkelijk kennis heeft van de onwettige activiteit of informatie, of wat een schadevergoedingsvordering betreft, geen kennis heeft van feiten of omstandigheden waaruit het onwettelijke karakter van de activiteit of de informatie blijkt; of

2° de dienstverlener, zodra hij van het bovenbedoelde daadwerkelijk kennis heeft, prompt handelt om de informatie te verwijderen of de toegang ertoe onmogelijk te maken en voor zover hij handelt overeenkomstig de procedure bepaald in § 3.

§ 2 Deze bepaling is niet van toepassing wanneer de afnemer van de dienst op gezag of onder toezicht van de dienstverlener handelt.

§ 3 Wanneer de dienstverlener daadwerkelijk kennis krijgt van een onwettige activiteit of informatie, meldt hij dit onverwijld aan de procureur des Konings, die de nodige maatregelen neemt overeenkomstig artikel 39bis van het Wetboek van strafvordering. Zolang de procureur des Konings geen beslissing heeft genomen met betrekking tot het kopiëren, ontoegankelijk maken en verwijderen van de in een informaticasysteem opgeslagen gegevens, kan de dienstverlener enkel maatregelen nemen om de toegang tot de informatie te verhinderen.

Bespreking

Dit artikel regelt het ontheffingsregime wat host-diensten betreft. De provider wordt enkel vrijgesteld van aansprakelijkheid indien hij geen kennis heeft van het onrechtmatige

karakter van de informatie. Wanneer de provider in kennis wordt gesteld, moet hij de informatie onmiddellijk verwijderen of de toegang tot de informatie blokkeren (de Kroon, 1999; Vanhees, 2002, p. 391).

Een cruciaal element in het ontheffingsregime is het begrip “kennis hebben”. Het vereiste kennisniveau is afhankelijk van het soort vordering. In geval van een strafrechtelijke vordering, zal de provider ontheven worden van aansprakelijkheid indien hij niet daadwerkelijk kennis had van de onrechtmatige informatie. Wanneer de provider burgerrechtelijk vervolgd wordt, is kennis van feiten of omstandigheden waaruit het onrechtmatig karakter van de informatie blijkt reeds voldoende om hem aansprakelijk te kunnen stellen (Observatorium van de rechten op het internet, 2003).

Daadwerkelijke kennis van de onrechtmatige informatie. Dit concept kan opgesplitst worden in het “kennis hebben van de informatie op zich”, en in “kennis hebben van het onrechtmatige karakter”. De kennisgevende partij zal de exacte locatie van de onrechtmatige informatie moeten opgeven. Om te bepalen of de kennisgevende partij het onrechtmatige karakter moet aantonen, moet men een onderscheid maken tussen kennelijk en niet-kennelijk onrechtmatige informatie. Kinderpornografische afbeeldingen en MP3-sites met auteursrechtelijk beschermde werken zijn duidelijke voorbeelden van kennelijk onrechtmatige informatie, en men zal hiervoor het onrechtmatige karakter dus niet moeten aantonen. Wanneer informatie niet onmiddellijk als onrechtmatig kan worden aangetoond, zal de kennisgevende partij dus ook het onrechtmatige karakter moeten aantonen (De Preter, 2003b, p. 261-262).

Kennis van feiten of omstandigheden waaruit het onrechtmatige karakter blijkt. De eigenlijke inhoud van dit concept is onduidelijk. Men weet dus niet duidelijk wanneer men deze kennis heeft. Wel wordt algemeen aangenomen dat uitvoerige media-aandacht voor een pedofiele site van een bepaalde provider voldoende kennis van het onrechtmatige karakter impliceert. Hetzelfde geldt voor een provider die ook domeinnamen zoals “mp3paradise.be” of “sexyteens.be” registreert (Strowel et al., 2001, p. 144).

Onmiddellijke verwijdering of blokkering van de informatie. “Dit concept moet op een redelijke wijze geïnterpreteerd worden, waarbij de snelheid van optreden kan variëren in verhouding met de ernst van de inbreuk” (Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2000, p. 48).

3.2.4 Artikel 21: Geen algemene toezichtsverplichting

Artikel 15: E-commerce-richtlijn

Het artikel

§ 1 Met betrekking tot de levering van de in de artikelen 18, 19 en 20 bedoelde diensten hebben de dienstverleners geen algemene verplichting om toe te zien op de informatie die zij doorgeven of opslaan, noch om actief te zoeken naar feiten of omstandigheden die op onwettige activiteiten duiden.

Het in het eerste lid genoemde beginsel geldt enkel voor de algemene verplichtingen. Het laat het recht van de bevoegde gerechtelijke instanties onverlet om, in een specifiek geval, een tijdelijke toezichtverplichting op te leggen, indien een wet in deze mogelijkheid voorziet.

§ 2 De in § 1 bedoelde dienstverleners zijn verplicht de bevoegde gerechtelijke of administratieve autoriteiten onverwijld in kennis te stellen van vermeende onwettige activiteiten of informatie die door de afnemers van hun dienst worden geleverd. Hiervoor nemen zij de regels in acht, zoals die vastgelegd zijn in de procedures vermeld in artikel 20, § 3.

Onverminderd andere wettelijke of reglementaire bepalingen dienen deze dienstverleners de bevoegde gerechtelijke of administratieve autoriteiten op hun verzoek informatie te verstrekken waarmee de afnemers van hun dienst, met wie zij opslagovereenkomsten hebben gesloten, kunnen worden geïdentificeerd.

Bespreking

Dit artikel bakent het toepassingsgebied van de ontheffing van een algemene toezichtsverplichting duidelijk af: de ontheffingsregels gelden namelijk enkel voor mere conduit, caching en hosting-diensten (van der Net, 2002, p. 11).

Deze ontheffingsregel is echter overbodig omdat de aansprakelijkheid van de mere conduit, caching en hosting-provider alleen in het gedrang kan komen volgens de bepalingen van artikelen 18 tot 20 (De Preter, 2003a, p. 227).

Artikel 21 vestigt bovendien een algemene aangifteverplichting voor de ISP's: ze moeten "de bevoegde gerechtelijke of administratieve autoriteiten in kennis stellen van ver-

meende onwettige activiteiten of informatie” (De Preter, 2003a, p. 227).

3.2.5 Vergelijking van de mere conduit, caching en hosting regeling

Artikel 18 en 20 dienen vooral ter bescherming van de providers. Artikel 19 beschermt zowel de provider als de informatieaanbieder (van der Net, 2002, p. 12).

Een gevaar bestaat echter wanneer de caching-regeling mag worden ingeroepen ten aanzien van andere personen dan de oorspronkelijke informatieaanbieder. Als een ISP bijvoorbeeld “tot de vaststelling komt dat op zijn proxy-cache revisionistische informatie is opgeslagen, kan hij op basis van artikel 19 niet aansprakelijk worden gesteld, ook al heeft hij daadwerkelijke kennis van de onrechtmatige informatie. Wanneer dezelfde ISP dezelfde informatie als host opslaat, kan de daadwerkelijke kennis van de onrechtmatige informatie wel zijn aansprakelijkheid in het gedrang brengen.” Zulk gebruik van de cache-regeling is vanzelfsprekend niet gewenst (De Preter, 2003a, p. 228).

Men kan zich bovendien afvragen of de verschillende diensten wel zo hard te onderscheiden zijn. De mere conduit en cache –regeling zouden omwille van hun hoofdzakelijk technisch en instrumenteel karakter immers kunnen worden samengevoegd, en dan was er van mogelijke scheef trekking van de cache-regeling geen sprake (Hijmans & Roording, 1999, p. 139; van der Net, 2002, p. 11-12).

Hoofdstuk 4

Information location tool providers en andere soorten providers

De E-commerce-wetgeving behandelt maar enkele soorten van providers. De aansprakelijkheid van de providers die niet onder de E-commerce-wetgeving vallen, wordt in dit hoofdstuk onderzocht.

Volgens [De Preter \(2003a, p. 232\)](#) kan de filosofie achter artikel 21 van de E-commerce-wet ook gelden voor andere tussenpersonen: ze moeten geen algemene toezichtverplichting worden opgedragen. Wel moeten ze onrechtmatige informatie of onrechtmatig gedrag blokkeren of verhinderen van zodra ze daarvan kennis hebben. Enerzijds verhindert men dan dat chatboxen en bulletin boards de dumpingplaats bij uitstek worden van onrechtmatige informatie. Anderzijds voorkomt men op deze manier dat de providers een te hoge zelfcensuur uitoefenen om aansprakelijkheid te vermijden.

4.1 Bulletin Board Systems

Het Antwerpse Hof van Beroep blijkt de mening van De Preter niet te delen. Het overwoog dat de uitbater van een bulletin board system (B.B.S.) “de plicht had na te gaan of er op zijn B.B.S. geen illegale bestanden stonden en/of in het verkeer werden gebracht”. Het hof legt daarmee een tussenpersoon-dienstverlener een algemene toezichtsverplichting op, wat radicaal indruist tegen de idee achter de E-commerce-richtlijn [De Preter \(2003a, p. 232\)](#).

Een BBS kan worden gedefinieerd als “een databank beheerd door een operator (System Operator) die kan worden geconsulteerd via een telefoonnetwerk en kan variëren van soort en grootte” ([Strowel & Ide, 2000b, p. 18](#)).

4.2 Information location tool providers

4.2.1 Terminologie

Om de locatie van een website te vinden, moet een internetgebruiker het specifieke adres van die website kennen. Vaak maakt de internetgebruiker daarbij gebruik van zoekrobots die aangeboden worden door de information location tool providers (Julià-Barceló, 2000, p. 112).

Men kan twee soorten activiteiten onderscheiden. Een eerste activiteit is het identificeren en indexeren van websites. De tweede activiteit is het weergeven van hyperlinks die overeenkomen met het gezochte onderwerp van de internetgebruiker (Julià-Barceló, 2000, p. 112).

Het identificeren en indexeren van websites wordt uitgevoerd door robots. Dit zijn computerprogramma's die het internet afzoeken en de gevonden websites samenbrengen in een database. De robots gebruiken hiervoor verschillende methodes zoals bijvoorbeeld het indexeren van "meta tags" (Julià-Barceló, 2000, p. 112).

Meta tags zijn computercodes die kunnen worden gelezen door de robot. Webmasters kunnen hiermee sleutelwoorden bepalen waaronder hun website geïndexeerd moet worden (de Cock Buning & Vermeer, 1999, p. 170).

Het weergeven van hyperlinks naar bepaalde websites wordt meestal uitgevoerd door zogenaamde "zoekmachines". Deze computerprogramma's tonen dan die links die overeenkomen met de zoekopdracht die de internetgebruiker gegeven heeft (Julià-Barceló, 2000, p. 112).

Een hyperlink is "een component van een internetpagina die de internetgebruiker verbindt met een andere internetpagina of een andere positie op dezelfde internetpagina" (De Schrijver & Geulette, 2003, p. 4).

Voor zoekrobots en het vestigen van hyperlinks heeft de E-commerce-richtlijn en wet geen duidelijkheid geschept. De ontheffingsregimes zijn dus niet van toepassing. Een hyperlinkaanbieder selecteert juist informatie en dat element van selectie sluit de mere conduit-regeling uit. De verschillende nationale aansprakelijkheidsregels zullen dus blijven zorgen voor de nodige onzekerheid (Julià-Barceló, 2003, p. 289; Köhler, 1999, p. 499).

Het is aangewezen de hyperlinkaanbieder in de toekomst toch mee te laten genieten van het aansprakelijkheidsregime van de E-commerce-wetgeving, want zo krijgt men de nodige zekerheid dat deze providers hun diensten ook in de toekomst zullen blijven aanbieden. Hyperlinks zijn immers niet meer weg te denken uit het internet van vandaag en moeten juist daarom volgens P.B. Hugenholtz auteursrechtvrij zijn (Köhler, 1999, p. 499; Quaedvlieg, 1998, p. 125).

Het is opmerkelijk dat de E-commerce-richtlijn de situatie van de information location tool providers niet behandeld heeft. De richtlijn is immers in grote mate geïnspireerd

door de Amerikaanse Digital Millennium Copyright Act, waarin deze problematiek wel is verwerkt (De Schrijver & Geulette, 2003, p. 4).

Men kan verschillende soorten links onderscheiden (Strowel & Ide, 2000c, p. 16-20; Strowel & Ide, 2000a): (i) “Normale” links, (ii) “Frame links” en (iii) “in-line links”. “normale” link: men heeft twee typen normale links:

- een “surface link”: dit is een link die de internetgebruiker verbindt met de homepage van een website;
- een “deep link”: link die de internetgebruiker verbindt met een interne pagina van een website.

“frame link”: de gelinkte site wordt weergegeven in de linkende website, zonder dat de gebruiker hiervan enige notie heeft. “ingebedde link of in-line link”: toont een afbeelding of merkteken op een internetsite die afkomstig is van een andere website zonder dat de gebruiker ervan op de hoogte is dat die afbeelding van een andere website komt.

4.2.2 De zaak IFPI versus Beckers

Belgische rechtspraak heeft ook al het linken naar illegale informatie strafbaar gesteld. De zaak IFPI versus Beckers is de eerste Belgische rechtszaak met betrekking tot deze materie (Strowel & Ide, 2000a, p. 91-92).

Situatie

IFPI had op 25 maart 1999 vastgesteld dat Guido W. Beckers een website uitbaatte waarop 25000 links stonden die naar MP3-sites verwezen, waar illegaal muziek kon worden gedownload (Moyersoen, 2000, p. 248).

Rechtspraak

Oordeel van de rechter was dat een link maken geen vorm van meningsuiting is en dat het linken auteursrechtelijke inbreuken vormde. De rechter bevestigde daardoor dat men aansprakelijk kan worden gesteld voor een link naar illegale inhoud (De Schrijver & Geulette, 2003, p. 5; Corbert, 2004, p. 132).

4.2.3 Aansprakelijkheid

Om te weten wanneer een information location tool provider aansprakelijk kan worden gesteld, moeten net zoals bij de andere ISP's de mogelijke gronden voor aansprakelijkheid onderzocht worden (De Schrijver & Geulette, 2003, p. 4-10).

Op het gebied van auteursrecht kan de hyperlink of de referentie zelf een auteursrechtelijke inbreuk maken. De hyperlink of referentie naar een website die een auteursrechtelijke inbreuk maakt, is ook strafbaar (bijvoorbeeld IFPI versus Beckers).

Wat de Benelux merkenwet betreft, kan het gebruik van een merkteken als hyperlink als strafbaar worden beschouwd.

De wet op de oneerlijke handelspraktijken kan op verschillende manieren aanleiding geven tot aansprakelijkheid:

- Een mogelijk gevolg van “deep links” is het mislopen van advertentie-inkomsten, wanneer bezoekers niet via de homepage van de website passeren.
- “Frame links” en “in-line links” kunnen worden beschouwd als onrechtmatig voordeel maken van de inspanningen geleverd door de gelinkte site.
- Het gebruik van handelsnaam van de concurrent als metatag wordt tevens als onrechtmatig beschouwd en kan aanleiding geven tot aansprakelijkheid.

Foutaansprakelijkheid: net zoals bij de gewone ISP’s gelden dezelfde regels om aansprakelijk gesteld te worden bij een fout.

Strafrechtelijke aansprakelijkheid: er bestaat een kans dat de Information Location Tool Provider vervolgd wordt als dader, mededader of medeplichtige van strafrechtelijke inbreuken. De algemene principes van het strafrecht zijn dan van toepassing. Als men de information location tool provider aansprakelijk wil stellen, zal schuld moeten bewezen worden. Men moet dus de intentie om een illegale activiteit uit te voeren, of nalatigheid kunnen bewijzen.

Het is duidelijk dat de complexe wettelijke situatie voor de information location tool provider belemmeringen kan gaan vormen voor de verdere groei van het internet. Wettelijke initiatieven om de information location tool provider te beschermen zijn dus aangewezen ([Julià-Barceló, 2000](#), p. 113-115; [Quaedvlieg, 1998](#), p. 125).

Een mogelijk initiatief is het overnemen van de Amerikaanse DMCA ontheffingsregel voor information location tool providers ([Tiberi & Zamboni, 2003](#), p. 52). De information location tool provider kan zijn aansprakelijkheid ontlopen als:

- hij geen daadwerkelijke kennis heeft dat de informatie een inbreuk maakt, of dat hij niet op de hoogte is van feiten waaruit men de onrechtmatigheid kan afleiden, of wanneer hij deze kennis heeft bekomen, de toegang tot de informatie meteen blokkeert;
- wanneer hij geen financieel voordeel heeft dat rechtstreeks verbonden is met de inbreukmakende activiteit;
- wanneer hij na melding van de inbreuk de toegang tot de informatie meteen blokkeert.

Hoofdstuk 5

Lacunae in de wetgeving en mogelijke oplossingen

De E-commerce-wetgeving is een stap in de goede richting, doch er zijn een aantal tekortkomingen. De tekortkoming van de E-commerce-wetgeving dat slechts een beperkt aantal types ISP's aanspraak maken op het ontheffingsregime is uitgewerkt in hoofdstuk 4. In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de andere tekortkomingen.

5.1 Tekortkomingen

Algemene opmerkingen die gemaakt kunnen worden over de E-commerce-wetgeving zijn dat de interpretatie van de bepalingen niet altijd even duidelijk is, en dat de richtlijn enkel een antwoord geeft op zeer specifieke situaties (Hijmans, 2000, p. 234).

De vertaling van de richtlijn en de wet naar het Nederlands is niet feilloos gebeurd. De ontheffingsregels lijken enkel betrekking te hebben op onwettige informatie of activiteiten. Als men echter naar de Franstalige versie teruggrijpt, vindt men de term “illicite”, en wordt het duidelijk dat de ontheffingsregels betrekking hebben op “onrechtmatige” informatie of activiteiten (De Preter, 2003b, p. 258).

Overwegingen 47 en 48 van de richtlijn geven lidstaten de mogelijkheid om zorgvuldigheidsverplichtingen en zeer specifieke toezichtsverplichtingen op te leggen. Dit brengt heel het aansprakelijkheidsregime van de mere conduit, caching, en hosting-regeling in ge-drang. Bovendien staat dit haaks op de ontheffing van een algemene toezichtsverplichting (Julià-Barcelo, 2003, p. 292).

De vrijheid van meningsuiting wordt mogelijk bedreigd door de richtlijn. Wanneer ISP's klachten ontvangen en deze dan niet behandelen, kunnen ze worden aansprakelijk gesteld. Dit kan ertoe leiden dat providers automatisch informatie verwijderen wanneer ze een klacht krijgen, en aldus de vrijheid van meningsuiting geschaad wordt. Op een analoge manier kan dit aanleiding geven tot oneerlijke concurrentie (Julià-Barceló &

Koelman, 2000, p. 232-233).

Het ontbreken van een duidelijke “notice and take down” en “notice and take back”-procedure zorgt voor de nodige implicaties (Frydman & Rorive, 2002; Verbiest & Wéry, 2002): de ISP’s moeten een soort rechter spelen om te oordelen of een klacht van een rechthebbende voldoende gemotiveerd is, en of de verweerder geen goede tegenargumenten heeft (McEvedy, 2002, p. 71). Bovendien zit de ISP in een dilemma: enerzijds kan hij aansprakelijk worden gesteld als hij onrechtmatige informatie niet verwijdert. Anderzijds kan hij aansprakelijk worden gesteld wegens wanprestatie als hij de informatie onrechtmatig verwijdert (Koelman, 2000, p. 31-32; van der Net, 2002, p. 14). Het argument dat zulke “notice and take down”-procedures door de beroepsorganisaties zelf moeten worden opgesteld, is dus te terughoudend.

5.2 “Special body”

Het oprichten van een “special body”, een autonoom orgaan, wordt door sommigen als oplossing aangedragen om lacunes in de wetgeving op te vangen. Naar deze speciale instantie moet dan alle informatie over eventuele klachten gestuurd worden. Dit orgaan moet dan zoveel mogelijk informatie inwinnen en nakijken of de beweringen in de klachten gegrond zijn. Na het verificatie- en controleproces moet de instantie dan beslissen of de toegang tot de vermeend inbreukmakende informatie moet worden geblokkeerd of niet. Bovendien kan het oprichten van zo’n orgaan worden geïnterpreteerd als een toepassing van art. 16 van de richtlijn.

De British Internet Watch Foundation is een voorbeeld van zo’n orgaan. Het grote pluspunt van een “special body” is dat ongegronde kennisgeving van vermeend illegaal materiaal wordt opgevangen, wat de vrijheid van meningsuiting absoluut bevordert. Een ander voordeel is dat de ISP’s zelf geen oordeel meer hoeven te vellen, en op die manier verlost zijn van hun padstelling (Julià-Barcelo, 2003, p. 237).

5.3 Notice and take down, and notice and take back-procedure

Een mogelijke oplossing om exact te bepalen wanneer de ISP kennis heeft van onrechtmatige informatie is een “notice and take down”-procedure. Die zorgt ervoor dat de ISP niet moet oordelen over het al dan niet onrechtmatige karakter (Siemerink, 2003, p. 101).

Art. 16 van de E-commerce-richtlijn stimuleert beroepsfederaties om zulke procedures via zelfregulatie tot stand te laten komen (Koelman, 2000, p. 31).

5.3.1 DMCA

De Amerikaanse Digital Millennium Copyright Act, waar de E-commerce-richtlijn sterk op lijkt, heeft expliciete bepalingen met betrekking tot zulke “notice and take down”-procedures. Wanneer iemand meent dat er een inbreuk is gemaakt op zijn auteursrechten, kan hij hiervan kennis geven. De DMCA bepaalt aan welke formele en inhoudelijke eisen de kennisgeving moet voldoen: de kennisgeving moet schriftelijk gebeuren, moet ondertekend zijn en moet een verklaring inhouden over de beweerde inbreuk. Met een lijst van noodzakelijke elementen op te stellen die in het bericht van kennisgeving moeten staan, kan de ISP het onrechtmatige materiaal exact identificeren en zo dus bepaalde vergissingen vermijden (Julià-Barceló & Koelman, 2000).

Bovendien wordt ook bepaald naar waar juist het bericht van kennisgeving moet worden gestuurd om te vermijden dat ISP’s moeten reageren op onduidelijke klachten gestuurd naar één van haar werknemers.

Een provider moet, wanneer hij in kennis wordt gesteld van inbreukmakend materiaal, prompt handelen: hij moet de toegang tot het materiaal meteen blokkeren, alsook de blokkering van de toegang melden bij de aanbieder van het materiaal (Hijmans, 2000, p. 236).

De aanbieder kan tevens een tegenverzoek doen. Wanneer de ISP een “counter notification” krijgt van de aanbieder, moet hij de informatie meteen terugplaatsen. Ook voor deze “put back”-procedure zijn er een reeks formele eisen uitgewerkt (Hijmans, 2000, p. 236).

Wanneer de persoon, die meent dat er een auteursrechtelijke inbreuk is gemaakt, klacht indient bij de rechtbank, moet de ISP de toegang tot de informatie opnieuw blokkeren (Julià-Barceló & Koelman, 2000).

Om misbruiken te voorkomen, is in de DMCA eveneens bepaald dat diegene die bewust de procedures misbruikt, aansprakelijk is voor de schade veroorzaakt door de acties van de ISP op basis van verkeerde berichten (Julià-Barceló & Koelman, 2000, p. 236). Dit heeft als voordeel dat (i) de ISP’s weten op welke berichten van kennisgeving ze moeten reageren, en (ii) dat het recht op vrije meningsuiting wordt veiliggesteld door de “put-back”-procedure. Een nadeel is het voordeel van de twijfel voor diegene die een rechtspraak aanspant, want de informatie wordt altijd verwijderd, ook al is ze toch rechtmatig.

5.3.2 Rechtspraak

Het Hof van Beroep van Brussel heeft in haar beslissing in de IFPI versus Skynet zaak geprobeerd om algemene beginselen van een “notice and take down”-procedure te creëren (Cattoor, 2001, p. 148). Het Hof deed op 13 februari 2001 de volgende uitspraak:

- de eiser moet de aanwezigheid van auteursrechtelijk materiaal melden, en argumenten geven die het onrechtmatig karakter duidelijk maken;
- de host service provider beschikt over 3 werkdagen om de wettelijkheid van het betwiste element aan te tonen, anders moet hij de mogelijkheid tot toegang blokkeren;
- de eiser moet zijn aansprakelijkheid aanvaarden in de hypothese dat het element toch wettelijk in orde is, de eiser moet de ISP dus vrijwaren van elke aansprakelijkheid die een abonnee zou kunnen instellen indien zou blijken dat het verzoek van IFPI onterecht was.

Er kan dus geconcludeerd worden dat het hof geprobeerd heeft om bepaalde lacunes in de wetgeving weg te werken (Cattoor, 2001, p. 148).

5.4 Filtersoftware

Filteringssoftware zou op het eerste gezicht een oplossing kunnen bieden voor de toezichtsproblematiek. Het probleem van de technische haalbaarheid wordt hiermee immers opgelost en de belanghebbenden, zoals de rechthebbenden van auteursrechtelijk beschermde werken, worden beter beschermd (Julià-Barceló, 1998, p. 460).

Filteringstechnieken veroorzaken echter een aantal problemen (Julià-Barceló, 1998, p. 460):

1. Het automatisch toegang ontzeggen tot informatie kan in conflict komen met de fundamentele rechten zoals recht op privacy en recht op vrije meningsuiting.
2. Het is moeilijk te bepalen wanneer er juist sprake is van een auteursrechtelijke inbreuk of een andere inbreuk. De juridische complexiteit van o.a. het auteursrecht maakt filteringstechnieken quasi-onmogelijk. De filteringstechnieken zouden immers rekening moeten houden met o.a. de uitzonderingen van het auteursrecht, de originaliteit, enz.
3. De filtertechnieken moeten rekening houden met het feit dat wetten en normen van verschillende landen kunnen verschillen.
4. Experimenten met filters hebben reeds aangetoond dat het labelen van websites quasi onmogelijk is. “Op 29 januari 1998 telde de elektronische database van Lycos 18.923.479 websites. Twee dagen later waren er 178.648 toegevoegd.

Hoofdstuk 6

Zelfregulering en gedragscodes

6.1 Zelfregulering en gedragscodes

6.1.1 Achtergrond

Het dynamische aspect van de ontwikkeling van het internet zorgt ervoor dat de wetgevers een afwachtende houding innemen. Een wetgeving die de huidige technologie te veel incorporeert, riskeert al snel verouderd te zijn. Daarom is het aangewezen om flexibele gedragscodes uit te werken. Wanneer zulke gedragscodes dan voldoende stabiel en uitvoerbaar zijn, kunnen ze eventueel dienen als basis voor wetgevende initiatieven (Hugenholtz, 2000, p. 493).

Het internet heeft daarenboven baat bij een zo open mogelijke structuur. Voorafgaande censuur moet daarom zoveel mogelijk vermeden worden. Gebruikers die het internet misbruiken, mogen echter niet zonder gevolgen blijven. Daarom moeten providers gedragscodes ontwikkelen met als doel de verantwoordelijke gebruiker te kunnen aanspreken en het onrechtmatige gedrag te kunnen beëindigen (Kaspersen, 1996, p. 12).

De e-commerce-richtlijn heeft een heel aantal vragen onbeantwoord gelaten. Om die onbeantwoorde vragen toch gestalte te geven, moedigt art. 16 het opstellen van gedragscodes aan. Daarom zal zelfregulering op het internet veel effect hebben op het uiteindelijke beleid (Zhao, 2001, p. 18).

Het is belangrijk om regulering en regelgeving te onderscheiden van elkaar. Regulering is de meer generieke term die alle middelen omvat om een systeem te organiseren of structureren. Reglementering is één van die mogelijke middelen (Verbiest & Wéry, 2001b, p. 519-520).

6.1.2 Belgische gedragscode

Heel wat landen, waaronder België en Nederland, beschikken over een federatie van ISP's. Deze hebben meestal een gedragscode uitgevaardigd. Lid worden van zulke federatie, en

dus van de gedragscode, is vrijwillig (Verbiest & Wéry, 2001b, p. 529). De gedragscodes zijn normaal gezien bestemd voor de ISP's, maar vaak worden de gedragscodes quasi letterlijk overgenomen in de contracten tussen de ISP's en hun klanten (Verbiest & Wéry, 2001b, p. 529-530).

De gedragscode van ISPA Belgium regelt in grote mate het acteren van de leden. Ze houdt een aantal algemene vereisten in met betrekking tot rechtmatigheid en oprechtheid, eerlijke handel, databescherming, en advertenties. Bovendien bevestigt de gedragscode de medewerking zoals bepaald in het samenwerkingsakkoord (zie infra). Tenslotte regelt de gedragscode een klachtenprocedure voor het geval dat een ISPA-lid niet conform zou handelen met de ISPA-gedragscode (ISPA, 2003).

Een andere Belgische gedragscode is het Charter van de Belgische chats. Op 2 december 2002 tekenden een aantal Belgische chatboxuitbaters hun Charter van de Belgische Chats. De uitbaters verbinden er zich toe inspanningen te leveren om het gebruik van hun chatsite voor illegale doeleinden tegen te gaan. Elke uitbater van een chatsite zal namelijk samenwerken met een aantal chat-operators, die het recht hebben om chatters tijdelijk of permanent de toegang tot een chatkamer te ontzeggen (Belgische Chatoperatoren, 2002).

De reden waarom chatuitbaters zijn overgegaan tot een algemeen toezicht is onduidelijk. Een mogelijke reden is de angst om aansprakelijk te worden gesteld voor de inhoud op de chatkanalen. Het feit dat men vanuit eigen initiatief toezicht houdt, lijkt pijnlijk genoeg het aansprakelijkheidsrisico te verhogen. Een rechter kan immers oordelen dat “dit toezicht een voldoende greep op de doorgegeven informatie impliceert, en kan de chatuitbater dus mogelijk aansprakelijk stellen op grond van zijn zorgvuldigheidsplicht” (De Preter, 2003a, p. 233).

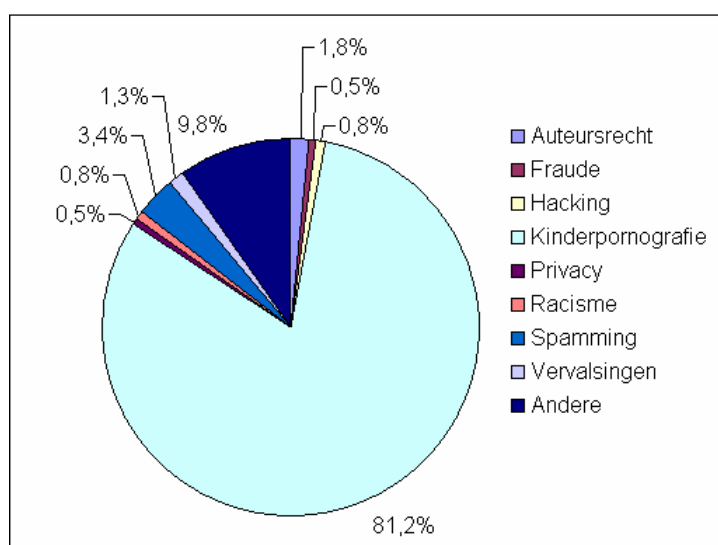
6.2 Samenwerkingsakkoord ISPA en gerecht

Op 28 mei 1999 is er een samenwerkingsakkoord getekend tussen de Belgische ISPA, de minister van justitie (hoofd van de gerechtelijke politie) en de minister van telecommunicatie (Bortloff & Henderson, 1999).

Dit samenwerkingsakkoord heeft als doel illegaal gedrag op het internet te bestrijden, en gerechtelijke onderzoeken te vereenvoudigen door een centraal gerechtelijk meldpunt¹ op te richten (Verbiest & Wéry, 2001b, p. 218). Iedereen kan klachten overbrengen bij zijn eigen ISP of rechtstreeks aan dit meldpunt. De klachten die bij een ISP aankomen, worden doorgestuurd naar dit contactpunt.

Dit akkoord bepaalt dat de ISP's geen actieve toezichtsplicht moeten houden op hun diensten en dat ze rapportering van vermeend illegaal materiaal moeten doorzenden naar de federal computer crime unit (FCCU). Deze zal dan bepalen of het de zaak zal onderzoeken

¹<http://www.gpj.be/nl/index.html>

Figuur 6.1: FCCU Klachtenbehandeling (Bron: [Bortloff & Henderson \(1999\)](#))

ken of niet. In de evaluatie van de eerste drie maanden samenwerking werd gerapporteerd over 911 klachten, waarvan 388 onderzocht werden ([Bortloff & Henderson, 1999](#)).

Figuur 6.1 geeft meer informatie over de behandelde klachten. Wat opvalt, is dat ruim 81,2 % van de behandelde klachten kinderpornografie betreft.

6.3 Labels

Definitie van labels: “een proces waarbij de eigenaar van een website zijn website voorziet van een label. Dit label houdt dan bepaalde verplichtingen of een bepaald kwaliteitsniveau in” ([Verbiest & Wéry, 2001b](#), p. 557). Men kan labels onderverdelen in gespecialiseerde labels en algemene labels. De gespecialiseerde labels concentreren zich op één bepaald aspect. Een paar voorbeelden volgen ([Verbiest & Wéry, 2001b](#), p. 558-562):

- Labels die zich concentreren op de bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Voorbeelden: eTrust (van het bedrijf Truste), PrivacySeal (van het bedrijf Better Business Bureau);
- Labels die zich concentreren op de consumentenbescherming. Bijvoorbeeld Webtrader;
- Labels die zich concentreren op de bescherming van kinderen. Bijvoorbeeld Privacy Kid (van het bedrijf Better Business Bureau);
- Algemene labels zijn labels die een totaalpakket van gedragingen in zich hebben, bekende voorbeelden zijn Webtrust en Casetrust.

In het labelen kan men verschillende soorten onderscheiden ([Gobert & A., 2000](#), p. 83-94):

- *intern labelen*: “zijn eigen diensten etiketteren met een kwaliteitsniveau door zich te verbinden bepaalde criteria na te leven zonder dat er voorafgaande of periodieke controle door een onafhankelijke derde wordt gedaan”;
- *extern labelen*: “voorafgaand en periodieke controle door een onafhankelijke derde of voldaan is aan vooropgestelde criteria, waarna het rapport van de controleur wordt geafficheerd”.

Verder kan men verschillende niveaus onderscheiden naar gelang bij wie het initiatief van het labelen ligt, en het feit of er controle wordt uitgevoerd of niet.

Tabel 6.1: Synthesetabel labelstrategieën (Bron: [Gobert & A. \(2000, p. 83-94\)](#))

	Bepaling van de criteria		Publicatie van de criteria	Controle of men aan de bepalingen van het label voldoet			Publicatie van het rapport van de derde controleur
	Door de kandidaat voor het label	Door een derde		Voor toetreding	Na toetreding, periodiek	Na een klacht	
Een intern label	Niveau 1	X	X				
	Niveau 2		X	X			
	Niveau 3		X	X		X	
Een extern label	Niveau 4	X	X	X	X	(X)	X
	Niveau 5		X	X	X	(X)	X

Hoofdstuk 7

Multicriteria-oplossing voor de FCCU

In het vorige hoofdstuk werd vermeld dat de FCCU een enorme hoeveelheid klachten doorgestuurd krijgt van de ISP's. In dit hoofdstuk wordt een theoretisch kader geschapen om deze grote datastroom te beheersen.

Eenzijds moet een rangorde bekomen worden, die de mate van belangrijkheid of dringendheid uitdrukt. Anderzijds zal moeten worden uitgemaakt of een klacht van een bepaalde orde behandeld wordt of niet (Springael, 2004).

7.1 Bepaling van de rangorde

Om klachten een rangorde te geven, bestaan er verscheidene multicriteria methoden¹. De ARGUS² multicriteria methode is “een outranking methode die enkel en alleen steunt op ordinale meetschalen”. De ARGUS methode is niet onderhevig aan het rangverschuivingsprobleem. Dit houdt in dat als we een bepaalde soort klacht niet hebben opgenomen in de analyse, en deze nadien toch willen betrekken in de analyse, de rangordes van de andere klachten ten opzichte van elkaar niet zullen veranderen (De Keyser & Peeters, 1994).

In de eerste stap moeten we de verschillende criteria bepalen. Mogelijke criteria zijn bijvoorbeeld sociale onaanvaardbaarheid, maximum celstraf voor dit soort delict, mate waarin bepaalde beroepsfederaties willen dat er tegen dit soort delict wordt opgetreden (bijvoorbeeld IFPI³), enz. Vervolgens moeten we de meetschaal (ratio, interval, ordinaal) en het doel (minimaliseren of maximaliseren) van ieder criterium bepalen, en dan moet een preferentiematrix worden opgesteld. Bijvoorbeeld: sociale onaanvaardbaarheid is een ordinaal criterium dat gemaximaliseerd moet worden (we willen immers dat het gedrag dat sociaal het meest onaanvaardbaar is, een hogere “urgentie” krijgt dan sociaal meer aanvaarde delicten).

¹Springael (2003)

²ARGUS: Achieving Respect for Grades by Using ordinal Scales

³IFPI : International Federation of Phonographic Industry

Bij een ratio- of intervallschaal kan men “het verschil bepalen tussen twee evaluaties van de klachten en intervallen opstellen waarvoor er geen, een kleine, een matige, een sterke of zeer sterke preferentie is voor de ene actie ten opzichte van de andere” (De Keyser, 1998, p. 52).

Neem bijvoorbeeld als criterium de mogelijke maximumboete. Stel dat de FCCU indifferent is voor een verschil van 125 €, een kleine voorkeur heeft vanaf een verschil van 126 € tot 250 €, een matige voorkeur heeft vanaf een verschil van 251 € tot 375 €, een sterke voorkeur heeft van 376 € tot 500 €, en een zeer sterke preferentie vanaf 501 €. Als dan voor delict 1 een maximumboete geldt van 1 500 €, en voor delict 2 een maximumboete van 900 €, dan zal de FCCU delict 1 zeer sterk prefereren boven delict 2. (Zoals eerder gezegd wil de FCCU immers de meest urgente delicten eerst aanpakken.)

Indien de meetschaal ordinaal is, stelt men een preferentiematrix op waarin twee ordinale waarden worden vergeleken met elkaar (De Keyser & Peeters, 1994). Neem bijvoorbeeld het criterium sociale onaanvaardbaarheid met als mogelijke evaluaties: totaal onaanvaardbaar, in sterke mate onaanvaardbaar, redelijk onaanvaardbaar, redelijk aanvaardbaar. Als men dan een delict dat redelijk onaanvaardbaar is, vergelijkt met één dat redelijk aanvaardbaar is, zal men een zwakke preferentie hebben voor het redelijk onaanvaardbare. Als men echter een delict dat redelijk aanvaardbaar is vergelijkt met één dat totaal onaanvaardbaar is, dan zal men dit laatste in zeer sterke mate prefereren.

Een mogelijke preferentiematrix voor het criterium sociale onaanvaardbaarheid ziet er dan als volgt uit:

Tabel 7.1: Preferentiematrix voor sociale onaanvaardbaarheid

	sociaal totaal onaanvaardbaar (1)	in sterke mate sociaal onaanvaardbaar (2)	sociaal redelijk onaanvaardbaar (3)	sociaal redelijk aanvaardbaar (4)
(1)	geen preferentie			
(2)	matige preferentie	geen preferentie		
(3)	zeer sterke preferentie	sterke preferentie	geen preferentie	
(4)	zeer sterke preferentie	zeer sterke preferentie	matige preferentie	geen preferentie

“Nadat we dit alles voor ieder criterium uitgevoerd hebben, moeten we de belangrijkheid van de criteria onderling bepalen. Hiervoor gebruiken we opnieuw een ordinale schaal. De besluitnemer moet dan enkel nog het verband geven tussen zijn preferenties en de belangrijkheden van de preferenties. Hiervoor stelt men een matrix op waarin men ordinale gewichten plaatst. De hoogste orde in belangrijkheid en in preferentie gecombineerd zal dan logischerwijze het grootste gewicht krijgen. De andere combinaties kunnen vrij bepaald worden, weliswaar rekening houdend met de ene regel dat als men volgens

de antidiagonaal stijgt, het gewicht moet verminderen” (Springael, 2003, p. 64-65).

Onderstaande tabellen zijn twee voorbeelden van zo’n matrix:

Tabel 7.2: Belangrijkheden van criteria

		belangrijkheden					
		niet	weinig	matig	belangrijk	zeer	extreem
preferentie	geen	R10	R9	R8	R7	R6	R5
	klein	R9	R8	R7	R6	R5	R4
	matig	R8	R7	R6	R5	R4	R3
	sterk	R7	R6	R5	R4	R3	R2
	zeer sterk	R6	R5	R4	R3	R2	R1

		belangrijkheden					
		niet	weinig	matig	belangrijk	zeer	extreem
preferentie	geen	R6	R5	R5	R5	R5	R5
	klein	R6	R5	R4	R4	R4	R4
	matig	R6	R5	R4	R3	R3	R3
	sterk	R6	R5	R4	R3	R2	R2
	zeer sterk	R6	R5	R4	R3	R2	R1

Aan de hand van deze gewichten kan men een paarsgewijze vergelijking tussen de verschillende delicten uitvoeren om uiteindelijk te bepalen of een bepaald delict een hogere “urgentie” heeft vergeleken met een ander delict. Om de uiteindelijke rangschikking te bekomen, bepaalt men opeenvolgend de kern van de overheersingsgraf van het probleem en van zijn reducties met betrekking tot de kern (De Keyser & Peeters, 1994; Springael, 2003, p. 65).

Uiteindelijk krijgen we dan een rangschikking van de mogelijke delicten in functie van de urgentie van de delicten. Deze rangschikking zullen we dan gebruiken om uiteindelijk te bepalen welke delicten behandeld worden en welke niet.

7.2 0-1 Lineair programma om de te behandelen klachten te bepalen.

In de vorige paragraaf werd een methode uitgewerkt om een rangschikking te bekomen, die de urgentiegraad van de klachtenbehandeling uitdrukt. In deze paragraaf zal een methode worden uitgewerkt om te bepalen welke klachten behandeld moeten worden en welke niet. De methode baseert zich op het feit dat je een soort delict kan behandelen of niet. Aan ieder soort delict a_i kunnen we dan een Booleaanse veranderlijke koppelen:

$$x_i = \begin{cases} 0 & a_i \text{ wordt niet behandeld} \\ 1 & a_i \text{ wordt wel behandeld} \end{cases} \quad (7.1)$$

Gegeven is de rangschikking van de delicten. Het doel van het optimaliseringsprobleem is zoveel mogelijk delicten met een hoge rang te behandelen. Er zijn echter heel wat nevenbeperkingen. Zo is er bijvoorbeeld maar een beperkt aantal mensen, en dus maar een beperkte beschikbare tijd om de delicten te behandelen. Beschouw μ_i de tijd nodig om delict a_i te behandelen, dan krijgen we de volgende nevenbeperking:

$$x_1\mu_1 + x_2\mu_2 + \dots + x_n\mu_n = \sum_{i=1}^n x_i\mu_i \leq \text{beschikbare tijd}, \quad (7.2)$$

met $n =$ aantal delicten.

Verder kunnen allerlei beheersbeslissingen met betrekking tot de te behandelen klachten worden gekoppeld aan bijkomende nevenbeperkingen. Zo kan men bijvoorbeeld allerlei quota's opnemen in de beschouwing. Je moet bijvoorbeeld minstens één delict van rang tien of elf behandelen. Dit quota kan dan gekoppeld worden aan volgende nevenbeperking:

$$x_{10} + x_{11} \geq 1. \quad (7.3)$$

De tabel hieronder geeft met rangschikking 1 (R_1) de belangrijkheid weer van de delicten, en met rangschikking 2 (R_2) een voorbeeld van de delicten die behandeld werden (rang 1) en de delicten die niet behandeld werden (rang 2).

Tabel 7.3: Rangschikkingen delicten

Delict	R_1	R_2
a_1	1	1
a_2	2	1
a_3	3	1
a_4	4	1
a_5	5	2
a_6	6	2
a_7	7	1

Het doel om zoveel mogelijk delicten van hoge rang te behandelen kunnen we bereiken via het invoeren van de rangcorrelatiecoëfficiënt van [Kendall \(1945\)](#), gecorrigeerd voor gelijke rangordes. We willen immers dat zoveel mogelijk hoge rangen van R_1 overeenkomen met een waarde 1 van R_2 en dat de lage rangen van R_1 dan overeenkomen met een waarde 1 van R_2 .

Deze rangcorrelatiecoëfficiënt τ_b is een niet-parametrische maatstaf voor associatie die gebaseerd is op het aantal concordanties en discordanties in gepaarde waarnemingen. Concordantie treedt op wanneer gepaarde waarnemingen samen variëren, en discordantie treedt op wanneer gepaarde waarnemingen op verschillende manieren variëren. Kendall's τ_b wordt gedefinieerd als volgt ([Kendall, 1945](#)):

$$\tau_b = \frac{2(S - nT)}{\sqrt{(n_0 - n_1)(n_0 - n_2)}}, \quad (7.4)$$

waarbij S het aantal concordante min het aantal discordante paren is, nT het aantal gelijkwaardige paren is, $n_0 = n(n-1)/2$, $n_1 = \sum k_i(k_i-1)/2$, k_i het aantal gelijkwaardige x -waarden in de k -de groep van gelijkwaardige x -waarden is, $n_2 = \sum l_j(l_j-1)/2$, l_j het aantal gelijkwaardige y -waarden in de l -de groep van gelijkwaardige y -waarden is, n het totaal aantal waarnemingen is.

Ons 0-1 lineair programma bestaat dan uit de te optimaliseren functie (deze rangcorrelatiecoëfficiënt) en haar nevenbeperkingen.

De oplossingen voor dit lineair programma zijn dus vectoren met componenten $x_j \in \{0, 1\}$. Een aanneembare oplossing is dan Booleaanse vector die voldoet aan al de nevenvoorwaarden. Een aanneembare oplossing is optimaal indien ze de bovenvermelde rangcorrelatiecoëfficiënt maximaliseert.

Het oplossen van 0-1 lineaire programma's is een gekend probleem. Verschillende oplossingsmethoden zijn beschikbaar (Balas, 1965). In een eerste stap moeten we het 0-1 lineair programma herformuleren naar haar canonische vorm:

$$\min\{-\tau_b(x) | Ax \geq b; x \in \{0, 1\}\} \quad (7.5)$$

Vervolgens definiëren we een φ -Booleaanse vector als een vector $x = (x_1, \dots, x_j, \dots, x_n)$ die voldoet aan volgende vereiste:

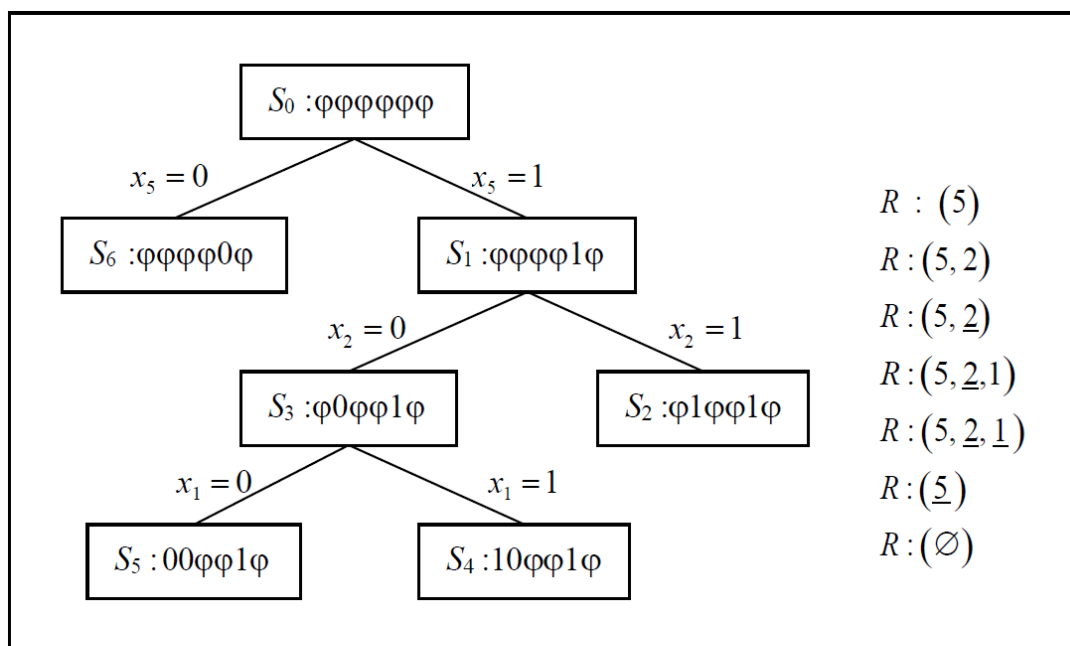
$$x_j = \begin{cases} 0 & \text{als de veranderlijke 0 is} \\ 1 & \text{als de veranderlijke 1 is} \\ \varphi & \text{als de veranderlijke nog vrij is} \end{cases} \quad (7.6)$$

Deze φ -Booleaanse vector is nodig om het separatieprincipe van het algoritme te bepalen. Dit principe bestaat erin een keuze te maken voor de vrije veranderlijke x_j : de linkertak in de resulterende boomgraf komt dan overeen met $x_j = 0$ en de rechtertak met $x_j = 1$. Men zal dan systematisch de rechtse verzameling beschouwen, tot wanneer men een onderzoekbare verzameling vindt. Vanaf dat moment voert men een regressie uit naar links.

Om de geschiedenis van de boomgraf te regelen en de exacte positie te kennen voeren we een regressievector R in, met als volgende regels:

- als een veranderlijke 1 wordt, wordt haar index rechts in R toegevoegd;
- als een veranderlijke 0 wordt, wordt haar index in R onderlijnd;
- als een regressie uitgevoerd wordt, lezen we R van rechts naar links en schrappen we de onderlijnde elementen, en het eerste niet-onderlijnde element onderlijnen we;

Figuur 7.1: Voorbeeld boomgraf 0-1 lineair programma

- als $R = \emptyset$ stopt het algoritme.

Hieronder vindt u een voorbeeld ter verduidelijking van de regels van deze regressievector. Het “branch and bound” algoritme bestaat uit een opeenvolging van de toetsen die hierna volgen.

Toets 1: Optimaliteitstoets

Een eerste test die we moeten uitvoeren is de optimaliteitstoets. Zij x_{opt} de beste tot nu toe gevonden oplossing en $v_{opt} = -\tau_b(x_{opt})$ de overeenstemmende waarde van de objectieffunctie.

- Als we de procedure beginnen, stellen we $v_{opt} = \infty$.
- Als $-\tau_b(x) < v_{opt}$, dan voert men toets 2 uit.
- Als $-\tau_b(x) \geq v_{opt}$, dan voert men een regressie uit, omdat men aan het minimaliseren is en er zeker geen betere oplossing aanwezig is in de onderzochte verzameling.

Toets 2: Aanneembaarheidstoets

In deze toets kijken we na of \bar{x} een aanneembare oplossing is. Vector \bar{x} is die vector x waarvoor geldt dat $\varphi = 0$.

- Als deze \bar{x} een aanneembare oplossing is, met andere woorden als $Ax \geq B$, dan voert men een regressie uit, vervangt men x_{opt} door \bar{x} en v_{opt} door $-\tau_b(\bar{x})$
- Als $\exists i : t_i > 0$, dan voeren we toets 3 uit.

Toets 3: Voorwaardelijke aanneembaarheidstoets

In deze toets gaan we na of de positieve t_i uit toets 2 toch negatief zouden kunnen gemaakt worden, door een andere keuze te maken van de vrije veranderlijken. Daarom beschouwen we $p_i = t_i - \sum_{j|x_j=\varphi} \max\{0, a_{ij}\}$.

- Als $\forall i : p_i \leq 0$, dan voert men toets 4 uit, hetgeen een separatietoets is, daar men weet dat er mogelijk een oplossing aanwezig is in deze verzameling waarvoor alle $t_i \leq 0$.
- Als $\exists i : p_i \geq 0$, dan voert men een regressie uit, daar het onmogelijk is om aanneembare oplossingen in deze verzameling te vinden.

Toets 4: Keuzetoets (separatie)

$\forall j : x_j = \varphi$ bepaal $s(x_j) = \sum_{i|t_i > 0} \max\{0, t_i - a_{ij}\}$

Als $s(x_k) = \min_{j|x_j=\varphi} \{s(x_j)\}$ dan is $x_k = 1$ en $R : (\dots, k)$

Schematisch weergegeven hebben we dus volgend algoritme:

Tabel 7.4: 0-1 Algoritme

S	$x : \dots$	
	$\bar{x} : \dots$	
	$x_{opt} : \dots$	
$-\tau_b(\bar{x}) =$		$v_{opt} =$
Toets 1:		
Toets 2:		Toets 3:
$p = \left(\begin{array}{c} \\ \\ \end{array} \right)$		$p = \left(\begin{array}{c} \\ \\ \end{array} \right)$
Toets 4:		
$s(x_j) = \dots$		
$x_k = 1$		
$R : (\dots)$		

Na het uitvoeren van dit algoritme vinden we een oplossingsvector x_{opt} . Deze vector bevat enkel nullen en enen. Het enige dat dan nog rest is de terugkoppeling van deze waarden met hun delicten. Als $x_i = 0$, dan moet delict i niet behandeld worden. Als $x_i = 1$, dan moet delict i wel behandeld worden.

Hoofdstuk 8

Special Topics

In dit laatste hoofdstuk wordt nog ingegaan op enkele ‘hot’ topics. Eerst wordt er ingegaan op de problematiek van kinderpornografie op het internet en tot slot op flesharing.

8.1 Kinderpornografie

Zoals eerder aangetoond, is kinderpornografie een misdrijf dat zijn weg tracht te vinden op het internet. De bestrijding van kinderpornografie werd als prioriteit gesteld in het samenwerkingsprotocol tussen FCCU en ISPA (ISPA, 1999). Op 23 december 2003 is een Europees kaderbesluit goedgekeurd ter bestrijding van seksuele uitbuiting van kinderen en kinderpornografie (Raad van de Europese Unie, 2004).

De Europese Raad stelt dat kinderpornografie een zeer ernstige vorm van seksuele uitbuiting vormt, en dat dit steeds meer toeneemt door de mogelijkheden van het internet (Raad van de Europese Unie, 2004, p. 44). Dit moet zo integraal mogelijk worden aangepakt. De nadruk moet liggen op een zo breed mogelijke justitiële samenwerking, met als basis gemeenschappelijke strafrechtelijke beginselen en afschrikkende sancties. Om kinderpornografie te bestrijden, moeten ten aanzien van de daders voldoende strenge straffen worden ingevoerd (Raad van de Europese Unie, 2004, p. 44).

In artikel 1 worden een aantal sleutelbegrippen zoals kind’ en kinderpornografie’ gedefinieerd. Dit is ongetwijfeld de belangrijkste verwezenlijking van het kaderbesluit, want binnen de Europese Unie was er tot voor het kaderbesluit heel wat onenigheid over het begrip ‘kind’. Elke persoon jonger dan achttien jaar wordt nu als kind beschouwd (Raad van de Europese Unie, 2004, p. 45).

Verder worden door het kaderbesluit de strafbare feiten op het gebied van seksuele uitbuiting van kinderen en op het gebied van kinderpornografie behandeld (Raad van de Europese Unie, 2004, p. 45). Het kaderbesluit verbiedt in principe de vervaardiging, verspreiding, terbeschikkingstelling of het bezit van kinderpornografie. Hierop bestaan echter een hele reeks mogelijke uitzonderingen.

8.2 Filesharing

8.2.1 Peer-to-peer systemen

Peer-to-peer systemen (P2P) worden steeds populairder. Belangrijk is hierbij dat de inhoud of informatie niet meer beschikbaar wordt gesteld via een centrale server, maar wel via computers van particulieren. Hierdoor ontstaat een rechtstreeks verkeer tussen twee gebruikers. Kazaa is een van de meest populaire voorbeelden van zo'n P2P-systeem (De Preter, 2003a, p. 234).

Bepaalde P2P-systemen, zoals Freenet, zijn zo ontworpen dat zij niet aansprakelijk kunnen worden gesteld voor het verspreiden van onrechtmatige informatie. Via bepaalde coderingsleutels kunnen de deelnemers van het P2P-systeem niet achterhalen of de informatie onrechtmatig is. Op deze manier kan men informatie opslaan en beschikbaar stellen via de providers zonder dat deze weet hebben van het onrechtmatige gedrag. De toekomst zal moeten uitwijzen hoe de klassieke aansprakelijkheidsregels en de principes uit de E-commerce richtlijn zullen worden toegepast (De Preter, 2003a, p. 235).

Freenet biedt software aan die gebruik maakt van encryptie en gedistribueerde opslag van bestanden. De fysieke locatie van een bestand is daardoor niet langer te bepalen. Gebruikers van het netwerk stellen ruimte op hun harde schijf beschikbaar, en daarop worden gegevens uit het netwerk opgeslagen. De gebruiker weet zelf niet welke gegevens dat zijn.

Voorzover de gebruikte encryptiemogelijkheden niet gekraakt worden, is het gebruik volledig anoniem; niemand weet wie op enig moment welke bestanden binnenhaalt of toevoegt (Mommers, 2003, p. 7).

In de Nederlandse KaZaA-zaak oordeelde het Hof van Beroep van Amsterdam dat de auteursrechtelijke inbreuken gepleegd werden door de gebruikers van het computerprogramma en niet door KaZaA zelf. Het aanbieden van middelen om auteursrechtelijk beschermde werken te kopiëren of te verspreiden is op zichzelf geen inbreuk. KaZaA is niet per definitie een computerprogramma om uitsluitend auteursrechtelijk beschermde werken te downloaden. KaZaA, een gedecentraliseerd programma, hangt niet af van enige tussenkomst van de onderneming. Bovendien kan KaZaA gebruikt worden voor alle types van bestanden, wat het aantal wettelijk toegelaten gebruiken verhoogt (Just, 2003).

8.2.2 Usenet

Usenet-nieuwsgroepen zijn volledig open voor het publiek. Er zijn geen intekenprocedures; er is geen centrale nieuwsserver, maar eerder duizenden computers die elk een kopie van het nieuws hebben en een heel uitgebreid proces gebruiken om informatie uit te wisselen (Strowel & Ide, 2000b, p. 20).

De vraag of ISP's aansprakelijk kunnen worden gesteld voor de inhoud op de Usenet-nieuwsgroepen wordt nu behandeld door het gerecht. Telenet, access provider, roept de mere conduit-regeling in ter verdediging.

De reden waarom IFPI Telenet aanklaagt, lijkt zijn oorsprong te vinden in de geschiedenis van Telenet. Pandora (nu Telenet) had namelijk in 2001 een software Bomma-news (B-news) ontwikkeld die het navigeren op de nieuwsgroepen eenvoudiger had gemaakt. IFPI wil dus het pad bewandelen en Telenet behandelen als host service provider. Telenet benadrukt zijn positie als access provider, en niet als host service provider.

ISPA voegt daar aan toe dat het aanbieden van Usenet-inhoud aan de klanten onder de mere conduit-regeling valt: het initiatief ligt niet bij de ISP, de ISP selecteert de ontvangers niet, en de ISP selecteert of verandert de inhoud van de nieuwsgroepen niet. Aangezien het aanbieden van nieuwsgroepen dus een mere conduit-activiteit is, wordt de ISP dus ontheven van zowel zijn strafrechtelijke als burgerlijke aansprakelijkheid (Wéry, 2004).

Hoofdstuk 9

Conclusie

De richtlijn en de wet betreffende de elektronische handel zijn zeker een goede stap in de richting van meer zekerheid voor de internetserviceproviders. Wezenlijk is er echter niet veel veranderd, daar men in België de Nederlandse rechtspraak volgde, die de beginselen van de E-commerce richtlijn redelijk goed benaderde.

De essentie van de aansprakelijkheidsontheffingen voor de drie vrijhavens, mere conduit, caching en hosting, is onwetendheid en passiviteit.

Een grote tekortkoming is toch wel de aansprakelijkheidsregeling voor information location tool providers, die niet behandeld werd. Het aansprakelijk stellen voor links kan mogelijk een remmend effect hebben op de uitgroei van het internet. Zoekmachines zijn een wezenlijk onderdeel geworden van ons internetgebruik. Zonder hun tools zou het surfen op het internet veel moeizamer verlopen. Duidelijkheid omtrent hun aansprakelijkheid zou dan ook een eerste agendapunt moeten worden voor verdere aansprakelijkheidsregelingen.

De basis voor een notice and take down-procedure is gelegd door het Hof van Beroep van Brussel. Aanvullingen zijn echter nog wenselijk.

Spannend wordt de hangende zaak van IFPI tegen Telenet over de nieuwsgroepen van Usenet. Zal de rechtbank Usenet beschouwen als een mere conduit-activiteit? De toekomst zal ons wellicht nieuwe principes meebrengen.

De kwaal van kinderpornografie wordt steeds beter aangepakt, en het nieuwe kaderbesluit zal ongetwijfeld tot een nog betere aanpak van dit probleem leiden.

Filesharingprogramma's zoals KaZaA zullen ongetwijfeld nog voor heel wat rechtspraak zorgen. De confrontatie van vrijheid van meningsuiting en open netwerken met het auteursrecht zal nog heel wat discussies doen opwaaien.

Bibliografie

- Balas, E. (1965). An additive algorithm for solving linear programs with zero-one variables. *Operations Research*, 517–546.
- Belgische Chatoperatoren (2002). *Charter van de belgische chats*. <http://www.ond.vlaanderen.be/schooldirect/BL0203/ChatCharter.pdf>
- Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers (2000). *Wetsontwerp betreffende bepaalde juridische aspecten van de diensten van de informatiemaatschappij*. <http://www.dekamer.be/FLWB/pdf/50/2100/50K210001.pdf>
- BELNET Workgroup on Information Servers (2003). *Providing information about internet security aspects, wetgeving: Internet service providers*. <http://pisa.belnet.be/pisa/nl/juridisch/isp.htm>
- Bortloff, N. & Henderson, J. (1999). *Notice and take-down agreements in practice in europe: view from the internet service provider and telecommunications industries and the recording industry*. http://www.wipo.int/documents/en/meetings/1999/osp/doc/osp_lia3.doc
- Cattoor, S. en Heremans, T. (2001). Hof van beroep brussel 13 februari 2001. *Computerrecht*, 3, 144–150.
- Corbert, J. (2004). New from belgium. *Revue internationale du droit d'auteur*, 199, 110–156.
- de Cock Buning, M. & Vermeer, M. (1999). Hyperlinks en metatags; meeliften in cyberspace. *Computerrecht*, 4, 166–173.
- De Keyser, W. (1998). *Meten – gewicht & gewogen*. Vlaamse Gemeenschap Departement Coördinatie.
- De Keyser, W. & Peeters, P. (1994). Argus: A new multiple criteria method based on the general idea of outranking in applying multicriteria aid for decision. *Environmental Management*, 263–278. Kluwer Academic Publisher.

- de Kroon, A. (1999). Voorstel voor een richtlijn van het europees parlement en de raad betreffende bepaalde juridische aspecten van de elektronische handel in de interne markt. *Computerrecht*, 2, 86–88.
- De Preter, C. (2003a). Nieuwe aansprakelijkheidsregels voor de dienstverlener. *Elektronische handel: Commentaar bij de wetten van 11 maart 2003*, 211–236. die Keure.
- De Preter, C. (2003b). Wie heeft nog boodschap aan de boodschap? de aansprakelijkheid van tussenpersonen onder de wet elektronische handel. *Auteur & Media*, 4, 256–269.
- De Schrijver, S. & Geulette, A. (2003). Information location tools: Liability issues raised in belgian law. *Computer and Telecommunications Law Review*, 1, 4–10.
- Dusollier, S. & Rolin, L. (2000). The challenge of the law to electronic commerce: the european union initiatives. *Electronic Commerce: Opportunity and challenges*, 383–410. IDEA Group Publishing. <http://www.droit.fundp.ac.be/Textes/Dusollier%209.pdf>
- ETNO (2002). *Etno reflection document on the european commission's draft directive regarding on-line liability*. <http://www.etno.be/RD/RD78.html>
- Europees Parlement en de Raad (2000). Richtlijn 2000/31/eg van het europees parlement en de raad van 8 juni 2000 betreffende bepaalde juridische aspecten van de diensten van de informatiemaatschappij, met name de elektronische handel, in de interne markt (“richtlijn inzake elektronische handel”). *Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen*, L 178, 1–16. zie ook bijlage A.
- Federale Overdienst Economie, K.M.O., Middenstand en Energie (2003). 11 maart 2003: Wet betreffende bepaalde juridische aspecten van de diensten van de informatiemaatschappij als bedoeld in artikel 77 van de grondwet. *Belgisch Staatsblad*, 17 maart 2003(2), 12960–12970. zie ook bijlage B.
- Fischer & Lorenz (2000). Internet and the future policy framework for telecommunications. Report for the european commission, Fischer & Lorenz, Hellerup, Denmark. <http://www.devoteam.dk/Study/DK-R01821-j.pdf>
- Frydman, B. & Rorive, I. (2002). Regulating internet content through intermediaries in europe and the usa. *Zeitschrift für Rechtssoziologie*, 23(1), 41–59. http://www.droit-technologie.org/dossiers/Frydman_Rorive_regulating_internet_through_intermediaries.pdf
- Gobert, D. & A., S. (2000). La labellisation des sites web: classification, strategies et recommandations. *DAOR*, 51, 83–94. http://www.droit-technologie.org/dossiers/labellisation_web_classification_strategies.pdf

- Hijmans, H. (2000). Aansprakelijkheid op het internet na de totstandkoming van richtlijn 2000/31/eg. *Computerrecht*, 5, 234–239.
- Hijmans, H. & Roording, J. (1999). Juridische aspecten van elektronische handel: de ontwerp-richtlijn. *Mediaforum*, 1999(5), 136–139.
- Hugenholtz, P. (2000). Caching and copyright: The right of temporary copying. *European Intellectual Property Review*, 22(10), 482–493.
- Hugenholtz, P. & Koelman, K. (1999). *Copyright aspects of caching: Dipper legal report*. <http://www.ivir.nl/publications/hugenholtz/PBH-DIPPER.doc>
- IDC EMEA (2002). European telecommunication services – monitoring european telecoms operators. Final report, ECSC–EC–EAEC, Brussels, Belgium. http://europa.eu.int/information_society/topics/telecoms/implementation/studies/monitoringutelcomop/finalverssionmonitoring.PDF
- ISPA (1999). *Samenwerkingsprotocol ter bestrijding van ongeoorloofd gedrag op het internet*. <http://www.ispa.be/nl/?n=9&e=22&s=93>. zie ook bijlage C
- ISPA (2003). *edragcode ispa, versie 1.0*. <http://www.ispa.be/nl/?n=9&e=22&s=92>
- ISPA (2004). De interne markt. ISPA marktstudie, Internet Service Provider Association (ISPA), Brussels, Belgium. <http://www.ispa.be/nl/?n=86> [Geraadpleegd op 21 april 2004].
- Julià-Barceló, R. (2003). The european directive on electronic commerce: an overview. *Elektronische handel: Commentaar bij de wetten van 11 maart 2003*, 283–294. die Keure.
- Julià-Barceló, R. (1998). Liability for on-line intermediaries: A european perspective. *European Intellectual Property Review*, 20(12), 453–463.
- Julià-Barceló, R. (2000). On-line intermediary liability issues: Comparing e.u. and u.s. legal frameworks. *European Intellectual Property Review*, 22(3), 106–119.
- Julià-Barceló, R. & Koelman, K. J. (2000). Intermediary liability in the e-commerce directive: So far, so good, but it's not enough. *Computer Law & Security Review*, 16(4), 231–239. [https://doi.org/10.1016/S0267-3649\(00\)89129-3](https://doi.org/10.1016/S0267-3649(00)89129-3)
- Just, M. (2003). Internet file-sharing and the liability of intermediaries for copyright infringement: A need for international consensus. *Journal of Information, Law and Technology*, 3(1). <http://elj.warwick.ac.uk/jilt/03-1/just.html>
- Kaspersen, H. (1996). Aansprakelijkheid van internet-providers. *Computerrecht*, 1, 9–13.

- Kaspersen, H. (1998). Twee keer provider-aansprakelijkheid. *Computerrecht*, 5, 235–237.
- Kendall, M. (1945). The treatment of ties in ranking problems. *Biometrika*, 33(3), 239–251.
- Koelman, K. (1998). Wat niet weet, wat niet deert: civielrechtelijke aansprakelijkheid van de internet provider. *Mediaforum*, 7/8, 204–213.
- Koelman, K. (2000). Online intermediary liability. *Copyright and electronic commerce: Legal Aspects of Electronic Copyright Management*, volume 8 of *Information Law Series*, 7–57. Kluwer Law International.
- Koelman, K. & Hugenholtz, B. (1999). *Online service provider liability for copyright infringement*. http://www.wipo.int/documents/en/meetings/1999/osp/pdf/osp_lia1.pdf
- Köhler, C. en Burmeister, K. (1999). Copyright liability on the internet today in europe (germany, france, italy and the e.u. *European Intellectual Property Review*, 21(10), 485–499.
- Lloyd, I. (1996). Liabilities for the contents of on-line services. *Journal of Law and Information Technology*, 3(3), 273–299.
- Malengreau, S. (2000). *Responsabilité de l'hébergeur : un fournisseur condamné en belge*. <http://www.droit-technologie.org>
- McEvedy, V. (2002). The dmca and the e-commerce directive. *European Intellectual Property Review*, 24(2), 65–73.
- Meijboom, A. (2000). Voorzitter rechtbank van koophandel brussel 2 november 1999. *Computerrecht*, 1, 36–38.
- Mommers, L. (2003). Het recht in de computer: auteursrecht op het internet. *IT-Monitor*, 6–7.
- Moyersoën, I. (2000). President rechtbank van eerste aanleg antwerpen, 21 december 1999. *Computerrecht*, 5, 247–248.
- Observatorium van de rechten op het internet (2003). *Commentaar bij de richtlijn inzake elektronische handel*. http://www.internet-observatory.be/internet_observatory/pdf/legislation/cmt/dir_2000-06-08_cmt_nl.pdf
- Observatorium van de rechten op het internet (2004). *Bespreking van de wetten betreffende de diensten van de informatiemaatschappij*. http://www.internet-observatory.be/internet_observatory/pdf/legislation/cmt/law_be_2003-03-11_cmt_nl.pdf

- Oudejans, T. (1999). Juridische beschouwingen over caching: you can't always cache what you want. *IT-Monitor*, 9, 8–9.
- Pres. Rb. Den Haag (1996). Scientology vs XS4ALL c.s. *Mediaforum*, 8(4), B59–B61.
- Quaedvlieg, A. (1998). Het internet: het auteursrecht voorbij? bespreking van het preadvies van p.b. hugenholtz. *Computerrecht*, 3, 124–126.
- Raad van de Europese Unie (2004). Kaderbesluit 2004/68/jbz van de raad van 22 december 2003 ter bestrijding van seksuele uitbuiting van kinderen en kinderpornografie. *Publicatieblad van de Europese Unie*, 20 januari 2004(L13), 44–48. zie ook bijlage D.
- Siemerink, L. (2001). Je kunt door de 'internetproviders' het bos niet meer zien. *IT-Monitor*, 5, 8–9.
- Siemerink, L. (2003). Symposium isp-contracten en aansprakelijkheid. *Computerrecht*, 100–102.
- Springael, J. (2003). *Cursus Multicriteria-analyse en groepsbesluitvorming*. Faculteit TEW van de Universiteit Antwerpen.
- Springael, J. (2004). *A new generation of multi-criteria based group decision support methods*. Persoonlijke communicatie met Prof. dr. Johan Springael van de Faculteit TEW van de Universiteit Antwerpen.
- Strowel, A. & Ide, N. (2000a). Belgium: Liability for linking to illegal content. *Computer und Recht*, 90–92.
- Strowel, A. & Ide, N. (2000b). Liability of internet intermediaries: recent developments and the question of hyperlinks. *Revue Internationale Du Droit D'Auteur*, 195, 2–166. http://www.droit-technologie.org/dossiers/responsabilite_intermediaires_actualites_jsp_et_legislatives.pdf
- Strowel, A. & Ide, N. (2000c). Liability of internet intermediaries: recent developments and the question of hyperlinks. *Revue Internationale Du Droit D'Auteur*, 186, 2–152.
- Strowel, A., Ide, N., & Verhoestraete, F. (2001). La directive du 8 juin 2000 sur le commerce électronique: un cadre juridique pour l'internet. *Journal des Tribunaux*, 6000, 133–145.
- Strowel, A. & Triaille, J.-P. (1997). *Le droit d'auteur, du logiciel au multimedia : droit belge, droit européen, droit comparé*, volume 11 of *Cahiers du Centre de recherches Informatique et droit*. Kluwer.

- Tiberi, L. & Zamboni, M. (2003). Liability of internet service providers. *Computer and Telecommunications Law Review*, 2, 49–58.
- van der Net, C. (2002). *De civielrechtelijke aansprakelijkheid van internetproviders na de richtlijn elektronische handel: Juridische aspecten van internet*. <http://www.javisite.nl/Artikel1/0201-010AR.pdf>
- Vanhees, H. (2002). Het auteursrecht: recente ontwikkelingen en toepassingen in een digitale wereld. *Privaatrecht in de reële en virtuele wereld*, 323–295. Kluwer.
- Verbiest, T. & Wéry, E. (2001a). La responsabilité des fournisseurs de services internet: derniers développements jurisprudentiels. *Journal des Tribunaux*, 6000, 165–172.
- Verbiest, T. & Wéry, E. (2001b). *Le droit de l'internet et de la société de l'information: Droits européen, belge et français*. De Boeck & Larcier.
- Verbiest, T. & Wéry, E. (2002). *Projet de loi belge sur le commerce électronique: première analyse*. <http://www.droit-technologie.org>
- Verkade, D. (1996). President arrondissementsrechtbank 's-gravenhage 12 maart 1996. *computerrecht*, 2, 73–77.
- Visser, D. (1996). Op de provider rust geen vergewissingsplicht. *Mefiaforum*, 1996(4), 61–62.
- Visser, D. (1999). Nr.37 scientology e.a. vs. xs4all e.a. *Mefiaforum*, 1999(7/8), 205–209.
- wik-Consult (2002). *The economics of ip networks – market, technical and public policy issues relating to internet traffic exchange: Study for the european commission*. http://europa.eu.int/information_society/topics/telecoms/regulatory/studies/documents/ip_final_report_execsum.pdf
- Wéry, E. (2004). *Les isp (fai) sont-ils responsables des contenus des forums usenet? un juge sera amené à trancher*. <http://www.droit-technologie.org>
- Zhao, Y. (2001). Internet service providers and their liability. *Law Technology*, 34(1), 1–19.

Bijlage A

Richtlijn inzake elektronische handel

I

(Besluiten waarvan de publicatie voorwaarde is voor de toepassing)

RICHTLIJN 2000/31/EG VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD**van 8 juni 2000****betreffende bepaalde juridische aspecten van de diensten van de informatiemaatschappij, met name de elektronische handel, in de interne markt („richtlijn inzake elektronische handel”)**

HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD VAN DE EUROPESE UNIE,

Gelet op het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap, met name op artikel 47, lid 2, en de artikelen 55 en 95,

Gezien het voorstel van de Commissie⁽¹⁾,

Gezien het advies van het Economisch en Sociaal Comité⁽²⁾,

Volgens de procedure van artikel 251 van het Verdrag⁽³⁾,

Overwegende hetgeen volgt:

- (1) De Europese Unie beoogt de banden tussen de Europese staten en volkeren steeds hechter te maken en de economische en sociale vooruitgang te verzekeren. De interne markt omvat volgens artikel 14, lid 2, van het Verdrag een ruimte zonder binnengrenzen, waarin het vrije verkeer van goederen en diensten en de vrijheid van vestiging zijn gewaarborgd. De ontwikkeling van de diensten van de informatiemaatschappij binnen de ruimte zonder binnengrenzen is een wezenlijk middel om de barrières die de Europese volkeren scheiden, weg te nemen.
- (2) De ontwikkeling van de elektronische handel in de informatiemaatschappij biedt niet enkel belangrijke mogelijkheden voor de werkgelegenheid in de Gemeenschap, met name voor het midden- en kleinbedrijf, maar ook voor de groei van het Europese bedrijfsleven en de investeringen in innovatie. Zij draagt tevens bij tot versterking van het concurrentievermogen van de Europese industrie, mits Internet voor iedereen toegankelijk is.

- (3) Het Gemeenschapsrecht en de eigenschappen van de communautaire rechtsorde zijn een zeer belangrijke troef, die ervoor zorgt dat burgers en marktdeelnemers in Europa ten volle en zonder rekening te houden met grenzen kunnen profiteren van de mogelijkheden die de elektronische handel hun biedt. De onderhavige richtlijn heeft zodoende als doel een hoog niveau van de communautaire juridische integratie te bewerkstelligen om voor de diensten van de informatiemaatschappij een effectieve ruimte zonder binnengrenzen te creëren.
- (4) Het is van belang ervoor te zorgen dat de elektronische handel ten volle kan profiteren van de interne markt en daarom moet een hoog niveau van communautaire integratie worden bereikt, zoals dat het geval is met Richtlijn 89/552/EEG van de Raad van 3 oktober 1989 betreffende de coördinatie van bepaalde wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen in de lidstaten inzake de uitoefening van televisieomroepactiviteiten⁽⁴⁾.
- (5) De ontwikkeling van de diensten van de informatiemaatschappij in de Gemeenschap wordt gehinderd door een aantal juridische belemmeringen die de goede werking van de interne markt in de weg staan, en de uitoefening van het recht van vestiging en het vrije verkeer van diensten minder aantrekkelijk maken. Deze belemmeringen zijn gelegen in verschillen in de wetgeving en in de rechtsonzekerheid ten aanzien van de op deze diensten van toepassing zijnde nationale regelingen. Zolang de wetgevingen op de betrokken gebieden niet zijn gecoördineerd en aangepast, kunnen belemmeringen volgens de rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen gerechtvaardigd zijn. Er bestaat rechtsonzekerheid over de omvang van de controle die de lidstaten op diensten uit een andere lidstaat kunnen uitoefenen.

⁽¹⁾ PB C 30 van 5.2.1999, blz. 4.

⁽²⁾ PB C 169 van 16.6.1999, blz. 36.

⁽³⁾ Advies van het Europees Parlement van 6 mei 1999 (PB C 279 van 1.10.1999, blz. 389), gemeenschappelijk standpunt van de Raad van 28 februari 2000 (PB C 128 van 8.5.2000, blz. 32) en besluit van het Europees Parlement van 4 mei 2000 (nog niet verschenen in het Publicatieblad).

⁽⁴⁾ PB L 298 van 17.10.1989, blz. 23. Richtlijn gewijzigd bij Richtlijn 97/36/EG van het Europees Parlement en de Raad (PB L 202 van 30.7.1997, blz. 60).

- (6) In het licht van de communautaire doelstellingen, van de artikelen 43 en 49 van het Verdrag en van het afgeleide communautaire recht dienen deze belemmeringen te worden opgeheven door, voorzover dit voor de goede werking van de interne markt nodig is, bepaalde nationale wetgevingen te coördineren met inbegrip van een verduidelijking van rechtsbegrippen op communautair niveau. Door slechts bepaalde specifieke vraagstukken rond de interne markt te behandelen, is deze richtlijn volledig coherent met de noodzaak het in artikel 5 van het Verdrag vervatte subsidiariteitsbeginsel te eerbiedigen.
- (7) Ter wille van de rechtszekerheid en het vertrouwen van de consumenten, moet deze richtlijn een duidelijk en algemeen kader betreffende bepaalde juridische aspecten van de elektronische handel in de interne markt vaststellen.
- (8) Met deze richtlijn wordt beoogd een juridisch kader te scheppen teneinde het vrije verkeer van diensten van de informatiemaatschappij tussen de lidstaten te waarborgen, doch niet het strafrecht als zodanig te harmoniseren.
- (9) Het vrije verkeer van diensten van de informatiemaatschappij kan in veel gevallen een specifieke afspiegeling in het Gemeenschapsrecht zijn van een algemener beginsel, te weten de vrijheid van meningsuiting zoals neergelegd in artikel 10, lid 1, van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, dat door alle lidstaten bekrachtigd is. Richtlijnen betreffende de levering van diensten van de informatiemaatschappij moeten er derhalve voor zorgen dat deze activiteiten in het licht van dat artikel vrijelijk uitgeoefend mogen worden, onder voorbehoud van uitsluitend de in lid 2 van dat artikel en artikel 46, lid 1, van het Verdrag genoemde beperkingen. Deze richtlijn is niet bedoeld om afbreuk te doen aan fundamentele nationale regels en beginselen in verband met de vrijheid van meningsuiting.
- (10) Overeenkomstig het evenredigheidsbeginsel gaan de in de onderhavige richtlijn beoogde maatregelen niet verder dan hetgeen nodig is om de doelstelling van de goede werking van de interne markt te verwezenlijken. Daar waar optreden op communautair niveau noodzakelijk is en om te verzekeren dat wat de elektronische handel aangaat effectief een ruimte zonder binnengrenzen voorbehouden is, dient de richtlijn een hoog beschermingsniveau te garanderen voor doelstellingen van algemeen belang, in het bijzonder voor de bescherming van minderjarigen, menselijke waardigheid, consumenten en volksgezondheid. Volgens artikel 152 van het Verdrag vormt de gezondheidsbescherming een wezenlijk bestanddeel van het Gemeenschapsbeleid op andere gebieden.
- (11) Deze richtlijn laat het in de communautaire besluiten vastgestelde niveau van bescherming van met name volksgezondheid en consumentenbelangen onverlet. Onder meer Richtlijn 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten⁽¹⁾ en Richtlijn 97/7/EG van het Europees Parlement en de Raad van 20 mei 1997 betreffende de bescherming van de consument bij op afstand gesloten overeenkomsten⁽²⁾ zijn van essentieel belang voor de bescherming van de consument op contractueel gebied; die richtlijnen zijn ook in volle omvang van toepassing op diensten van de informatiemaatschappij. Tot hetzelfde communautaire acquis dat volledig van toepassing is op diensten van de informatiemaatschappij behoren met name de volgende richtlijnen: Richtlijn 84/450/EEG van de Raad van 10 september 1984 inzake misleidende en vergelijkende reclame⁽³⁾, Richtlijn 87/102/EEG van de Raad van 22 december 1986 betreffende de harmonisatie van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen der lidstaten inzake het consumentenkrediet⁽⁴⁾, Richtlijn 93/22/EEG van de Raad van 10 mei 1993 betreffende het verrichten van diensten op het gebied van beleggingen in effecten⁽⁵⁾, Richtlijn 90/314/EEG van de Raad van 13 juni 1990 betreffende pakketreizen, met inbegrip van vakantiepakketten en rondreispakketten⁽⁶⁾, Richtlijn 98/6/EG van het Europees Parlement en de Raad van 16 februari 1998 betreffende de bescherming van de consument inzake de prijsaanduiding van aan de consument aangeboden producten⁽⁷⁾, Richtlijn 92/59/EEG van de Raad van 29 juni 1992 inzake algemene productveiligheid⁽⁸⁾, Richtlijn 94/47/EG van het Europees Parlement en de Raad van 26 oktober 1994 betreffende de bescherming van de verkrijger voor wat bepaalde aspecten betreft van overeenkomsten inzake de verkrijging van een recht van deeltijds gebruik van onroerende goederen⁽⁹⁾, Richtlijn 98/27/EG van het Europees Parlement en de Raad van 19 mei 1998 betreffende het doen staken van inbreuken in het raam van de bescherming van de consumentenbelangen⁽¹⁰⁾, Richtlijn 85/374/EEG van de Raad van 25 juli 1985 betreffende de onderlinge aanpassing van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen der lidstaten inzake de aansprakelijkheid voor producten met gebreken⁽¹¹⁾, Richtlijn 1999/44/EG van het Europees Parlement en de Raad van 25 mei 1999 betreffende bepaalde aspecten van de verkoop van en garanties voor consumptiegoederen⁽¹²⁾, de toekomstige richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende de verkoop op afstand van financiële diensten aan consumenten en Richtlijn 92/28/EEG van de Raad van 31 maart 1992 betreffende reclame voor geneesmiddelen voor menselijk gebruik⁽¹³⁾. De onderhavige richtlijn mag geen afbreuk doen aan de in het kader van de interne markt goedgekeurde Richtlijn

(2) PB L 144 van 4.6.1997, blz. 19.

(3) PB L 250 van 19.9.1984, blz. 17. Richtlijn gewijzigd bij Richtlijn 97/55/EG van het Europees Parlement en de Raad (PB L 290 van 23.10.1997, blz. 18).

(4) PB L 42 van 12.2.1987, blz. 48. Richtlijn laatstelijk gewijzigd bij Richtlijn 98/7/EG van het Europees Parlement en de Raad (PB L 101 van 1.4.1998, blz. 17).

(5) PB L 141 van 11.6.1993, blz. 27. Richtlijn laatstelijk gewijzigd bij Richtlijn 97/9/EG van het Europees Parlement en de Raad (PB L 84 van 26.3.1997, blz. 22).

(6) PB L 158 van 23.6.1990, blz. 59.

(7) PB L 80 van 18.3.1998, blz. 27.

(8) PB L 228 van 11.8.1992, blz. 24.

(9) PB L 280 van 29.10.1994, blz. 83.

(10) PB L 166 van 11.6.1998, blz. 51. Richtlijn gewijzigd bij Richtlijn 1999/44/EG (PB L 171 van 7.7.1999, blz. 12).

(11) PB L 210 van 7.8.1985, blz. 29. Richtlijn gewijzigd bij Richtlijn 1999/34/EG (PB L 141 van 4.6.1999, blz. 20).

(12) PB L 171 van 7.7.1999, blz. 12.

(13) PB L 113 van 30.4.1992, blz. 13.

(1) PB L 95 van 21.4.1993, blz. 29.

- 98/43/EG van het Europees Parlement en de Raad van 6 juli 1998 betreffende de onderlinge aanpassing van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen van de lidstaten op het gebied van reclame en sponsoring van tabaksproducten⁽¹⁾ of aan richtlijnen betreffende de bescherming van de volksgezondheid. Deze richtlijn vormt een aanvulling op de eisen ten aanzien van de informatieverstrekking zoals die zijn neergelegd in de bovengenoemde richtlijnen, en in het bijzonder in Richtlijn 97/7/EG.
- (12) Bepaalde activiteiten dienen van het toepassingsgebied van deze richtlijn te worden uitgesloten, aangezien het vrije verkeer van diensten op die gebieden in het licht van het Verdrag of van het bestaande afgeleide communautaire recht in het huidige stadium niet kan worden gegarandeerd. Deze uitsluiting doet geen afbreuk aan instrumenten die voor de goede werking van de interne markt nodig zijn. Belastingen, en met name de belasting over de toegevoegde waarde, die over een groot aantal van de in deze richtlijn bedoelde diensten worden geheven, dienen van het toepassingsgebied van deze richtlijn te worden uitgesloten.
- (13) Deze richtlijn is niet bedoeld om regels inzake fiscale verplichtingen op te stellen en staat de uitwerking van communautaire instrumenten betreffende fiscale aspecten van elektronische handel niet in de weg.
- (14) De bescherming van individuen met betrekking tot de verwerking van persoonsgegevens is alleen geregeld bij Richtlijn 95/46/EG van het Europees Parlement en de Raad van 24 oktober 1995 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens⁽²⁾ en bij Richtlijn 97/66/EG van het Europees Parlement en de Raad van 15 december 1997 betreffende de verwerking van persoonsgegevens en de bescherming van de persoonlijke levenssfeer in de telecommunicatiesector⁽³⁾, die volledig van toepassing zijn op diensten van de informatiemaatschappij. Die richtlijnen vormen reeds een communautair wettelijk kader op het gebied van persoonsgegevens, en het is daarom niet nodig die kwestie in deze richtlijn op te nemen om een soepele werking van de interne markt te garanderen, met name wat betreft het vrije verkeer van persoonsgegevens tussen lidstaten. Deze richtlijn moet worden uitgevoerd en toegepast met volledige inachtneming van de beginselen inzake de bescherming van persoonsgegevens, met name wat ongevraagde commerciële communicatie en de aansprakelijkheid van tussenpersonen betreft. Deze richtlijn kan het anonieme gebruik van open netwerken zoals Internet niet voorkomen.
- (15) De vertrouwelijkheid van berichten wordt gewaarborgd door artikel 5 van Richtlijn 97/66/EG. Op basis van die richtlijn moeten de lidstaten iedere vorm van onderschepping of bewaking van deze berichten door andere personen dan de verzender en de adressaat verbieden, tenzij dit wettelijk toegestaan is.
- (16) De uitsluiting van gokactiviteiten van het toepassingsgebied van deze richtlijn heeft alleen betrekking op kansspelen, loterijen en weddenschappen waarbij geldbedragen worden ingezet. Dit geldt niet voor promotionele wedstrijden of spelen die bedoeld zijn om de verkoop van goederen en diensten te stimuleren, en waarbij eventuele betalingen alleen dienen om de onder de aandacht gebrachte goederen en diensten te verwerven.
- (17) De definitie van diensten van de informatiemaatschappij in het Gemeenschapsrecht bestaat reeds in Richtlijn 98/34/EG van het Europees Parlement en de Raad van 22 juni 1998 betreffende een informatieverstrekking op het gebied van normen en technische voorschriften⁽⁴⁾ en Richtlijn 98/84/EG van het Europees Parlement en de Raad van 20 november 1998 betreffende de rechtsbescherming van diensten gebaseerd op of bestaande uit voorwaardelijke toegang⁽⁵⁾. Onder die definitie vallen alle diensten die normaal, tegen vergoeding, op afstand, via elektronische apparatuur voor de verwerking (met inbegrip van digitale compressie) en de opslag van gegevens, op individueel verzoek van een afnemer van diensten verricht worden. Diensten zoals bedoeld in de indicatieve lijst in bijlage V van Richtlijn 98/34/EG die geen verwerking en opslag van gegevens behelzen, vallen niet onder deze definitie.
- (18) Diensten van de informatiemaatschappij bestrijken een grote verscheidenheid aan economische activiteiten die on line plaatsvinden; die activiteiten kunnen in het bijzonder in de on-lineverkoop van goederen bestaan. Activiteiten zoals de levering van goederen als zodanig of de verstrekking van off-linediensten vallen niet onder de richtlijn. Diensten van de informatiemaatschappij blijven niet beperkt tot diensten waarvoor on line contracten gesloten worden, maar ook, voorzover zij een economische activiteit vormen, betrekking hebben op diensten waarvoor de afnemers niet betalen, zoals diensten die bestaan in het aanbieden van on-line-informatie of commerciële communicatie, of diensten die instrumenten verschaffen voor het opzoeken en ophalen van en het toegang krijgen tot gegevens. Onder diensten van de informatiemaatschappij worden ook verstaan diensten voor het doorgeven van informatie via een communicatienetwerk, voor het verschaffen van toegang tot een communicatienetwerk of het toegankelijk maken van informatie die verstrekt is door een afnemer van een dienst. Televisieomroepactiviteiten in de zin van Richtlijn 89/552/EEG en radio-omroepactiviteiten zijn geen diensten van de informatiemaatschappij omdat zij niet op individueel verzoek verricht worden. Diensten daarentegen die van punt tot punt worden doorgegeven, zoals video op verzoek of het verlenen van commerciële communicatie via elektronische post, zijn wel diensten van de informatiemaatschappij. Het gebruik van elektronische post of van gelijkwaardige individuele communicatie, bijvoorbeeld door natuurlijke personen voor doeleinden die buiten hun beroepsactiviteiten vallen, met inbegrip van het gebruik van deze communicatiemiddelen voor het afsluiten van contracten tussen deze personen,

(1) PB L 213 van 30.7.1998, blz. 9.

(2) PB L 281 van 23.11.1995, blz. 31.

(3) PB L 24 van 30.1.1998, blz. 1.

(4) PB L 204 van 21.7.1998, blz. 37. Richtlijn gewijzigd bij Richtlijn 98/48/EG (PB L 217 van 5.8.1998, blz. 18).

(5) PB L 320 van 28.11.1998, blz. 54.

is geen dienst van de informatiemaatschappij. De contractuele relatie tussen werknemer en werkgever is geen dienst van de informatiemaatschappij. Activiteiten die van nature niet op een afstand en met behulp van elektronische middelen kunnen worden verricht, zoals de wettelijke controle op de rekeningen van ondernemingen of een medisch consult waarbij een lichamelijk onderzoek van de patiënt vereist is, zijn geen diensten van de informatiemaatschappij.

- (19) De plaats van vestiging van de dienstverlener moet worden vastgesteld overeenkomstig de rechtspraak van het Hof van Justitie volgens welke het begrip „vestiging” de daadwerkelijke uitoefening van een economische activiteit voor onbepaalde tijd vanuit een duurzame vestiging impliceert. Aan die eis wordt ook voldaan als een bedrijf voor een bepaalde tijd wordt opgericht. De plaats van vestiging van een bedrijf dat via een Internetsite diensten aanbiedt, is niet de plaats waar zich de technologie ter ondersteuning van de site bevindt of waar de site toegankelijk is, maar de plaats waar de economische activiteit wordt uitgeoefend. Wanneer een dienstverlener verschillende vestigingsplaatsen heeft, is het belangrijk vast te stellen vanuit welke vestigingsplaats de betrokken dienst verleend wordt. Wanneer moeilijk kan worden vastgesteld vanuit welke van de vestigingsplaatsen een bepaalde dienst verleend wordt, moet de plaats waar de dienstverlener voor de betrokken dienst het centrum van zijn activiteiten heeft, als vestigingsplaats worden beschouwd.
- (20) De definitie van „afnemer van de dienst” geldt voor alle soorten gebruik van diensten van de informatiemaatschappij, zowel door personen die op open netwerken zoals Internet informatie aanbieden, als door personen die voor particuliere of beroepsdoelinden informatie zoeken op Internet.
- (21) In verband met de reikwijdte van het gecoördineerde gebied wordt niet vooruitgelopen op toekomstige communautaire harmonisatie met betrekking tot diensten van de informatiemaatschappij noch op toekomstige nationale wetgeving die overeenkomstig het Gemeenschapsrecht wordt aangenomen. Het gecoördineerde gebied heeft alleen betrekking op vereisten voor on-lineactiviteiten zoals on-line-informatie, on-line-reclame, on-line-winkelen en on-line-contracten, en niet op wettelijke vereisten van de lidstaten voor goederen, zoals veiligheidsnormen, etiketteringsvoorschriften of aansprakelijkheid van goederen, dan wel de vereisten van de lidstaten in verband met de levering of het vervoer van goederen, met inbegrip van distributie van geneesmiddelen. De uitoefening van het preferentiële recht door overheidsinstanties met betrekking tot bepaalde goederen, zoals kunstwerken, valt niet onder het gecoördineerde gebied.
- (22) Met het oog op een doeltreffende bescherming van de algemene belangen moet de controle op de diensten van de informatiemaatschappij bij de bron van de activiteit gebeuren. Daarom is het nodig te waarborgen dat de bevoegde autoriteiten deze bescherming niet alleen voor de burgers van hun eigen land bieden, maar voor alle burgers van de Gemeenschap. Ter verbetering van het wederzijds vertrouwen tussen de lidstaten is het onontbeerlijk deze verantwoordelijkheid van de lidstaat vanwaar de diensten stammen duidelijk te omschrijven. Met het oog op een doeltreffende waarborging van het vrije dienstenverkeer en van de rechtszekerheid voor de dienstverleners en de afnemers van de diensten, moeten deze diensten bovendien in beginsel aan het rechtsstelsel van de lidstaat waar de dienstverlener gevestigd is, worden onderworpen.
- (23) Deze richtlijn heeft niet ten doel aanvullende regels op het gebied van het internationale privaatrecht voor wetsconflicten vast te stellen en laat de bevoegdheden van de rechterlijke instanties onverlet. Bepalingen van het aan de hand van het internationale privaatrecht aangewezen toepasselijke recht mogen niet leiden tot een beperking van de vrijheid om diensten van de informatiemaatschappij aan te bieden zoals die zijn omschreven in deze richtlijn.
- (24) In de context van de onderhavige richtlijn, ondanks de regel dat diensten van de informatiemaatschappij aan de bron gecontroleerd worden, is het onder de in deze richtlijn gestelde voorwaarden gegrond dat de lidstaten maatregelen kunnen treffen die tot doel hebben het vrije verkeer van diensten van de informatiemaatschappij te beperken.
- (25) Nationale rechtbanken, met inbegrip van burgerlijke rechtbanken, die privaatrechtelijke geschillen behandelen, kunnen onder de in deze richtlijn gestelde voorwaarden maatregelen nemen om af te wijken van de vrijheid om diensten van de informatiemaatschappij aan te bieden.
- (26) De lidstaten mogen onder de in deze richtlijn gestelde voorwaarden hun nationale voorschriften op het strafrecht en de strafvervolgning toepassen om alle onderzoeks- of andere maatregelen te kunnen nemen die nodig zijn voor de opsporing en de vervolging van strafbare feiten, zonder dat de noodzaak bestaat dergelijke maatregelen aan de Commissie mede te delen.
- (27) Met deze richtlijn, alsook met de toekomstige richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende de verkoop op afstand van financiële diensten aan consumenten, wordt een bijdrage geleverd aan de totstandbrenging van een juridisch kader voor de on-linelevering van financiële diensten. Deze richtlijn laat toekomstige initiatieven op het gebied van de financiële diensten onverlet, in het bijzonder waar het gaat om de harmonisatie van de gedragsregels op dit gebied. Ook maatregelen op het gebied van de financiële dienstverlening, in het bijzonder maatregelen ter bescherming van beleggers, vallen onder de met deze richtlijn aan de lidstaten geboden mogelijkheid om in bepaalde omstandigheden de vrijheid om diensten van de informatiemaatschappij te leveren, te beperken teneinde de consumenten te beschermen.

- (28) De verplichting van de lidstaten om toegang tot een activiteit van dienstverlener op het gebied van de informatiemaatschappij niet aan een voorafgaande vergunning te onderwerpen, is niet van toepassing op de postdiensten bedoeld in Richtlijn 97/67/EG van het Europees Parlement en de Raad van 15 december 1997 betreffende gemeenschappelijke regels voor de ontwikkeling van de interne markt voor postdiensten in de Gemeenschap en de verbetering van de kwaliteit van de dienst⁽¹⁾, die bestaan in de fysieke levering van geprinte elektronische post, en laat vrijwillige erkenningsstelsels onverlet, met name voor verleners van diensten voor de certificering van elektronische handtekeningen.
- (29) Commerciële communicatie is essentieel voor de financiering van de diensten van de informatiemaatschappij en de ontwikkeling van een breed assortiment van nieuwe gratis diensten. Commerciële communicatie, met inbegrip van kortingen, promotionele aanbiedingen en spelen, dient in het belang van de consument en met het oog op de eerlijkheid van de transacties aan een aantal voorschriften inzake transparantie te voldoen. Deze voorschriften laten Richtlijn 97/7/EG onverlet. Deze richtlijn doet geen afbreuk aan de bestaande richtlijnen over commerciële communicatie, met name Richtlijn 98/43/EG.
- (30) De toezending van ongevraagde commerciële communicatie via elektronische post kan voor consumenten en verleners van diensten van de informatiemaatschappij niet gewenst zijn en kan de soepele functionering van interactieve netwerken ontregelen. Het probleem van de instemming van ontvangers van sommige soorten van ongevraagde commerciële communicatie wordt niet behandeld in deze richtlijn, maar is reeds behandeld in Richtlijn 97/7/EG en Richtlijn 97/66/EG. In lidstaten die ongevraagde commerciële communicatie via elektronische post toestaan, moeten initiatieven van de bedrijfstak om goede filters aan te brengen, worden aangemoedigd en vergemakkelijkt. Ongevraagde commerciële communicatie moet in ieder geval duidelijk als zodanig kunnen worden geïdentificeerd om de doorzichtigheid te verbeteren en de functionering van dergelijke initiatieven van de bedrijfstak te vergemakkelijken. Ongevraagde commerciële communicatie via elektronische post mag geen extra communicatiekosten voor de ontvanger met zich brengen.
- (31) Lidstaten die het toezenden van ongevraagde commerciële communicatie via de elektronische post door op hun grondgebied gevestigde dienstverleners zonder voorafgaande toestemming van de afnemer toestaan, moeten ervoor zorgen dat de dienstverleners de „opt-out”-registers regelmatig raadplegen en respecteren waarin natuurlijke personen die dergelijke commerciële communicatie niet wensen te ontvangen, zich kunnen inschrijven.
- (32) Om de belemmeringen voor de ontwikkeling van grensoverschrijdende dienstverlening binnen de Gemeenschap die door beoefenaren van gereguleerde beroepen via Internet mochten worden aangeboden, weg te nemen, dient naleving van de beroepsregels ter bescherming van met name de consument of de volksgezondheid op communautair niveau te worden gewaarborgd. Gedragscodes op communautair niveau zijn het beste instrument voor de vaststelling van de beroepsethiek ten aanzien van commerciële communicatie. De opstelling of de eventuele aanpassing ervan moet worden aangemoedigd zonder afbreuk te doen aan de autonomie van de beroepsverenigingen en -organisaties.
- (33) Deze richtlijn vormt een aanvulling op het Gemeenschapsrecht en het nationale recht inzake gereguleerde beroepen die in dezen samenhangende toepasselijke regels kennen.
- (34) Iedere lidstaat moet zijn wetgeving aanpassen indien deze vereisten, met name vormvereisten, bevat die het langs elektronische weg sluiten van contracten in de weg staan. Onderzoek van aan te passen wetgeving dient systematisch te geschieden en moet betrekking hebben op alle etappes en handelingen die voor de totstandkoming van het contract nodig zijn, inbegrepen de archivering van het contract. Deze aanpassing moet ertoe leiden dat langs elektronische weg gesloten contracten uitwerking hebben. Het rechtsgevolg van elektronische handtekeningen wordt geregeld in Richtlijn 1999/93/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 december 1999 betreffende een gemeenschappelijk kader voor elektronische handtekeningen⁽²⁾. Het bericht van ontvangst van een dienstverlener kan bestaan in de on-line-levering van de betaalde dienst.
- (35) De richtlijn laat de mogelijkheid voor de lidstaten onverlet om voor contracten algemene of specifieke juridische eisen te handhaven of vast te stellen waaraan langs elektronische weg kan worden voldaan, met name eisen voor beveiligde elektronische handtekeningen.
- (36) De lidstaten mogen beperkingen handhaven op het gebruik van elektronische contracten als het gaat om contracten waarvoor volgens de wet de tussenkomst van een rechtbank, overheidsdiensten of beroepen die openbare macht uitoefenen, nodig is. Die mogelijkheid geldt ook voor contracten waarvoor de tussenkomst van een rechtbank, overheidsdiensten of beroepen die openbare taken uitoefenen, is vereist opdat zij effect sorteren ten aanzien van derden en voor contracten waarvoor certificering of attestering door een notaris vereist is.
- (37) De verplichting van de lidstaten om belemmeringen voor het gebruik van elektronische contracten weg te nemen, heeft alleen betrekking op belemmeringen die voortvloeien uit juridische eisen, en niet op praktische belemmeringen die voortvloeien uit het feit dat er in bepaalde gevallen geen elektronische middelen gebruikt kunnen worden.

(1) PB L 15 van 21.1.1998, blz. 14.

(2) PB L 13 van 19.1.2000, blz. 12.

- (38) De verplichting van de lidstaten om belemmeringen voor het gebruik van elektronische contracten weg te nemen, moet worden toegepast in overeenstemming met de in het Gemeenschapsrecht vastgelegde juridische eisen voor contracten.
- (39) De in deze richtlijn opgenomen uitzonderingen op de bepalingen voor contracten die uitsluitend via uitwisseling van elektronische post of vergelijkbare individuele communicatie gesloten zijn, voor wat betreft de te verstrekken informatie en het plaatsen van orders, mogen er niet toe leiden dat aanbieders van diensten van de informatiemaatschappij deze bepalingen omzeilen.
- (40) Het uiteenlopen van de bestaande of nieuwe wetgeving en rechtspraak in de lidstaten op het gebied van de privaatrechtelijke en strafrechtelijke aansprakelijkheid van als tussenpersoon optredende dienstverleners staat de goede werking van de interne markt in de weg, met name omdat daarmee de ontwikkeling van de grensoverschrijdende dienstverlening wordt belemmerd en zulks tot concurrentievervalsingen leidt. Om onwettige activiteiten te vermijden of deze te doen ophouden, zijn de dienstverleners in bepaalde gevallen verplicht op te treden. De bepalingen van deze richtlijn vormen het passende uitgangspunt voor de uitwerking van snelle, betrouwbare mechanismen om onwettige informatie te verwijderen en ontoegankelijk te maken. Dergelijke mechanismen dienen te worden uitgewerkt op basis van vrijwillige overeenkomsten tussen alle betrokken partijen en dienen door de lidstaten te worden aangemoedigd. Het is in het belang van alle partijen die diensten van de informatiemaatschappij leveren, om dergelijke mechanismen vast te stellen en toe te passen. De bepalingen van deze richtlijn over aansprakelijkheid staan de ontwikkeling en daadwerkelijke uitvoering door de betrokken partijen van de technische beschermings- en identificatiesystemen en van technische toezichtinstrumenten die de digitale technologie mogelijk heeft gemaakt, binnen de door de Richtlijnen 95/46/EG en 97/66/EG gestelde grenzen, niet in de weg.
- (41) De onderhavige richtlijn brengt een evenwicht tot stand tussen de verschillende betrokken belangen en legt beginselen vast waarop sectorale overeenkomsten en normen kunnen worden gebaseerd.
- (42) De in deze richtlijn vastgestelde vrijstellingen van de aansprakelijkheid gelden uitsluitend voor gevallen waarin de activiteit van de aanbieder van diensten van de informatiemaatschappij beperkt is tot het technische proces van werking en het verschaffen van toegang tot een communicatienetwerk waarop door derden verstrekte informatie wordt doorgegeven of tijdelijk wordt opgeslagen, met als enig doel de doorgifte efficiënter te maken. Die activiteit heeft een louter technisch, automatisch en passief karakter, hetgeen inhoudt dat de aanbieder van diensten van de informatiemaatschappij noch kennis noch controle heeft over de informatie die wordt doorgegeven of opgeslagen.
- (43) Een dienstverlener komt voor de vrijstellingen voor „mere conduit” en „caching” in aanmerking wanneer hij op geen enkele wijze betrokken is bij de doorgegeven informatie. Daarvoor is onder meer vereist dat hij de informatie die hij doorgeeft, niet wijzigt. Die eis heeft geen betrekking op technische handelingen die tijdens de doorgifte plaatsvinden aangezien de integriteit van de doorgegeven informatie daardoor niet wordt aangetast.
- (44) Een dienstverlener die met opzet met een van zijn afnemers van de dienst samenwerkt om onwettige handelingen te verrichten, gaat verder dan de activiteiten „mere conduit” of „caching” en kan zich derhalve niet beroepen op de voor die activiteiten vastgestelde vrijstelling van de aansprakelijkheid.
- (45) De beperking van de in de richtlijn vastgestelde aansprakelijkheid van dienstverleners die als tussenpersoon optreden, doet geen afbreuk aan de mogelijkheid om verschillende soorten verbodsmaatregelen te treffen. Die maatregelen bestaan in het bijzonder in rechterlijke of administratieve uitspraken waarin de beëindiging of voorkoming van een inbreuk wordt bevolen, met inbegrip van de verwijdering of het ontoegankelijk maken van onwettige informatie.
- (46) Wil de verlener van een dienst van de informatiemaatschappij die uit de opslag van informatie bestaat, in aanmerking komen voor een beperkte aansprakelijkheid, dan moet hij, zodra hij daadwerkelijk kennis heeft van onwettige activiteiten of dergelijke activiteiten gewaarwordt, prompt handelen om de informatie te verwijderen of de toegang daartoe onmogelijk te maken. De verwijdering of het ontoegankelijk maken dient te geschieden met inachtneming van het beginsel van de vrijheid van meningsuiting en van daarvoor vastgestelde procedures op nationaal niveau. Deze richtlijn mag geen afbreuk doen aan de mogelijkheid voor de lidstaten om specifieke eisen te stellen waaraan onverwijld dient te worden voldaan eer er informatie wordt verwijderd of ontoegankelijk wordt gemaakt.
- (47) De lidstaten mogen dienstverleners geen toezichtverplichtingen van algemene aard opleggen. Dit geldt niet voor toezichtverplichtingen in speciale gevallen en doet met name geen afbreuk aan maatregelen van nationale autoriteiten in overeenstemming met de nationale wetgeving.
- (48) Deze richtlijn mag geen afbreuk doen aan de mogelijkheid voor de lidstaten om van dienstverleners die door afnemers van hun dienst verstrekte informatie toegankelijk maken, te verlangen dat zij zich aan zorgverplichtingen houden die redelijkerwijs van hen verwacht mogen worden en die bij nationale wet zijn vastgesteld, zulks om bepaalde soorten onwettige activiteiten op te sporen en te voorkomen.
- (49) De lidstaten en de Commissie moeten de opstelling van gedragscode aanmoedigen. Dit mag geen belemmering vormen voor het vrijwillige karakter van dergelijke codes en de mogelijkheid voor de betrokken partijen om zelf te beslissen of zij die codes onderschrijven.

- (50) Het is van belang dat de voorgestelde richtlijn betreffende de harmonisatie van bepaalde aspecten van het auteursrecht en de naburige rechten in de informatiemaatschappij en de onderhavige richtlijn ongeveer gelijktijdig in werking treden, teneinde een duidelijk regelgevend kader betreffende de aansprakelijkheid van tussenpersonen voor inbreuken op het auteursrecht en naburige rechten op communautair niveau te scheppen.
- (51) Iedere lidstaat dient in voorkomend geval zijn wetgeving aan te passen indien deze het gebruik van mechanismen voor de buitengerechtelijke geschillenregeling langs elektronische weg in de weg staat. Deze aanpassing moet ertoe leiden dat een daadwerkelijke functionering van dergelijke mechanismen juridisch en in de praktijk mogelijk is, mede in grensoverschrijdende situaties.
- (52) Het daadwerkelijke gebruik van de vrijheden van de interne markt vereist dat de slachtoffers effectief toegang wordt gewaarborgd tot de geschillenregelingen. De schade die in het kader van de diensten van de informatiemaatschappij kan ontstaan, loopt snel op en bestrijkt een groot geografisch gebied. In de onderhavige richtlijn wordt met het oog op deze specifieke kenmerken en om ervoor te zorgen dat de nationale autoriteiten het wederzijdse vertrouwen dat zij elkaar moeten schenken, niet in gevaar brengen, aan de lidstaten gevraagd ervoor te zorgen dat passende gerechtelijke stappen mogelijk zijn. De lidstaten moeten onderzoeken of het nodig is door middel van geschikte elektronische middelen toegang tot gerechtelijke procedures te bieden.
- (53) Richtlijn 98/27/EG, die van toepassing is op de diensten van de informatiemaatschappij, voorziet in een mechanisme voor het doen staken van inbreuken, met het oog op de bescherming van collectieve consumentenbelangen. Dit mechanisme zal bijdragen aan het vrije verkeer van diensten van de informatiemaatschappij door voor een hoog niveau van consumentenbescherming te zorgen.
- (54) De door deze richtlijn voorgeschreven sancties doen geen afbreuk aan sancties of verhaalsmogelijkheden waarin het nationale recht voorziet. De lidstaten zijn niet verplicht strafrechtelijke sancties op te leggen voor een inbreuk op nationale bepalingen die op grond van deze richtlijn zijn aangenomen.
- (55) Deze richtlijn laat onverlet welk recht van toepassing is op contractuele verplichtingen uit consumentenovereenkomsten. Zij mag er derhalve niet toe leiden dat voor de consument de bescherming wegvalt van de dwingende bepalingen betreffende contractuele verplichtingen van het recht van de lidstaat waarin hij zijn gewone verblijfplaats heeft.
- (56) Wat de in de onderhavige richtlijn opgenomen afwijking inzake contractuele verplichtingen uit door consumenten gesloten contracten betreft, moeten deze verplichtingen aldus worden uitgelegd, dat zij informatie bevatten over de wezenlijke elementen van de contractinhoud, waaronder begrepen de rechten van de consument, die voor de beslissing om een overeenkomst aan te gaan doorslaggevend is.
- (57) Volgens vaste rechtspraak van het Hof van Justitie behoudt een lidstaat het recht om maatregelen te treffen tegen een dienstverlener die gevestigd is in een andere lidstaat maar die zijn activiteiten, of het merendeel daarvan, op het grondgebied van eerstgenoemde lidstaat richt, wanneer hij die vestigingsplaats heeft gekozen om de wetgeving te omzeilen die op hem van toepassing ware geweest indien hij op het grondgebied van eerstbedoelde lidstaat was gevestigd.
- (58) Deze richtlijn is niet van toepassing op diensten van dienstverleners die in een derde land zijn gevestigd. Gezien de mondiale dimensie van de elektronische handel, is het evenwel nodig ervoor te zorgen dat het communautaire kader coherent is met het internationale kader. Deze richtlijn laat de uitkomsten van de binnen de internationale organisaties (onder andere WTO, OESO, Uncitral) gevoerde discussies over de juridische aspecten onverlet.
- (59) Ondanks het wereldwijde karakter van de elektronische communicatie, is het noodzakelijk dat nationale regelgevende maatregelen op EU-niveau worden gecoördineerd om een versplintering van de interne markt te voorkomen en om te komen tot een passend Europees regelgevend kader. Een dergelijke coördinatie draagt ook bij tot een gemeenschappelijke en sterke onderhandelingspositie in internationale fora.
- (60) Voor de ongehinderde ontwikkeling van de elektronische handel moet het desbetreffende juridische kader duidelijk, eenvoudig en voorzienbaar zijn en moet het verenigbaar zijn met de regels die op internationaal niveau van kracht zijn, zodat het concurrentievermogen van de Europese industrie niet te lijden heeft en het ondernemen van innoverende acties in deze sector niet belemmerd wordt.
- (61) De elektronische handel kan in een mondiale context alleen dan efficiënt functioneren indien overleg plaatsvindt tussen de Europese Unie en de grote ruimten buiten Europa om de respectieve wetgevingen en procedures op elkaar af te stemmen.
- (62) Samenwerking met derde landen op het gebied van de elektronische handel moet worden geïntensiveerd, met name met de kandidaat-lidstaten, de ontwikkelingslanden en de belangrijkste handelspartners van de Europese Unie.

- (63) Goedkeuring van deze richtlijn kan de lidstaten niet beletten rekening te houden met de onderscheiden sociale, maatschappelijke en culturele implicaties van de opkomst van de informatiemaatschappij. Daarmee mag met name geen afbreuk worden gedaan aan maatregelen die de lidstaten overeenkomstig het communautaire recht mochten nemen om — rekening houdend met hun taalverscheidenheid, de nationale en regionale eigenheid en hun culturele erfgoed — sociale, culturele en democratische doelstellingen te verwezenlijken en om publieke toegang te waarborgen en te handhaven tot een zo breed mogelijk scala van diensten van de informatiemaatschappij. Bij de ontwikkeling van de informatiemaatschappij dient steeds te worden gewaarborgd dat de Europese burgers toegang krijgen tot het in een digitale omgeving geboden Europese culturele erfgoed.
- (64) De elektronische communicatie biedt de lidstaten een buitengewone kans voor openbare dienstverlening in de sectoren cultuur, onderwijs en talen.
- (65) De Raad heeft er in zijn resolutie van 19 januari 1999 over de consument en de informatiemaatschappij⁽¹⁾ op gewezen dat in het kader van de informatiemaatschappij de consumentenbescherming bijzondere aandacht verdient. De Commissie zal bestuderen in hoeverre de bestaande regels betreffende de consumentenbescherming in het licht van de informatiemaatschappij de consument adequaat beschermen en de mogelijke leemten in deze wetgeving en de aspecten waarvoor aanvullende maatregelen nodig blijken te zijn, aangeven. De Commissie zal in voorkomend geval aanvullende specifieke voorstellen moeten doen om de aldus door haar vastgestelde leemten weg te nemen,

HEBLEN DE VOLGENDE RICHTLIJN AANGENOMEN:

HOOFDSTUK I

ALGEMENE BEPALINGEN

Artikel 1

Doel en toepassingsgebied

1. Deze richtlijn heeft tot doel bij te dragen aan de goede werking van de interne markt door het vrije verkeer van de diensten van de informatiemaatschappij tussen lidstaten te waarborgen.
2. Voorzover voor de verwezenlijking van de in lid 1 genoemde doelstelling nodig, worden met deze richtlijn bepaalde nationale bepalingen nader tot elkaar gebracht die van toepassing zijn op de diensten van de informatiemaatschappij en betrekking hebben op de interne markt, de vestiging van de

dienstverleners, de commerciële communicatie, langs elektronische weg gesloten contracten, de aansprakelijkheid van tussenpersonen, gedragscodes, de buitengerechtelijke geschillenregeling, rechtsgedingen en de samenwerking tussen lidstaten.

3. Deze richtlijn vormt een aanvulling op het communautaire recht dat van toepassing is op de diensten van de informatiemaatschappij en doet niet af aan het in de communautaire besluiten en nationale wetgeving ter uitvoering daarvan vastgelegde niveau van bescherming, inzonderheid van de volksgezondheid en de consumentenbelangen, voorzover de vrijheid om diensten van de informatiemaatschappij te verlenen daardoor niet beperkt wordt.

4. Deze richtlijn bevat geen aanvullende regels op het gebied van het internationale privaatrecht en laat de bevoegdheid van de rechterlijke instanties onverlet.

5. Deze richtlijn is niet van toepassing op:

- a) belastingen;
- b) kwesties in verband met diensten van de informatiemaatschappij die onder Richtlijn 95/46/EG en Richtlijn 97/66/EG vallen;
- c) kwesties in verband met overeenkomsten of praktijken die onder de mededingingswetgeving vallen;
- d) de volgende activiteiten van diensten van de informatiemaatschappij:
 - de activiteiten van notarissen of vergelijkbare beroepen, voorzover die een direct specifiek verband met de uitoefening van de publieke taken inhouden,
 - de vertegenwoordiging van een cliënt en de verdediging van zijn belangen voor het gerecht,
 - gokactiviteiten waarbij een geldbedrag wordt ingezet, zoals loterijen en weddenschappen.

6. Deze richtlijn doet geen afbreuk aan maatregelen die op communautair of nationaal niveau met inachtneming van het Gemeenschapsrecht genomen zijn ter bevordering van de cultuur- en taalverscheidenheid en ter bescherming van het pluralisme.

Artikel 2

Definities

Voor de doeleinden van deze richtlijn wordt verstaan onder:

- a) „diensten van de informatiemaatschappij”: diensten zoals omschreven in artikel 1, lid 2, van Richtlijn 98/34/EG, zoals gewijzigd bij Richtlijn 98/48/EG;

⁽¹⁾ PB C 23 van 28.1.1999, blz. 1.

- b) „dienstverlener”: iedere natuurlijke of rechtspersoon die een dienst van de informatiemaatschappij levert;
- c) „gevestigde dienstverlener”: een dienstverlener die vanuit een duurzame vestiging voor onbepaalde tijd daadwerkelijk een economische activiteit uitoefent. De aanwezigheid en het gebruik van technische middelen en technologieën die nodig zijn voor het leveren van de dienst, vormen als zodanig geen vestiging van de dienstverlener;
- d) „afnemer van de dienst”: iedere natuurlijke of rechtspersoon die, al dan niet voor beroepsdoeleinden, gebruikmaakt van een dienst van de informatiemaatschappij, in het bijzonder om informatie te verkrijgen of toegankelijk te maken;
- e) „consument”: iedere natuurlijke persoon die handelt voor doeleinden die buiten zijn handels- of beroepsactiviteiten vallen;
- f) „commerciële communicatie”: elke vorm van communicatie bestemd voor het direct of indirect promoten van de goederen, diensten of het imago van een onderneming, organisatie of persoon, die een commerciële, industriële of ambachtelijke activiteit of een gereguleerd beroep uitoefent. Het navolgende vormt op zich geen commerciële communicatie:
- informatie die rechtstreeks toegang geeft tot de activiteit van een onderneming, organisatie of persoon, in het bijzonder een domeinnaam of een elektronisch adres;
 - mededelingen over de goederen of diensten of het imago van een onderneming, organisatie of persoon, die onafhankelijk van deze en in het bijzonder zonder financiële tegenprestatie zijn samengesteld;
- g) „gereguleerd beroep”: elk beroep in de zin van hetzij artikel 1, onder d), van Richtlijn 89/48/EEG van de Raad van 21 december 1988 betreffende een algemeen stelsel van erkenning van hogeronderwijsdiploma's waarmee beroepsopleidingen van ten minste drie jaar worden afgesloten⁽¹⁾, hetzij artikel 1, onder f), van Richtlijn 92/51/EEG van de Raad van 18 juni 1992 betreffende een tweede algemeen stelsel van erkenning van beroepsopleidingen, ter aanvulling van Richtlijn 89/48/EEG⁽²⁾;
- h) „gecoördineerd gebied”: de in de nationale rechtsstelsels vastgelegde vereisten voor dienstverleners van de informatiemaatschappij en diensten van de informatiemaatschappij, ongeacht of die vereisten van algemene aard zijn dan wel specifiek daarop zijn toegesneden:
- i) Het gecoördineerde gebied omvat vereisten waaraan de dienstverlener moet voldoen met betrekking tot:
 - het starten van een activiteit van een dienst van de informatiemaatschappij, zoals vereisten inzake kwalificatie, vergunning en aanmelding,
 - het uitoefenen van een activiteit van een dienst van de informatiemaatschappij, zoals vereisten inzake gedrag van de dienstverlener, vereisten inzake kwaliteit en inhoud van de dienst inclusief inzake reclame en contracten, of vereisten inzake aansprakelijkheid van de dienstverlener.
 - ii) Het gecoördineerde gebied omvat niet vereisten met betrekking tot:
 - goederen als zodanig,
 - de levering van goederen,
 - diensten die niet langs elektronische weg verleend worden.

Artikel 3

Interne markt

1. Iedere lidstaat zorgt ervoor dat de diensten van de informatiemaatschappij die worden verleend door een op zijn grondgebied gevestigde dienstverlener voldoen aan de in die lidstaat geldende nationale bepalingen die binnen het gecoördineerde gebied vallen.
2. De lidstaten mogen het vrije verkeer van diensten van de informatiemaatschappij die vanuit een andere lidstaat worden geleverd, niet beperken om redenen die vallen binnen het gecoördineerde gebied.
3. De leden 1 en 2 zijn niet van toepassing op de in de bijlage genoemde gebieden.
4. De lidstaten kunnen maatregelen nemen om voor een bepaalde dienst van de informatiemaatschappij van lid 2 af te wijken, mits aan de volgende voorwaarden is voldaan:
 - a) De maatregelen moeten:
 - i) noodzakelijk zijn voor een van de volgende doelstellingen:
 - de openbare orde, in het bijzonder de preventie van, het onderzoek naar, de opsporing en de vervolging van strafbare feiten, waaronder de bescherming van minderjarigen en de bestrijding van het aanzetten tot haat wegens ras, geslacht, godsdienst of nationaliteit en van schendingen van de menselijke waardigheid ten aanzien van individuen,
 - de bescherming van de volksgezondheid,

⁽¹⁾ PB L 19 van 24.1.1989, blz. 16.

⁽²⁾ PB L 209 van 24.7.1992, blz. 25. Richtlijn laatstelijk gewijzigd bij Richtlijn 97/38/EG van de Commissie (PB L 184 van 12.7.1997, blz. 31).

- de openbare veiligheid, met inbegrip van het waarborgen van de nationale veiligheid en defensie,
 - de bescherming van consumenten, met inbegrip van beleggers;
- ii) worden genomen ten aanzien van een bepaalde dienst van de informatiemaatschappij waardoor afbreuk wordt gedaan aan de onder i) genoemde doelstellingen of een ernstig gevaar daarvoor ontstaat;
- iii) evenredig zijn aan die doelstellingen.
- b) De lidstaat moet, alvorens de betrokken maatregelen te nemen en onverminderd eventuele rechtszaken, met inbegrip van het vooronderzoek en in het kader van een strafrechtelijk onderzoek verrichte handelingen:
- de in lid 1 bedoelde lidstaat verzoeken maatregelen te nemen, maar deze is daar niet of onvoldoende op ingegaan;
 - de Commissie en de in lid 1 bedoelde lidstaat in kennis stellen van zijn voornemen om de betrokken maatregelen te nemen.

5. In urgente gevallen kunnen de lidstaten afwijken van de in lid 4, onder b), genoemde voorwaarden. In dat geval moeten de Commissie en de in lid 1 bedoelde lidstaat onverwijld in kennis gesteld worden van de maatregelen en van de redenen van de urgentie.

6. Onverminderd de mogelijkheid voor de lidstaat om de uitvoering van de betrokken maatregelen voort te zetten, gaat de Commissie zo spoedig mogelijk na of de haar ter kennis gebrachte maatregelen verenigbaar zijn met het Gemeenschapsrecht. Concludeert zij dat de maatregelen niet verenigbaar zijn, dan verzoekt zij de lidstaat in kwestie om van beoogde maatregelen af te zien of om de uitvoering onmiddellijk te staken.

HOOFDSTUK II

BEGINSELEN

Afdeling 1: Vestiging en informatieregeling

Artikel 4

Vrijheid van vestiging

1. De lidstaten zorgen ervoor dat het starten en het uitoefenen van een activiteit van dienstverlener op het gebied van de informatiemaatschappij niet afhankelijk worden gesteld van een voorafgaande vergunning of enig ander vereiste met gelijke werking.

2. Lid 1 laat vergunningsstelsels onverlet die niet specifiek en uitsluitend betrekking hebben op de diensten van de informatiemaatschappij, of die vallen onder Richtlijn 97/13/EG van het Europees Parlement en de Raad van 10 april 1997 betreffende een gemeenschappelijk kader voor algemene machtigingen en individuele vergunningen op het gebied van telecommunicatiediensten⁽¹⁾.

Artikel 5

Algemene informatieplicht

1. In aanvulling op de overige informatievoorschriften van het Gemeenschapsrecht zorgen de lidstaten ervoor dat de dienstverlener ten minste de volgende informatie gemakkelijk, rechtstreeks en permanent toegankelijk maakt voor de afnemers van de dienst en voor de bevoegde autoriteiten:

- a) de naam van de dienstverlener;
- b) het geografische adres waar de dienstverlener gevestigd is;
- c) nadere gegevens die een snel contact en een rechtstreekse en effectieve communicatie met de dienstverlener mogelijk maken, met inbegrip van diens elektronischepostadres;
- d) wanneer een dienstverlener in een handelsregister of een vergelijkbaar openbaar register is ingeschreven, het handelsregister waar hij is ingeschreven en zijn inschrijvingsnummer, of een vergelijkbaar middel ter identificatie in dat register;
- e) wanneer een activiteit aan een vergunningsstelsel is onderworpen, de gegevens over de bevoegde toezichhoudende autoriteit;
- f) wat gereguleerde beroepen betreft:
 - de beroepsvereniging of -organisatie waarbij de dienstverlener is ingeschreven,
 - de beroepstitel en de lidstaat waar die is toegekend,
 - een verwijzing naar de beroepsregels die in de lidstaat van vestiging van toepassing zijn en de wijze van toegang ertoe;
- g) wanneer de dienstverlener een aan de BTW onderworpen activiteit uitoefent, het identificatienummer zoals bedoeld in artikel 22, lid 1, van Zesde Richtlijn 77/388/EEG van de Raad van 17 mei 1977 betreffende de harmonisatie van de wetgevingen der lidstaten inzake omzetbelasting — Gemeenschappelijk stelsel van belasting over de toegevoegde waarde: uniforme grondslag⁽²⁾.

⁽¹⁾ PB L 117 van 7.5.1997, blz. 15.

⁽²⁾ PB L 145 van 13.6.1977, blz. 1. Richtlijn laatstelijk gewijzigd bij Richtlijn 1999/85/EG (PB L 277 van 28.10.1999, blz. 34).

2. In aanvulling op de overige informatievoorschriften van het Gemeenschapsrecht zorgen de lidstaten er ten minste voor dat, indien de diensten van de informatiemaatschappij naar prijzen verwijzen, deze duidelijk en ondubbelzinnig worden aangegeven en meer in het bijzonder vermelden of belasting en leveringskosten inbegrepen zijn.

Afdeling 2: Commerciële communicatie

Artikel 6

Informatieplicht

In aanvulling op de overige informatievoorschriften van het Gemeenschapsrecht zorgen de lidstaten ervoor dat commerciële communicaties die deel uitmaken van een dienst van de informatiemaatschappij of een dergelijke dienst vormen, ten minste aan de volgende voorwaarden voldoen:

- a) de commerciële communicatie moet duidelijk als zodanig herkenbaar zijn;
- b) de natuurlijke of rechtspersoon voor wiens rekening de commerciële communicatie geschiedt, moet duidelijk te identificeren zijn;
- c) zijn verkoopbevorderende aanbiedingen, zoals kortingen, premies en geschenken, in de lidstaat waar de dienstverlener gevestigd is, toegestaan, dan moeten deze duidelijk als zodanig herkenbaar zijn en moeten de voorwaarden om van deze aanbiedingen gebruik te kunnen maken, gemakkelijk te vervullen zijn en duidelijk en ondubbelzinnig worden aangeduid;
- d) zijn verkoopbevorderende wedstrijden en spelen in de lidstaat waar de dienstverlener gevestigd is, toegestaan, dan moeten deze duidelijk als zodanig herkenbaar zijn en moeten de deelnemingsvoorwaarden gemakkelijk te vervullen zijn en duidelijk en ondubbelzinnig worden aangeduid.

Artikel 7

Ongevraagde commerciële communicatie

1. In aanvulling op de overige voorschriften van het Gemeenschapsrecht zorgen de lidstaten die ongevraagde commerciële communicatie via elektronische post toestaan, ervoor, dat een dergelijke commerciële communicatie van een op hun grondgebied gevestigde dienstverlener meteen bij de ontvangst ervan door de afnemer duidelijk en ondubbelzinnig als zodanig herkenbaar is.

2. Onverminderd Richtlijn 97/7/EG en Richtlijn 97/66/EG nemen de lidstaten maatregelen om ervoor te zorgen dat dienstverleners die via elektronische post ongevraagde commerciële communicatie doorgeven, de „opt-out”-registers regelmatig raadplegen en ook respecteren waarin natuurlijke personen die dergelijke commerciële communicatie niet wensen te ontvangen, zich kunnen inschrijven.

Artikel 8

Gereguleerde beroepen

1. De lidstaten zorgen ervoor dat het gebruik van commerciële communicatie die deel uitmaakt van een door een lid van een gereguleerd beroep verleende dienst van de informatiemaatschappij, of die op zichzelf een dergelijke dienst uitmaakt, wordt toegestaan, mits de beroepsregels, met name ten aanzien van de onafhankelijkheid, de beroepseer en het beroepsgeheim, alsmede de eerlijkheid ten opzichte van cliënten en confraters in acht worden genomen.

2. Onverminderd de autonomie van de beroepsverenigingen en -organisaties stimuleren de lidstaten en de Commissie deze verenigingen en organisaties om gedragscodes op communautair niveau op te stellen, waarin wordt vastgelegd welke informatie in overeenstemming met lid 1 voor commerciële communicatie mag worden verstrekt.

3. Bij de opstelling van voorstellen voor communautaire initiatieven die nodig kunnen blijken te zijn voor de goede werking van de interne markt met betrekking tot de in lid 2 bedoelde informatie, houdt de Commissie naar behoren rekening met de op Gemeenschapsniveau toepasselijke gedragscodes en werkt zij nauw samen met de betrokken beroepsverenigingen en -organisaties.

4. Deze richtlijn is van toepassing naast de communautaire richtlijnen betreffende de toegang tot en de uitoefening van activiteiten van de gereguleerde beroepen.

Afdeling 3: Contracten langs elektronische weg

Artikel 9

Behandeling van contracten

1. De lidstaten zorgen ervoor dat hun rechtsstelsel het sluiten van contracten langs elektronische weg mogelijk maakt. Zij vergewissen zich er met name van dat de regels met betrekking tot de totstandkoming van contracten geen belemmering vormen voor het gebruik van langs elektronische weg gesloten contracten, noch ertoe leiden dat dergelijke contracten, omdat zij langs elektronische weg tot stand zijn gekomen, zonder rechtsgevolg blijven en niet rechtsgeldig zijn.

2. De lidstaten kunnen bepalen dat lid 1 niet van toepassing is op alle of bepaalde contracten in een van de volgende categorieën:

- a) contracten die rechten doen ontstaan of overdragen ten aanzien van onroerende zaken, met uitzondering van huurrechten;

- b) contracten waarvoor de wet de tussenkomst voorschrijft van de rechtbank, de autoriteit of de beroepsgroep die een publieke taak uitoefent;
- c) contracten voor persoonlijke en zakelijke zekerheden welke gesteld worden door personen die handelen voor doeleinden buiten hun handels- of beroepsactiviteit;
- d) contracten die onder het familierecht of het erfrecht vallen.

3. De lidstaten stellen de Commissie in kennis van de in lid 2 bedoelde categorieën waarvoor zij lid 1 niet toepassen. De lidstaten leggen de Commissie om de vijf jaar een verslag voor over de toepassing van lid 2, onder vermelding van de redenen waarom zij handhaving van de in lid 2, onder b), bedoelde categorieën, waarop zij lid 1 niet toepassen, nodig achten.

Artikel 10

Informatieplicht

1. In aanvulling op de overige informatievoorschriften van het Gemeenschapsrecht zorgen de lidstaten ervoor dat de dienstverlener, behalve andersluidend beding tussen partijen die niet als consument handelen, op duidelijke, begrijpelijke en ondubbelzinnige wijze ten minste de volgende informatie verstrekt voordat de afnemer van de dienst zijn order plaatst:

- a) de verschillende technische stappen om tot de sluiting van het contract te komen;
- b) uitsluitel omtrent de vraag of het afgesloten contract door de dienstverlener zal worden gearhiveerd en of het toegankelijk zal zijn;
- c) de technische middelen waarmee invoerfouten opgespoord en gecorrigeerd kunnen worden voordat de order geplaatst wordt;
- d) de talen waarin het contract gesloten kan worden.

2. De lidstaten zorgen ervoor dat de dienstverlener, behalve andersluidend beding tussen partijen die niet als consument handelen, aangeeft welke gedragscodes hij onderschreven heeft en informatie geeft over de manier waarop die codes langs elektronische weg geraadpleegd kunnen worden.

3. De voorwaarden van het contract en de algemene voorwaarden van het contract moeten de afnemer op een zodanige wijze ter beschikking worden gesteld dat hij deze kan opslaan en weergeven.

4. De leden 1 en 2 zijn niet van toepassing op contracten die uitsluitend via uitwisseling van elektronische post of vergelijkbare individuele communicatie worden gesloten.

Artikel 11

Plaatsing van de order

1. De lidstaten zorgen ervoor dat, behalve andersluidend beding tussen partijen die niet als consument handelen, de volgende beginselen in acht worden genomen wanneer een afnemer van een dienst met behulp van technologische middelen zijn order plaatst:

- de dienstverlener bevestigt zo spoedig mogelijk langs elektronische weg de ontvangst van de order van de afnemer;
- de order en het ontvangstbewijs worden geacht te zijn ontvangen, wanneer deze toegankelijk zijn voor de partijen tot wie zij zijn gericht.

2. De lidstaten zorgen ervoor dat de dienstverlener, behalve andersluidend beding tussen partijen die niet als consument handelen, de afnemer passende, doeltreffende en toegankelijke middelen ter beschikking stelt waarmee hij invoerfouten kan opsporen en corrigeren, voordat hij zijn order plaatst.

3. Lid 1, eerste streepje, en lid 2 zijn niet van toepassing op contracten die uitsluitend via uitwisseling van elektronische post of vergelijkbare individuele communicatie worden gesloten.

Afdeling 4: Aansprakelijkheid van dienstverleners die als tussenpersoon optreden

Artikel 12

„Mere conduit” (doorgeefluik)

1. De lidstaten zorgen ervoor dat, wanneer een dienst van de informatiemaatschappij bestaat in het doorgeven in een communicatienetwerk van door een afnemer van de dienst verstrekte informatie, of in het verschaffen van toegang tot een communicatienetwerk, de dienstverlener niet aansprakelijk is voor de doorgegeven informatie, op voorwaarde dat:

- a) het initiatief tot de doorgifte niet bij de dienstverlener ligt;
- b) de ontvanger van de doorgegeven informatie niet door de dienstverlener wordt geselecteerd, en
- c) de doorgegeven informatie niet door de dienstverlener wordt geselecteerd of gewijzigd.

2. Het doorgeven van informatie en het verschaffen van toegang in de zin van lid 1 omvatten de automatische, tussentijdse en tijdelijke opslag van de doorgegeven informatie, voorzover deze opslag uitsluitend dient om de doorgifte in het communicatienetwerk te bewerkstelligen en niet langer duurt dan redelijkerwijs voor het doorgeven nodig is.

3. Dit artikel doet geen afbreuk aan de mogelijkheid voor een rechtbank of een administratieve autoriteit om in overeenstemming met het rechtsstelsel van de lidstaat te eisen dat de dienstverlener een inbreuk beëindigt of voorkomt.

Artikel 13

„Caching” (wijze van opslag)

1. De lidstaten zorgen ervoor dat, wanneer een dienst van de informatiemaatschappij bestaat in het doorgeven in een communicatienetwerk van door een afnemer van de dienst verstrekte informatie, de dienstverlener niet aansprakelijk is voor de automatische, tussentijdse en tijdelijke opslag van die informatie, wanneer deze opslag enkel geschiedt om latere doorgifte van die informatie aan andere afnemers van de dienst en op hun verzoek doeltreffender te maken, op voorwaarde dat:

- a) de dienstverlener de informatie niet wijzigt;
- b) de dienstverlener de toegangsvoorwaarden voor de informatie in acht neemt;
- c) de dienstverlener de alom erkende en in de bedrijfstak gangbare regels betreffende de bewerking van de informatie naleeft;
- d) de dienstverlener niets wijzigt aan het alom erkende en in de bedrijfstak gangbare rechtmatige gebruik van technologie voor het verkrijgen van gegevens over het gebruik van de informatie, en
- e) de dienstverlener prompt handelt om de door hem opgeslagen informatie te verwijderen of de toegang ertoe onmogelijk te maken, zodra hij er daadwerkelijk kennis van heeft dat de informatie verwijderd werd van de plaats waar zij zich oorspronkelijk in het net bevond, of dat de toegang ertoe onmogelijk werd gemaakt, of zodra een rechtbank of een administratieve autoriteit heeft bevolen de informatie te verwijderen of de toegang daartoe onmogelijk te maken.

2. Dit artikel doet geen afbreuk aan de mogelijkheid voor een rechtbank of een administratieve autoriteit om in overeenstemming met het rechtsstelsel van de lidstaat te eisen dat de dienstverlener een inbreuk beëindigt of voorkomt.

Artikel 14

„Hosting” („host”-diensten)

1. De lidstaten zorgen ervoor dat, wanneer een dienst van de informatiemaatschappij bestaat in de opslag van de door een afnemer van de dienst verstrekte informatie, de dienstverlener niet aansprakelijk is voor de op verzoek van de afnemer van de dienst opgeslagen informatie, op voorwaarde dat:

- a) de dienstverlener niet daadwerkelijk kennis heeft van de onwettige activiteit of informatie en, wanneer het een schadevergoedingsvordering betreft, geen kennis heeft van feiten of omstandigheden waaruit het onwettige karakter van de activiteiten of informatie duidelijk blijkt, of

b) de dienstverlener, zodra hij van het bovenbedoelde daadwerkelijk kennis heeft of beseft krijgt, prompt handelt om de informatie te verwijderen of de toegang daartoe onmogelijk te maken.

2. Lid 1 is niet van toepassing wanneer de afnemer van de dienst op gezag of onder toezicht van de dienstverlener handelt.

3. Dit artikel doet geen afbreuk aan de mogelijkheid voor een rechtbank of een administratieve autoriteit om in overeenstemming met het rechtsstelsel van de lidstaat te eisen dat de dienstverlener een inbreuk beëindigt of voorkomt. Het doet evenmin afbreuk aan de mogelijkheid voor lidstaten om procedures vast te stellen om informatie te verwijderen of de toegang daartoe onmogelijk te maken.

Artikel 15

Geen algemene toezichtverplichting

1. Met betrekking tot de levering van de in de artikelen 12, 13 en 14 bedoelde diensten leggen de lidstaten de dienstverleners geen algemene verplichting op om toe te zien op de informatie die zij doorgeven of opslaan, noch om actief te zoeken naar feiten of omstandigheden die op onwettige activiteiten duiden.

2. De lidstaten kunnen voorschrijven dat dienstverleners de bevoegde autoriteiten onverwijld in kennis dienen te stellen van vermeende onwettige activiteiten of informatie door afnemers van hun dienst, alsook dat zij de bevoegde autoriteiten op hun verzoek informatie dienen te verstrekken waarmee de afnemers van hun dienst met wie zij opslagovereenkomsten hebben gesloten, kunnen worden geïdentificeerd.

HOOFDSTUK III

TENUITVOERLEGGING

Artikel 16

Gedragscodes

1. De lidstaten en de Commissie stimuleren:

- a) de opstelling van gedragscodes op communautair niveau door bedrijfsorganisaties, beroepsverenigingen of –organisaties en consumentenverenigingen die bijdragen aan de goede toepassing van de artikelen 5 tot en met 15;
- b) de indiening, op vrijwillige basis, bij de Commissie van ontwerpgedragscodes op nationaal of op communautair niveau;
- c) de toegankelijkheid van de gedragscodes langs elektronische weg in de talen van de Gemeenschap;

- d) de handels- of beroepsverenigingen of –organisaties en de consumentenverenigingen om de lidstaten en de Commissie in kennis te stellen van evaluaties van de toepassing van hun gedragscodes en de weerslag ervan op de praktijken, gebruiken en gewoonten betreffende de elektronische handel;
- e) de opstelling van gedragscodes ter bescherming van minderjarigen en de menselijke waardigheid.

2. De lidstaten en de Commissie moedigen het aan dat verenigingen die consumenten vertegenwoordigen betrokken worden bij het opstellen en ten uitvoer leggen van in lid 1, onder a), bedoelde gedragscodes, indien deze van invloed zijn op hun belangen. Verenigingen voor slechtzienden en visueel gehandicapten moeten geraadpleegd worden indien dat nodig is om met hun specifieke behoeften rekening te houden.

Artikel 17

Buitengerechtelijke geschillenregeling

1. De lidstaten zorgen ervoor dat bij geschillen tussen verleners en afnemers van diensten van de informatiemaatschappij hun wetgeving geen belemmering vormt voor de in het nationale recht openstaande mogelijkheden van buitengerechtelijke geschillenregeling, met inbegrip van daartoe geëigende elektronische middelen.
2. De lidstaten moedigen organen voor buitengerechtelijke geschillenregeling, met name die voor consumentengeschillen, aan ervoor te zorgen dat voor de partijen passende procedurele garanties voorhanden zijn.
3. De lidstaten moedigen de organen voor de buitengerechtelijke geschillenregeling aan, de Commissie in kennis te stellen van belangrijke beslissingen die zij ten aanzien van de diensten van de informatiemaatschappij nemen en van alle andere informatie over de praktijk, het gebruik en de gewoonten betreffende de elektronische handel.

Artikel 18

Beroep op rechterlijke instanties

1. De lidstaten zorgen ervoor dat hun nationale wetgeving op het gebied van diensten van de informatiemaatschappij voorziet in rechtsgedingen waarbij snel maatregelen kunnen worden getroffen — met inbegrip van voorlopige maatregelen — om de vermeende inbreuk te doen eindigen en om te verhinderen dat de betrokken belangen verder worden geschaad.
2. In de bijlage van Richtlijn 98/27/EG wordt het volgende toegevoegd:

„11. Richtlijn 2000/31/EG van het Europees Parlement en de Raad van 8 juni 2000 betreffende bepaalde juridische aspecten van de diensten van de informatiemaatschappij, met name de elektronische handel, in

de interne markt („Richtlijn elektronische handel”) (PB L 178 van 17.7.2000, p. 1)”.

Artikel 19

Samenwerking

1. De lidstaten moeten met het oog op de doeltreffende uitvoering van deze richtlijn over passende controle- en onderzoeksmiddelen beschikken en zorgen ervoor dat de dienstverleners hun de vereiste informatie verschaffen.
2. De lidstaten werken samen met de andere lidstaten en wijzen daartoe één of meer contactpunten aan, waarvan zij nadere gegevens aan de andere lidstaten en aan de Commissie mededelen.
3. De lidstaten verstrekken zo spoedig mogelijk volgens het nationale recht de door een andere lidstaat of door de Commissie gevraagde bijstand en gegevens, waarvoor eveneens geëigende elektronische middelen kunnen worden gebruikt.
4. De lidstaten richten, ten minste langs elektronische weg toegankelijke, contactpunten in, tot welke de afnemers van de dienst en de dienstverleners zich kunnen richten om:
- algemene informatie over hun contractuele rechten en plichten te verkrijgen, alsmede over de klachtenprocedures en rechtsmiddelen in geval van een geschil, met inbegrip van de praktische aspecten van de toepassing van die mogelijkheden;
 - nadere gegevens te verkrijgen van de autoriteiten, organisaties of verenigingen waar zij nadere informatie of praktische bijstand kunnen krijgen.

5. De lidstaten moedigen aan dat de Commissie in kennis wordt gesteld van de belangrijke administratieve en gerechtelijke beslissingen die op hun grondgebied worden genomen bij geschillen in verband met diensten van de informatiemaatschappij en over de praktijken, gebruiken of gewoonten betreffende de elektronische handel. De Commissie stelt de overige lidstaten van die beslissingen in kennis.

Artikel 20

Sancties

De lidstaten stellen de sanctieregeling vast die van toepassing is op schendingen van de in toepassing van deze richtlijn vastgestelde nationale bepalingen en treffen alle maatregelen die nodig zijn om voor de tenuitvoerlegging van de sancties zorg te dragen. De sancties moeten doeltreffend, evenredig en afschrikkend zijn.

HOOFDSTUK IV

Artikel 22

SLOTBEPALINGEN

Omzetting

Artikel 21

1. De lidstaten doen de nodige wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen in werking treden om voor 17 januari 2002 aan deze richtlijn te voldoen. Zij stellen de Commissie daarvan onverwijld in kennis.

Heronderzoek

2. Wanneer de lidstaten deze bepalingen aannemen, wordt in die bepalingen naar de onderhavige richtlijn verwezen of wordt hiernaar verwezen bij de officiële bekendmaking van die bepalingen. De regels voor deze verwijzing worden vastgesteld door de lidstaten.

1. Uiterlijk op 17 juli 2003, en vervolgens om de twee jaar, legt de Commissie het Europees Parlement, de Raad en het Economisch en Sociaal Comité een verslag voor over de toepassing van deze richtlijn, dat zo nodig vergezeld gaat van voorstellen tot aanpassing aan de wettelijke, technische en economische ontwikkelingen op het gebied van de diensten van de informatiemaatschappij, in het bijzonder met betrekking tot misdaadpreventie, de bescherming van minderjarigen, de consumentenbescherming en het goed functioneren van de interne markt.

Artikel 23

Inwerkingtreding

Deze richtlijn treedt in werking op de dag van haar bekendmaking in het *Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen*.

Artikel 24

Adressaten

2. Wanneer wordt nagegaan of de richtlijn aangepast moet worden, moet in dat verslag met name worden onderzocht of er voorstellen moeten worden gedaan ten aanzien van de aansprakelijkheid van aanbieders van superkoppelingen en zoekinstrumenten, de procedures voor kennisgeving en verwijdering, alsmede de aansprakelijkstelling na verwijdering van inhoud. Ook dient in het verslag de noodzaak te worden geanalyseerd van aanvullende voorwaarden voor de vrijstelling van aansprakelijkheid, zoals voorzien in de artikelen 12 en 13, in het licht van de technische ontwikkelingen en de mogelijkheid om de beginselen van de interne markt toe te passen op ongevraagde commerciële communicatie via elektronische post.

Deze richtlijn is gericht tot de lidstaten.

Gedaan te Luxemburg, 8 juni 2000.

Voor het Europees Parlement

Voor de Raad

De Voorzitster

De Voorzitter

N. FONTAINE

G. d'OLIVEIRA MARTINS

BIJLAGE

AFWIJINGEN VAN ARTIKEL 3

In artikel 3, lid 3, bedoelde gebieden waarop artikel 3, leden 1 en 2, niet van toepassing zijn:

- auteursrechten, naburige rechten, rechten bedoeld in Richtlijn 87/54/EEG⁽¹⁾ en in Richtlijn 96/9/EG⁽²⁾, alsmede industriële-eigendomsrechten;
- de uitgifte van elektronisch geld door instellingen waarvoor de lidstaten een van de in artikel 8, lid 1, van Richtlijn 2000/46/EG⁽³⁾ bedoelde afwijkingen hebben toegepast;
- artikel 44, lid 2, van Richtlijn 85/611/EEG⁽⁴⁾;
- artikel 30 en titel IV van Richtlijn 92/49/EEG⁽⁵⁾, titel IV van Richtlijn 92/96/EEG⁽⁶⁾, de artikelen 7 en 8 van Richtlijn 88/357/EEG⁽⁷⁾ en artikel 4 van Richtlijn 90/619/EEG⁽⁸⁾;
- de vrijheid van de partijen om het op hun contract toepasselijke recht te kiezen;
- contractuele verplichtingen betreffende consumentenovereenkomsten;
- de formele geldigheid van contracten waarbij rechten op onroerende zaken ontstaan of worden overgedragen, indien op deze contracten ingevolge het recht van de lidstaat waar de onroerende zaak is gelegen, verplichte vormvereisten van toepassing zijn;
- de toelaatbaarheid van ongevraagde commerciële communicatie per elektronische post.

⁽¹⁾ PB L 24 van 27.1.1987, blz. 36.

⁽²⁾ PB L 77 van 27.3.1996, blz. 20.

⁽³⁾ Nog niet in het Publicatieblad bekendgemaakt.

⁽⁴⁾ PB L 375 van 31.12.1985, blz. 3. Richtlijn laatstelijk gewijzigd bij Richtlijn 95/26/EG (PB L 168 van 18.7.1995, blz. 7).

⁽⁵⁾ PB L 228 van 11.8.1992, blz. 1. Richtlijn laatstelijk gewijzigd bij Richtlijn 95/26/EG.

⁽⁶⁾ PB L 360 van 9.12.1992, blz. 1. Richtlijn laatstelijk gewijzigd bij Richtlijn 95/26/EG.

⁽⁷⁾ PB L 172 van 4.7.1988, blz. 1. Richtlijn laatstelijk gewijzigd bij Richtlijn 92/49/EEG.

⁽⁸⁾ PB L 330 van 29.11.1990, blz. 50. Richtlijn laatstelijk gewijzigd bij Richtlijn 92/96/EEG.

Bijlage B

Wet betreffende bepaalde juridische aspecten van de diensten van de informatiemaatschappij als bedoeld in artikel 77 van de Grondwet

MONITEUR BELGE

BELGISCH STAATSBLAD

Publication conforme aux articles 472 à 478 de la loi-programme du 24 décembre 2002 publiée au *Moniteur belge* du 31 décembre 2002.

Le *Moniteur belge* peut être consulté à l'adresse
www.moniteur.be

Direction du Moniteur belge, rue de Louvain 40-42,
1000 Bruxelles, tél. 02 552 22 11 - Conseiller : A. Van Damme

173e ANNEE

N. 90

Publicatie overeenkomstig artikelen 472 tot 478 van de programmawet van 24 december 2002 gepubliceerd in het *Belgisch Staatsblad* van 31 december 2002.

Dit *Belgisch Staatsblad* kan geconsulteerd worden
op : **www.staatsblad.be**

Bestuur van het Belgisch Staatsblad, Leuvenseweg 40-42,
1000 Brussel, tel. 02 552 22 11 - Adviseur : A. Van Damme

173e JAARGANG

LUNDI 17 MARS 2003
DEUXIEME EDITION

MAANDAG 17 MAART 2003
TWEEDE EDITIE

SOMMAIRE

Lois, décrets, ordonnances et règlements

Service public fédéral Economie, P.M.E., Classes moyennes et Energie

11 MARS 2003. — Loi sur certains aspects juridiques des services de la société de l'information visés à l'article 77 de la Constitution, p. 12960.

11 MARS 2003. — Loi sur certains aspects juridiques des services de la société de l'information, p. 12963.

INHOUD

Wetten, decreten, ordonnanties en verordeningen

Federale Overheidsdienst Economie, K.M.O., Middenstand en Energie

11 MAART 2003. — Wet betreffende bepaalde juridische aspecten van de diensten van de informatiemaatschappij als bedoeld in artikel 77 van de Grondwet, bl. 12960.

11 MAART 2003. — Wet betreffende bepaalde juridische aspecten van de diensten van de informatiemaatschappij, bl. 12963.

LOIS, DECRETS, ORDONNANCES ET REGLEMENTS WETTEN, DECRETEN, ORDONNANTIES EN VERORDENINGEN

SERVICE PUBLIC FEDERAL ECONOMIE,
P.M.E., CLASSES MOYENNES ET ENERGIE

F. 2003 — 1032

[C — 2003/11126]

11 MARS 2003. — Loi sur certains aspects juridiques des services de la société de l'information visés à l'article 77 de la Constitution (1)

ALBERT II, Roi des Belges,
A tous, présents et à venir, Salut.

Les Chambres ont adopté et Nous sanctionnons ce qui suit :

Article 1er. La présente loi règle une matière visée à l'article 77 de la Constitution.

Elle transpose les dispositions de la directive 2000/31/CE du Parlement européen et du Conseil du 8 juin 2000 relative à certains aspects juridiques des services de la société de l'information, et notamment du commerce électronique, dans le marché intérieur.

Art. 2. § 1er. Aux conditions énoncées aux §§ 2 à 5, le Roi fixe, par dérogation aux dispositions de l'article 5 de la loi du 11 mars 2003 sur certains aspects juridiques des services de la société de l'information, les modalités selon lesquelles les autorités qu'il désigne peuvent prendre des mesures spécifiques restreignant la libre circulation d'un service de la société de l'information fourni par un prestataire établi dans un autre Etat membre de l'Union européenne.

§ 2. Les mesures visées aux §§ 1er et 6 doivent être :

1° nécessaires pour une des raisons suivantes :

— l'ordre public, en particulier la prévention, les investigations, la détection et les poursuites en matière pénale, notamment la protection des mineurs et la lutte contre l'incitation à la haine pour des raisons de race, de sexe, de religion ou de nationalité et contre les atteintes à la dignité de la personne humaine,

— la protection de la santé publique,

— la sécurité publique, y compris la protection de la sécurité et de la défense nationales,

— la protection des consommateurs, y compris des investisseurs;

2° adoptées à l'égard d'un service de la société de l'information qui porte atteinte aux objectifs visés au 1° ou qui présente un risque sérieux et grave d'atteinte à ces objectifs;

3° proportionnelles à ces objectifs.

§ 3. Sans préjudice de la procédure judiciaire, y compris les actes accomplis dans le cadre d'une information ou d'une instruction judiciaires, les autorités visées au § 1er doivent préalablement à l'adoption de toute mesure, demander à l'Etat membre sur le territoire duquel est établi le prestataire concerné de prendre les dispositions nécessaires à la sauvegarde des objectifs visés au § 2, 1°.

§ 4. A défaut pour l'Etat membre concerné de donner suite à cette demande ou de prendre des mesures suffisantes, les autorités visées au § 1er en avisent le juge d'instruction de l'arrondissement judiciaire de Bruxelles.

Elles notifient au préalable leur intention à la Commission européenne ainsi qu'à cet Etat membre.

§ 5. En cas d'urgence, et aux conditions énoncées au § 2, les autorités visées au § 1er peuvent en aviser immédiatement le juge d'instruction, à condition qu'elles notifient ce fait dans les plus brefs délais à la Commission européenne ainsi qu'à l'Etat membre concerné.

§ 6. Le juge d'instruction, lorsqu'il est avisé par les autorités visées au § 1er, conformément aux dispositions du § 2 et des §§ 4 ou 5, peut, par ordonnance motivée, enjoindre aux prestataires, lorsqu'ils sont en mesure de le faire, de suspendre, dans les limites et pour la durée qu'il détermine et qui ne peut excéder un mois, la mise à la disposition du prestataire établi dans un autre Etat membre de l'Union européenne, de

FEDERALE OVERHEIDSDIENST ECONOMIE,
K.M.O., MIDDENSTAND EN ENERGIE

N. 2003 — 1032

[C — 2003/11126]

11 MAART 2003. — Wet betreffende bepaalde juridische aspecten van de diensten van de informatiemaatschappij als bedoeld in arti- kel 77 van de Grondwet (1)

ALBERT II, Koning der Belgen,

Aan allen die nu zijn en hierna wezen zullen, Onze Groet.

De Kamers hebben aangenomen en Wij bekrachtigen hetgeen volgt :

Artikel 1. Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 77 van de Grondwet.

Zij zet de bepalingen om van de richtlijn 2000/31/EG van het Europees Parlement en de Raad van 8 juni 2000 betreffende bepaalde juridische aspecten van de diensten van de informatiemaatschappij, met name de elektronische handel, in de interne markt.

Art. 2. § 1. Onder de in §§ 2 tot 5 genoemde voorwaarden stelt de Koning, in afwijking van de bepalingen van artikel 5 van de wet van 11 maart 2003 betreffende bepaalde juridische aspecten van de diensten van de informatiemaatschappij, de modaliteiten vast volgens dewelke de overheden die Hij aanduidt maatregelen kunnen nemen tot beperking van het vrije verkeer van een dienst van de informatiemaatschappij geleverd door een in een andere lidstaat van de Europese Unie gevestigde dienstverlener.

§ 2. De in §§ 1 en 6 bedoelde maatregelen moeten :

1° noodzakelijk zijn voor een van de volgende doelstellingen :

— de openbare orde, in het bijzonder de preventie van, het onderzoek naar, de opsporing en de vervolging van strafbare feiten, waaronder de bescherming van minderjarigen en de bestrijding van het aanzetten tot haat wegens ras, geslacht, godsdienst of nationaliteit en van de schendingen van de menselijke waardigheid ten aanzien van individuen,

— de bescherming van de volksgezondheid,

— de openbare veiligheid, met inbegrip van het waarborgen van de nationale veiligheid en defensie,

— de bescherming van consumenten, met inbegrip van beleggers;

2° worden genomen ten aanzien van een bepaalde dienst van de informatiemaatschappij waardoor afbreuk wordt gedaan aan de onder punt 1° genoemde doelstellingen of een ernstig gevaar daarvoor ontstaat;

3° evenredig zijn aan die doelstellingen.

§ 3. Onverminderd gerechtelijke procedures, met inbegrip van de daden in het kader van een opsporingsonderzoek of een gerechtelijk onderzoek, moeten de overheden bedoeld in § 1, alvorens maatregelen te nemen, de lid-Staat waarin de betrokken dienstverlener is gevestigd, verzoeken de nodige maatregelen te nemen om de in § 2, 1°, bedoelde doelstellingen te waarborgen.

§ 4. Indien de betrokken lid-Staat geen gevolg geeft aan dat verzoek of geen voldoende maatregelen neemt, delen de overheden bedoeld in § 1 dit aan de onderzoeksrechter van het gerechtelijk arrondissement Brussel mede.

Eerst informeren zij de betrokken lid-Staat en de Europese Commissie van hun voornemen.

§ 5. In dringende gevallen en onder de voorwaarden vermeld in § 2, kunnen de overheden bedoeld in § 1 de mededeling aan de onderzoeksrechter onmiddellijk doen, op voorwaarde dat zij de Europese Commissie alsook de betrokken lid-Staat onverwijld van dit feit in kennis stellen.

§ 6. Wanneer de onderzoeksrechter van de overheden bedoeld in § 1, overeenkomstig de bepalingen van § 2 en van §§ 4 of 5 een mededeling ontvangen heeft, kan hij middels een met redenen omklede beschikking de dienstverleners die daartoe in staat zijn, gelasten om de communicatietechniek die gebruikt wordt om de handelingen uit te voeren die het naleven van de doelstellingen bedoeld in § 2, 1°, in gevaar brengen of kunnen brengen niet meer ter beschikking te stellen van de

la technique de communication utilisée pour la réalisation des agissements qui mettent en péril ou qui risquent de mettre en péril la sauvegarde des objectifs visés au § 2, 1°.

Le juge d'instruction peut prolonger une ou plusieurs fois les effets de son ordonnance; il doit y mettre fin dès que les circonstances qui l'ont justifiée ont disparu.

Art. 3. § 1er. Le président du tribunal de première instance constate l'existence et ordonne la cessation d'un acte, même pénalement réprimé, constituant une infraction aux dispositions de la loi du 11 mars 2003 sur certains aspects juridiques des services de la société de l'information.

Par dérogation à l'alinéa précédent, le président du tribunal de commerce peut constater l'existence et ordonner la cessation d'un acte, même pénalement réprimé, constituant une infraction aux dispositions de la loi précitée lorsque cet acte relève de la compétence du Président du tribunal de commerce telle que définie à l'article 573 du Code judiciaire.

Le président du tribunal compétent peut accorder au contrevenant un délai pour mettre fin à l'infraction ou ordonner la cessation de l'activité. Il peut accorder la levée de la cessation dès qu'il est prouvé qu'il a été mis fin à l'infraction.

Outre la cessation de l'acte litigieux, le président peut ordonner selon la manière qu'il jugera appropriée la publication de tout ou partie du jugement aux frais du contrevenant. Il peut notamment ordonner la publication de son jugement ou du résumé par la voie de journaux ou de toute autre manière. Ces mesures de publicité ne peuvent toutefois être prescrites que si elles sont de nature à contribuer à la cessation de l'acte incriminé.

§ 2. L'action est formée à la demande :

1° des intéressés;

2° du ministre compétent ou des ministres compétents pour la matière concernée;

3° d'une autorité professionnelle, d'un groupement professionnel ou interprofessionnel jouissant de la personnalité civile, d'une mutuelle ou d'une union nationale;

4° d'une association ayant pour but la défense des intérêts des consommateurs et jouissant de la personnalité civile, pour autant qu'elle réponde aux conditions fixées par l'article 98, § 1er, 4°, de la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur;

5° d'une entité qualifiée en conformité avec l'article 21, alinéa 2, de la loi du 2 août 2002 relative à la publicité trompeuse et comparative, aux clauses abusives et aux contrats à distance en ce qui concerne les professions libérales.

Par dérogation aux dispositions des articles 17 et 18 du Code judiciaire, les associations et groupements visés aux points 3° et 4° peuvent agir en justice pour la défense de leurs intérêts collectifs statutairement définis.

§ 3. L'action est formée et instruite selon les formes du référé.

Elle peut être introduite par requête contradictoire conformément aux articles 1034ter à 1034^{sexies} du Code judiciaire.

Il est statué sur l'action nonobstant toute poursuite exercée en raison des mêmes faits devant une juridiction pénale.

Le jugement est exécutoire par provision, nonobstant toute voie de recours, et sans caution.

Toute décision est, dans la huitaine, et à la diligence du greffier de la juridiction compétente, communiquée au Ministre qui a les Affaires économiques dans ses attributions, sauf si la décision a été rendue à sa requête. En outre, le greffier est tenu d'informer sans délai le même ministre du recours introduit contre toute décision rendue en application de la présente loi.

Lorsque la décision concerne un prestataire exerçant une profession réglementée relevant d'une autorité professionnelle, elle est, en outre, communiquée à l'autorité professionnelle compétente. De même, le greffier de la juridiction devant laquelle un recours est introduit contre une telle décision est tenu d'en informer sans délai l'autorité professionnelle compétente.

Art. 4. L'article 587 du Code judiciaire, remplacé par la loi du 3 avril 1997 et modifié par les lois des 10 août 1998, 4 mai 1999 et 2 août 2002, est complété comme suit :

dienstverlener die gevestigd is in een andere lid-Staat van de Europese Unie en dit binnen de perken en voor de duur die hij bepaalt en die één maand niet kan overschrijden.

De onderzoeksrechter kan de uitwerking van zijn beschikking één of meerdere keren verlengen; hij moet er een einde aan stellen zodra de omstandigheden die ze rechtvaardigen, verdwenen zijn.

Art. 3. § 1. De voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg stelt het bestaan vast en beveelt de staking van een zelfs onder het strafrecht vallende daad die een overtreding uitmaakt van de bepalingen van de wet van 11 maart 2003 betreffende bepaalde juridische aspecten van de diensten van de informatiemaatschappij.

In afwijking van het vorige lid kan de voorzitter van de rechtbank van koophandel het bestaan vaststellen en de staking bevelen van een zelfs onder het strafrecht vallende daad, die een inbreuk uitmaakt op de bepalingen van voornoemde wet, wanneer die daad binnen de in artikel 573 van het Gerechtelijk Wetboek omschreven bevoegdheid van de voorzitter van de rechtbank van koophandel ligt.

De voorzitter van de bevoegde rechtbank kan aan de overtreder een termijn toestaan om aan de inbreuk een eind te maken of bevelen dat de activiteit wordt gestaakt. Hij kan de opheffing van de staking bevelen zodra bewezen is dat een einde werd gemaakt aan de inbreuk.

Behalve de stopzetting van de gewraakte daad, kan de voorzitter bevelen dat het vonnis, op de wijze die hij adequaat vindt, geheel of gedeeltelijk wordt bekendgemaakt op kosten van de overtreder. Hij kan meer bepaald bevelen dat zijn vonnis, of de samenvatting ervan, wordt bekendgemaakt in kranten of op een andere wijze. Deze maatregelen van openbaarmaking mogen evenwel slechts opgelegd worden indien zij ertoe bijdragen dat de gewraakte daad ophoudt.

§ 2. De vordering wordt ingesteld op verzoek van :

1° de belanghebbenden;

2° de voor deze materie bevoegde minister(s);

3° een beroepsregulerende overheid, een beroeps- of interprofessionele vereniging met rechtspersoonlijkheid, een ziekenfonds of een landsbond;

4° een vereniging ter verdediging van de consumentenbelangen met rechtspersoonlijkheid, voor zover die voldoet aan de voorwaarden van artikel 98, § 1, 4°, van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument;

5° een bevoegde instantie die hiertoe gerechtigd is in overeenstemming met artikel 21, tweede lid, van de wet van 2 augustus 2002 betreffende de misleidende en vergelijkende reclame, de onrechtmatige bedingen en de op afstand gesloten overeenkomsten inzake de vrije beroepen.

In afwijking van de bepalingen van de artikelen 17 en 18 van het Gerechtelijk Wetboek kunnen de in de punten 3° en 4° bedoelde verenigingen en organisaties in rechte optreden voor de verdediging van hun statutair omschreven collectieve belangen.

§ 3. De vordering wordt ingesteld en behandeld zoals in kortgeding.

Zij mag worden ingesteld bij verzoekschrift op tegenspraak, overeenkomstig de artikelen 1034ter tot 1034^{sexies} van het Gerechtelijk Wetboek.

Er wordt uitspraak gedaan over de vordering, niettegenstaande vervolging voor dezelfde feiten voor een strafrechtelijk rechtscollege.

Het vonnis is uitvoerbaar bij voorraad, niettegenstaande elk rechtsmiddel en zonder borgtocht.

Elke uitspraak wordt, binnen acht dagen en door toedoen van de griffier van het bevoegde rechtscollege, aan de Minister bevoegd voor Economische Zaken meegedeeld, tenzij het vonnis gewezen is op zijn verzoek. Bovendien is de griffier verplicht dezelfde minister onverwijld in te lichten over het beroep tegen een uitspraak die krachtens deze wet gewezen is.

Wanneer de uitspraak betrekking heeft op een dienstverlener met een gereguleerd beroep dat ressorteert onder een beroepsregulerende overheid, moet die uitspraak bovendien worden meegedeeld aan die overheid. Ook moet de griffier van het rechtscollege, waar beroep is aangetekend tegen deze uitspraak, zulks onmiddellijk melden aan de bevoegde beroepsregulerende overheid.

Art. 4. Artikel 587 van het Gerechtelijk Wetboek, vervangen bij de wet van 3 april 1997 en gewijzigd bij de wetten van 10 augustus 1998, 4 mei 1999 en 2 augustus 2002, wordt als volgt aangevuld :

« 11° sur les demandes prévues à l'article 3, § 1er, alinéa 1er, de la loi du 11 mars 2003 sur certains aspects juridiques des services de la société de l'information visés à l'article 77 de la Constitution. »

Art. 5. L'article 589 du même Code, remplacé par la loi du 11 avril 1999 et modifié par les lois des 11 avril 1999, 26 mai 2002, 17 juillet 2002, 2 août 2002 et 20 décembre 2002, est complété comme suit :

« 9° à l'article 3, § 1er, alinéa 2, de la loi du 11 mars 2003 sur certains aspects juridiques des services de la société de l'information visés à l'article 77 de la Constitution. »

Promulguons la présente loi, ordonnons qu'elle soit revêtue du sceau de l'Etat et publiée par le *Moniteur belge*.

Donné à Bruxelles, le 11 mars 2003.

ALBERT

Par le Roi :

Le Ministre de l'Economie,
Ch. PICQUE

Le Ministre de la Justice,
M. VERWILGHEN

Scellé du sceau de l'Etat :

Le Ministre de la Justice,
M. VERWILGHEN

—
Note

(1) *Session 2002-2003.*

Chambre des représentants.

Documents. — Projet de loi, 50-2100, n° 1. — Amendements, 50-2100, n° 2. — Rapport, 50-2100, n° 3. — Texte adopté par la commission (article 78 de la Constitution), 50-2100, n° 4. — Texte adopté par la commission (article 77 de la Constitution), 50-2100, n° 5. — Texte adopté en séance plénière et transmis au Sénat (article 78 de la Constitution), 50-2100, n° 6. — Texte adopté en séance plénière et transmis au Sénat (article 77 de la Constitution), 50-2297, n° 1.

Compte rendu intégral. — 13 février 2003.

Sénat.

Documents. — Projet transmis par la Chambre des représentants, 2-1480, n° 1. — Rapport, 2-1480, n° 2. — Texte adopté en séance plénière et soumis à la sanction royale, 2-1480, n° 3.

Annales. — 27 février 2003.

**SERVICE PUBLIC FEDERAL ECONOMIE,
P.M.E., CLASSES MOYENNES ET ENERGIE**

F. 2003 — 1033

[C — 2003/11125]

**11 MARS 2003. — Loi sur certains aspects juridiques
des services de la société de l'information (1)**

ALBERT II, Roi des Belges,

A tous, présents et à venir, Salut.

Les Chambres ont adopté et Nous sanctionnons ce qui suit :

CHAPITRE Ier. — *Dispositions préliminaires*

Article 1er. La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Elle transpose les dispositions de la directive 2000/31/CE du Parlement européen et du Conseil du 8 juin 2000 relative à certains aspects juridiques des services de la société de l'information, et notamment du commerce électronique, dans le marché intérieur.

Art. 2. Pour l'application de la présente loi et de ses arrêtés d'exécution, l'on entend par :

1° « service de la société de l'information » : tout service presté normalement contre rémunération, à distance, par voie électronique et à la demande individuelle d'un destinataire du service;

2° « courrier électronique » : tout message sous forme de texte, de voix, de son ou d'image envoyé par un réseau public de communications qui peut être stocké dans le réseau ou dans l'équipement terminal du destinataire jusqu'à ce que ce dernier le récupère;

« 11° over de vorderingen bedoeld in artikel 3, § 1, eerste lid, van de wet van 11 maart 2003 betreffende bepaalde juridische aspecten van de diensten van de informatiemaatschappij als bedoeld in artikel 77 van de Grondwet. »

Art. 5. Artikel 589 van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 11 april 1999 en gewijzigd bij de wetten van 11 april 1999, 26 mei 2002, 17 juli 2002, 2 augustus 2002 en 20 december 2002 wordt aangevuld als volgt :

« 9° in artikel 3, § 1, tweede lid, van de wet van 11 maart 2003 betreffende bepaalde juridische aspecten van de diensten van de informatiemaatschappij als bedoeld in artikel 77 van de Grondwet. »

Kondigen deze wet af, bevelen dat zij met 's Lands zegel zal worden bekleeft en door het *Belgisch Staatsblad* zal worden bekendgemaakt.

Gegeven te Brussel, 11 maart 2003.

ALBERT

Van Koningswege :

De Minister van Economie,
Ch. PICQUE

De Minister van Justitie,
M. VERWILGHEN

Met 's Lands zegel gezegeld :

De Minister van Justitie,
M. VERWILGHEN

—
Nota

(1) *Zitting 2002-2003.*

Kamer van volksvertegenwoordigers.

Documenten. — Wetsontwerp, 50-2100, nr. 1. — Amendementen, 50-2100, nr. 2. — Verslag, 50-2100, nr. 3. — Tekst aangenomen door de commissie (artikel 78 van de Grondwet), 50-2100, nr. 4. — Tekst aangenomen door de commissie (artikel 77 van de Grondwet), 50-2100, nr. 5. — Tekst aangenomen in plenaire vergadering en overgezonden aan de Senaat (artikel 78 van de Grondwet), 50-2100, nr. 6. — Tekst aangenomen in plenaire vergadering en overgezonden aan de Senaat (artikel 77 van de Grondwet), 50-2297, nr. 1.

Integraal verslag. — 13 februari 2003.

Senaat.

Documenten. — Ontwerp overgezonden door de Kamer van volksvertegenwoordigers, 2-1480, nr. 1. — Verslag, 2-1480, nr. 2. — Tekst aangenomen in plenaire vergadering en aan de koning ter bekrachtiging voorgelegd, 2-1480, nr. 3.

Handelingen. — 27 februari 2003.

**FEDERALE OVERHEIDSDIENST ECONOMIE,
K.M.O., MIDDENSTAND EN ENERGIE**

N. 2003 — 1033

[C — 2003/11125]

**11 MAART 2003. — Wet betreffende bepaalde juridische aspecten
van de diensten van de informatiemaatschappij (1)**

ALBERT II, Koning der Belgen,

Aan allen die nu zijn en hierna wezen zullen, Onze Groet.

De Kamers hebben aangenomen en Wij bekrachtigen hetgeen volgt :

HOOFDSTUK I. — *Voorafgaande bepalingen*

Artikel 1. Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Zij zet de bepalingen om van de richtlijn 2000/31/EG van het Europees Parlement en de Raad van 8 juni 2000 betreffende bepaalde juridische aspecten van de diensten van de informatiemaatschappij, met name de elektronische handel, in de interne markt.

Art. 2. Voor de toepassing van deze wet en de uitvoeringsbesluiten ervan wordt verstaan onder :

1° « dienst van de informatiemaatschappij » : elke dienst die gewoonlijk tegen vergoeding, langs elektronische weg op afstand en op individueel verzoek van een afnemer van de dienst verricht wordt;

2° « elektronische post » : tekst-, spraak, geluids- of beeldbericht dat over een openbaar communicatienetwerk wordt verzonden en in het netwerk of in de eindapparatuur van de ontvanger kan worden opgeslagen tot het door de afnemer wordt opgehaald;

3° « prestataire » : toute personne physique ou morale qui fournit un service de la société de l'information;

4° « prestataire établi » : prestataire qui exerce d'une manière effective une activité économique au moyen d'un établissement stable pour une durée indéterminée. La présence et l'utilisation des moyens techniques et des technologies requis pour fournir le service ne constituent pas en tant que telles un établissement du prestataire;

5° « destinataire du service » : toute personne physique ou morale qui, à des fins professionnelles ou non, utilise un service de la société de l'information, notamment pour rechercher une information ou la rendre accessible;

6° « consommateur » : toute personne physique qui acquiert ou utilise des biens ou des services à des fins excluant tout caractère professionnel;

7° « publicité » : toute forme de communication destinée à promouvoir, directement ou indirectement, des biens, des services ou l'image d'une entreprise, d'une organisation ou d'une personne ayant une activité commerciale, industrielle ou artisanale ou exerçant une activité réglementée.

Pour l'application de la présente loi, ne constituent pas en tant que telles de la publicité :

a) les informations permettant l'accès direct à l'activité de l'entreprise, de l'organisation ou de la personne, notamment un nom de domaine ou une adresse de courrier électronique;

b) les communications élaborées d'une manière indépendante, en particulier lorsqu'elles sont fournies sans contrepartie financière;

8° « profession réglementée » : toute activité professionnelle dont l'accès ou l'exercice ou l'une des modalités d'exercice est subordonné, directement ou indirectement, par des dispositions législatives, réglementaires ou administratives, à la possession d'un diplôme, d'un titre de formation ou d'une attestation de compétence;

9° « profession libérale » : toute activité professionnelle indépendante de prestation de service ou de fourniture de biens, qui ne constitue pas un acte de commerce ou une activité artisanale visée par la loi du 18 mars 1965 sur le registre de l'artisanat et qui n'est pas visée par la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur, à l'exclusion des activités agricoles et d'élevage.

Art. 3. La présente loi règle certains aspects juridiques des services de la société de l'information.

Elle ne s'applique pas :

1° au domaine de la fiscalité;

2° aux questions relatives aux services de la société de l'information couvertes par les dispositions légales ou réglementaires concernant la protection de la vie privée et le traitement des données à caractère personnel;

3° aux questions relatives aux accords ou pratiques régis par le droit des ententes;

4° aux activités suivantes des services de la société de l'information :

a) les activités de notaire dans la mesure où elles comportent une participation directe et spécifique à l'exercice de l'autorité publique;

b) la représentation d'un client et la défense de ses intérêts devant les tribunaux;

c) les activités de jeux d'argent impliquant des mises ayant une valeur monétaire dans des jeux de hasard, y compris les loteries et les transactions portant sur des paris.

CHAPITRE II. — Principes fondamentaux

Section 1re. — Principe de liberté d'établissement

Art. 4. L'accès à l'activité d'un prestataire de services de la société de l'information et l'exercice de celle-ci ne sont soumis à aucune autorisation préalable, ni à aucune autre exigence ayant un effet équivalent.

L'alinéa 1er est sans préjudice des régimes d'autorisation qui ne visent pas spécifiquement et exclusivement les services de la société de l'information ou qui sont régis par les régimes d'autorisation prévus par le titre III de la loi du 21 mars 1991 portant réforme de certaines entreprises publiques économiques.

Section 2. — Principe de libre prestation de services

Art. 5. La fourniture de services de la société de l'information par un prestataire établi sur le territoire belge doit être conforme aux exigences applicables en Belgique.

3° « dienstverlener » : iedere natuurlijke of rechtspersoon die een dienst van de informatiemaatschappij levert;

4° « gevestigde dienstverlener » : een dienstverlener die vanuit een duurzame vestiging voor onbepaalde tijd daadwerkelijk een economische activiteit uitoefent. De aanwezigheid en het gebruik van technische middelen en technologieën die nodig zijn voor het leveren van de dienst, vormen als zodanig geen vestiging van de dienstverlener;

5° « afnemer van de dienst » : iedere natuurlijke of rechtspersoon die, al dan niet voor beroepsdoeleinden, gebruikmaakt van een dienst van de informatiemaatschappij, in het bijzonder om informatie te verkrijgen of toegankelijk te maken;

6° « consument » : iedere natuurlijke persoon die uitsluitend voor niet beroepsmatige doeleinden goederen of diensten verwerft of gebruikt;

7° « reclame » : elke vorm van communicatie bestemd voor het direct of indirect promoten van de goederen, diensten of het imago van een onderneming, organisatie of persoon die een commerciële, industriële of ambachtelijke activiteit of een gereguleerd beroep uitoefent.

Voor de toepassing van deze wet vormt het volgende op zich geen reclame :

a) informatie die rechtstreeks toegang geeft tot de activiteit van een onderneming, organisatie of persoon, in het bijzonder een domeinnaam of een elektronisch postadres;

b) mededelingen die onafhankelijk en in het bijzonder zonder financiële tegenprestatie zijn samengesteld;

8° « gereguleerd beroep » : elke beroepsactiviteit voor zover de toegang tot of uitoefening dan wel één van de wijzen van uitoefening door wettelijke, reglementaire of bestuursrechtelijke bepalingen, direct of indirect afhankelijk is gesteld van het bezit van een diploma, opleidingsbewijs of bekwaamheidsattest;

9° « vrij beroep » : elke zelfstandige beroepsactiviteit, die dienstverlening of levering van goederen omvat welke geen daad van koophandel of ambachtsbedrijvigheid is, zoals bedoeld in de wet van 18 maart 1965 op het ambachtsregister, en die niet wordt bedoeld in de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument, met uitsluiting van de landbouwbedrijvigheid en de veeteelt.

Art. 3. Deze wet regelt bepaalde juridische aspecten van de diensten van de informatiemaatschappij.

Zij is niet van toepassing op :

1° belastingen;

2° kwesties in verband met diensten van de informatiemaatschappij geregeld door de wetgevende of reglementaire bepalingen tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer en de verwerking van persoonsgegevens;

3° kwesties in verband met overeenkomsten of praktijken die onder het kartelrecht vallen;

4° de volgende diensten van de informatiemaatschappij :

a) de activiteiten van notarissen, voorzover die een direct specifiek verband met de uitoefening van de publieke taken inhouden;

b) de vertegenwoordiging van een cliënt en de verdediging van zijn belangen voor het gerecht;

c) gokactiviteiten waarbij een geldbedrag wordt ingezet, met inbegrip van de loterijen en weddenschappen.

HOOFDSTUK II. — Grondbeginselen

Afdeling 1. — Het beginsel van vrijheid van vestiging

Art. 4. Het starten en het uitoefenen van een activiteit van dienstverlener op het gebied van de informatiemaatschappij worden niet afhankelijk gesteld van een voorafgaande vergunning of enige andere vereiste met gelijke werking.

Het eerste lid laat vergunningsstelsels onverlet die niet specifiek en uitsluitend betrekking hebben op de diensten van de informatiemaatschappij, of die vallen onder de stelsels van vergunningen waarin titel III van de wet van 21 maart 1991 betreffende de hervorming van sommige economische overheidsbedrijven voorziet.

Afdeling 2. — Het beginsel van vrij verrichten van diensten

Art. 5. Het verrichten van diensten van de informatiemaatschappij door een op Belgisch grondgebied gevestigde dienstverlener moet aan de in België van toepassing zijnde vereisten voldoen.

La libre circulation, sur le territoire belge, des services de la société de l'information fournis par un prestataire établi dans un autre Etat membre de l'Union européenne n'est pas restreinte en raison des exigences applicables en Belgique ou dans d'autres pays.

Les alinéas 1er et 2 visent les exigences, spécifiques ou générales, relatives aux services de la société de l'information et aux prestataires de ces services. Ils ne visent pas les exigences relatives aux biens en tant que tels, à leur livraison physique ou aux services qui ne sont pas fournis par voie électronique.

Section 3. — Dérogations au principe de libre prestation de services

Art. 6. Par dérogation à l'article 5, les chapitres IIIbis, IIIter, Vbis et Vter de la loi du 9 juillet 1975 relative au contrôle des entreprises d'assurances restent d'application.

Par dérogation à l'article 5, la publicité pour la commercialisation des parts des organismes de placement collectif en valeurs mobilières visés à l'article 105 de la loi du 4 décembre 1990 relative aux opérations financières et aux marchés financiers est soumise à la législation du pays de commercialisation.

L'article 5 ne s'applique pas :

- 1° à la liberté des parties de choisir le droit applicable à leur contrat;
- 2° en matière d'obligations contractuelles dans les contrats conclus avec des consommateurs;
- 3° en matière de droit d'auteur et de droits voisins, de droits sur les topographies de produits semi-conducteurs, de droits sui generis sur les bases de données, de droits de propriété industrielle;
- 4° en ce qui concerne la validité formelle des contrats créant ou transférant des droits sur des biens immobiliers, lorsque ces contrats sont soumis à des exigences de forme impératives dans l'Etat membre de l'Union européenne où est situé le bien concerné;
- 5° en ce qui concerne l'autorisation des publicités non sollicitées transmises par courrier électronique.

CHAPITRE III. — *Information et transparence*

Art. 7. § 1er. Sans préjudice des autres exigences légales et réglementaires en matière d'information, tout prestataire d'un service de la société de l'information assure un accès facile, direct et permanent, pour les destinataires du service et pour les autorités compétentes, au moins, aux informations suivantes :

- 1° son nom ou sa dénomination sociale;
- 2° l'adresse géographique où le prestataire est établi;
- 3° ses coordonnées, y compris son adresse de courrier électronique, permettant d'entrer en contact rapidement et de communiquer directement et efficacement avec lui;
- 4° le cas échéant, le registre de commerce dans lequel il est inscrit et son numéro d'immatriculation;
- 5° dans le cas où l'activité est soumise à un régime d'autorisation, les coordonnées de l'autorité de surveillance compétente;
- 6° en ce qui concerne les professions réglementées :
 - a) l'association professionnelle ou l'organisation professionnelle auprès de laquelle le prestataire est inscrit,
 - b) le titre professionnel et l'état dans lequel il a été octroyé,
 - c) une référence aux règles professionnelles applicables et aux moyens d'y avoir accès;
- 7° dans le cas où le prestataire exerce une activité assujettie à la taxe sur la valeur ajoutée, le numéro d'identification visé à l'article 50 du Code de la taxe sur la valeur ajoutée;
- 8° les codes de conduite auxquels il est éventuellement soumis ainsi que les informations relatives à la façon dont ces codes peuvent être consultés par voie électronique.

§ 2. Sans préjudice des autres exigences légales et réglementaires en matière d'indication des prix, lorsque les services de la société de l'information mentionnés des prix, ces derniers sont indiqués de manière claire et non ambiguë et précisent notamment si les taxes et les frais de livraison sont inclus.

Het vrije verkeer van diensten van de informatiemaatschappij op Belgisch grondgebied, verricht door een in een andere lid-Staat van de Europese Unie gevestigde dienstverlener, is niet beperkt door de vereisten toepasselijk in België of in andere staten.

Het eerste en het tweede lid zijn gericht op de specifieke of algemene vereisten inzake de diensten van de informatiemaatschappij en de verleners van deze diensten. Zij hebben geen betrekking op de vereisten inzake goederen als zodanig, de fysieke levering ervan of diensten die niet langs elektronische weg worden verleend.

Afdeling 3. — Afwijkingen van het beginsel van het vrij verrichten van diensten

Art. 6. In afwijking van artikel 5, blijven de hoofdstukken IIIbis, IIIter, Vbis en Vter van de wet van 9 juli 1975 betreffende de controle der verzekeringsondernemingen van toepassing.

In afwijking van artikel 5 is de reclame voor de verhandeling van aandelen van maatschappijen die collectief beleggen in effecten, zoals bedoeld in artikel 105 van de wet van 4 december 1990 op de financiële transacties en de financiële markten, onderworpen aan de wetgeving van de staat van verhandeling.

Artikel 5 is niet van toepassing :

- 1° op de vrijheid van de partijen om het op hun contract toepasselijke recht te kiezen;
- 2° op contractuele verplichtingen betreffende consumentenovereenkomsten;
- 3° op het auteursrecht en naburige rechten, rechten met betrekking tot de ligging van halfgeleidende producten, rechten sui generis inzake gegevensbanken, industriële eigendomsrechten;
- 4° wat betreft de formele geldigheid van contracten waarbij rechten op onroerende zaken ontstaan of worden overgedragen, indien op die contracten ingevolge het recht van de lid-Staat van de Europese Unie waar de onroerende zaak is gelegen, verplichte vormvereisten van toepassing zijn;
- 5° op de toelating van ongevraagde reclame via elektronische post.

HOOFDSTUK III. — *Informatie en doorzichtigheid*

Art. 7. § 1. Onverminderd de overige wettelijke en reglementaire informatievoorschriften zorgt elke dienstverlener van de informatiemaatschappij ervoor dat de afnemers van de dienst en de bevoegde autoriteiten gemakkelijk, rechtstreeks en permanent toegang krijgen tenminste tot de volgende informatie :

- 1° zijn naam of handelsnaam;
- 2° het geografische adres waar de dienstverlener is gevestigd;
- 3° nadere gegevens die een snel contact en een rechtstreekse en effectieve communicatie met hem mogelijk maken, met inbegrip van zijn elektronisch postadres;
- 4° desgevallend het handelsregister waar hij is ingeschreven en zijn inschrijvingsnummer;
- 5° wanneer een activiteit aan een vergunningsstelsel is onderworpen, de gegevens over de bevoegde toezichhoudende autoriteit;
- 6° wat gereguleerde beroepen betreft :
 - a) de beroepsvereniging of beroepsorganisatie waarbij de dienstverlener is ingeschreven,
 - b) de beroepstitel en de staat waar die is toegekend,
 - c) een verwijzing naar de van toepassing zijnde beroepsregels en de wijze van toegang ertoe;
- 7° wanneer de dienstverlener een aan de belasting over de toegevoegde waarde onderworpen activiteit uitoefent, het identificatienummer zoals bedoeld in artikel 50 van het Wetboek van de belasting over de toegevoegde waarde;
- 8° de gedragscodes die hij desgevallend heeft onderschreven, alsook de informatie over de manier waarop die codes langs elektronische weg kunnen worden geraadpleegd.

§ 2. Onverminderd de overige wettelijke en reglementaire voorschriften op het gebied van prijsaanduiding moeten de diensten van de informatiemaatschappij die naar prijzen verwijzen, deze duidelijk en ondubbelzinnig aangeven en meer in het bijzonder vermelden of belasting en leveringskosten inbegrepen zijn.

Art. 8. § 1er. Sans préjudice des autres exigences légales et réglementaires en matière d'information, avant que le destinataire du service ne passe une commande par voie électronique, le prestataire de services communiqué, au moins, les informations mentionnées ci-après, formulées de manière claire, compréhensible et non équivoque :

- 1° les langues proposées pour la conclusion du contrat;
- 2° les différentes étapes techniques à suivre pour conclure le contrat;

3° les moyens techniques pour identifier et corriger des erreurs commises dans la saisie des données avant que la commande ne soit passée;

4° si le contrat une fois conclu est archivé ou non par le prestataire de services et s'il est accessible ou non.

§ 2. Les clauses contractuelles et les conditions générales communiquées au destinataire doivent l'être d'une manière qui lui permette de les conserver et de les reproduire.

Art. 9. Avant la passation de la commande, le prestataire met à la disposition du destinataire du service les moyens techniques appropriés lui permettant d'identifier les erreurs commises dans la saisie des données et de les corriger.

Art. 10. Lorsque le destinataire du service passe une commande par voie électronique, les principes suivants s'appliquent :

1° le prestataire accuse réception de la commande du destinataire sans délai injustifié et par voie électronique;

2° l'accusé de réception contient, notamment, un récapitulatif de la commande;

3° la commande et l'accusé de réception sont considérés comme étant reçus lorsque les parties auxquelles ils sont adressés peuvent y avoir accès.

Art. 11. Les parties qui ne sont pas des consommateurs peuvent déroger conventionnellement aux dispositions de l'article 7, § 1er, 8°, ainsi que des articles 8, § 1er, 9 et 10.

Les dispositions de l'article 7, § 1er, 8°, de l'article 8, § 1er, de l'article 9 et de l'article 10, 1° et 2°, ne sont pas applicables aux contrats conclus exclusivement au moyen d'un échange de courriers électroniques.

Art. 12. A l'égard des consommateurs, la preuve du respect des exigences prévues aux articles 7 à 10 incombe au prestataire.

CHAPITRE IV. — *Publicité*

Art. 13. Sans préjudice des autres exigences légales et réglementaires en matière d'information, les publicités qui font partie d'un service de la société de l'information ou qui constituent un tel service répondent aux principes suivants :

1° dès sa réception, la publicité, étant donné son effet global et y compris sa présentation, est clairement identifiable comme telle; elle comporte la mention « publicité » de manière lisible, apparente et non équivoque;

2° la personne physique ou morale pour le compte de laquelle la publicité est faite est clairement identifiable;

3° les offres promotionnelles, telles que les annonces de réduction de prix et offres conjointes, sont clairement identifiables comme telles et les conditions pour en bénéficier sont aisément accessibles et présentées de manière précise et non équivoque;

4° les concours ou jeux promotionnels sont clairement identifiables comme tels et leurs conditions de participation sont aisément accessibles et présentées de manière précise et non équivoque.

Art. 14. § 1er. L'utilisation du courrier électronique à des fins de publicité est interdite, sans le consentement préalable, libre, spécifique et informé du destinataire des messages.

Sur proposition conjointe du Ministre qui a la Justice dans ses attributions et du Ministre qui a les Affaires économiques dans ses attributions, le Roi peut prévoir des exceptions à l'interdiction prévue à l'alinéa premier.

§ 2. Lors de l'envoi de toute publicité par courrier électronique, le prestataire :

1° fournit une information claire et compréhensible concernant le droit de s'opposer, pour l'avenir, à recevoir les publicités;

2° indique et met à disposition un moyen approprié d'exercer efficacement ce droit par voie électronique.

Art. 8. § 1. Onverminderd de overige wettelijke en reglementaire informatievoorschriften verstrekt de dienstverlener, voordat de afnemer zijn order langs elektronische weg plaatst, op duidelijke, begrijpelijke en ondubbelzinnige wijze ten minste de volgende informatie :

1° de talen waarin het contract kan worden gesloten;

2° de verschillende technische stappen om tot de sluiting van het contract te komen;

3° de technische middelen waarmee invoerfouten kunnen worden opgespoord en gecorrigeerd voordat de order wordt geplaatst;

4° uitsluitel omtrent de vraag of de dienstverlener het gesloten contract zal archiveren en of het toegankelijk zal zijn.

§ 2. De contractuele bepalingen en de algemene voorwaarden van het contract moeten de afnemer op een zodanige wijze ter beschikking worden gesteld dat hij deze kan opslaan en weergeven.

Art. 9. Voordat de afnemer zijn order plaatst, stelt de dienstverlener de afnemer passende technische middelen ter beschikking, waarmee hij invoerfouten kan opsporen en corrigeren.

Art. 10. Wanneer de afnemer van een dienst langs elektronische weg een order plaatst, worden de volgende beginselen in acht genomen :

1° de dienstverlener bevestigt zo spoedig mogelijk langs elektronische weg de ontvangst van de order van de afnemer;

2° het ontvangstbewijs vermeldt onder meer een samenvatting van de order;

3° de order en het ontvangstbewijs worden geacht te zijn ontvangen wanneer deze toegankelijk zijn voor de partijen tot wie zij zijn gericht.

Art. 11. Partijen die niet als consument handelen, kunnen bij middel van overeenkomst afwijken van de bepalingen van artikel 7, § 1, 8°, en van de artikelen 8, § 1, 9 en 10.

De bepalingen van artikel 7, § 1, 8°, van artikel 8, § 1, van artikel 9 en van artikel 10, 1° en 2°, zijn niet van toepassing op contracten die uitsluitend via uitwisseling van elektronische post gesloten zijn.

Art. 12. Ten aanzien van de consumenten heeft de dienstverlener de plicht te bewijzen dat aan de eisen voorzien in de artikelen 7 tot 10 is voldaan.

HOOFDSTUK IV. — *Reclame*

Art. 13. Onverminderd de overige wettelijke en reglementaire informatievoorschriften voldoet de reclame die deel uitmaakt van een dienst van de informatiemaatschappij, of een dergelijke dienst vormt, aan de volgende voorwaarden :

1° onmiddellijk na de ontvangst ervan is de reclame, vanwege de globale indruk, met inbegrip van de presentatie, duidelijk als zodanig herkenbaar; zij draagt leesbaar, goed zichtbaar en ondubbelzinnig de vermelding « reclame »;

2° de natuurlijke of rechtspersoon voor wiens rekening de reclame geschiedt, is duidelijk te identificeren;

3° verkoopbevorderende aanbiedingen, zoals aankondigingen van prijsverminderingen en eraan verbonden aanbiedingen, zijn duidelijk als zodanig herkenbaar en de voorwaarden om van deze aanbiedingen gebruik te kunnen maken, zijn gemakkelijk te vervullen en worden duidelijk en ondubbelzinnig aangeduid;

4° verkoopbevorderende wedstrijden of spelen zijn duidelijk als zodanig herkenbaar en de deelnemingsvoorwaarden zijn gemakkelijk te vervullen en worden duidelijk en ondubbelzinnig aangeduid.

Art. 14. § 1. Het gebruik van elektronische post voor reclame is verboden zonder de voorafgaande, vrije, specifieke en geïnformeerde toestemming van de geadresseerde van de boodschappen.

Op de gezamenlijke voordracht van de Minister bevoegd voor Justitie en van de Minister bevoegd voor Economische Zaken, kan de Koning voorzien in uitzonderingen op het verbod als bepaald in het eerste lid.

§ 2. Bij het versturen van reclame per elektronische post zorgt de dienstverlener voor het volgende :

1° hij verschafft duidelijke en begrijpelijke informatie over het recht zich te verzetten tegen het ontvangen, in de toekomst, van reclame;

2° hij duidt een geschikt middel aan om dit recht langs elektronische weg efficiënt uit te oefenen en stelt dit middel ter beschikking.

Sur proposition conjointe du Ministre qui a la Justice dans ses attributions et du Ministre qui a les Affaires économiques dans ses attributions, le Roi détermine les modalités selon lesquelles les prestataires respectent la volonté du destinataire de ne plus recevoir des publicités par courrier électronique.

§ 3. Lors de l'envoi de publicités par courrier électronique, il est interdit :

1° d'utiliser l'adresse électronique ou l'identité d'un tiers;

2° de falsifier ou de masquer toute information permettant d'identifier l'origine du message de courrier électronique ou son chemin de transmission.

§ 4. La preuve du caractère sollicité des publicités par courrier électronique incombe au prestataire.

Art. 15. Les publicités qui font partie d'un service de la société de l'information fourni par un membre d'une profession réglementée, ou qui constituent un tel service, sont autorisées, sous réserve du respect des règles professionnelles visant, notamment, l'indépendance, la dignité et l'honneur de la profession ainsi que le secret professionnel et la loyauté envers les clients et les autres membres de la profession.

CHAPITRE V. — Contrats conclus par voie électronique

Art. 16. § 1er. Toute exigence légale ou réglementaire de forme relative au processus contractuel est réputée satisfaite à l'égard d'un contrat par voie électronique lorsque les qualités fonctionnelles de cette exigence sont préservées.

§ 2. Pour l'application du § 1er, il y a lieu de considérer :

— que l'exigence d'un écrit est satisfaite par une suite de signes intelligibles et accessibles pour être consultés ultérieurement, quels que soient leur support et leurs modalités de transmission;

— que l'exigence, expresse ou tacite, d'une signature est satisfaite dans les conditions prévues soit à l'article 1322, alinéa 2, du Code civil, soit à l'article 4, § 4, de la loi du 9 juillet 2001 fixant certaines règles relatives au cadre juridique pour les signatures électroniques et les services de certification;

— que l'exigence d'une mention écrite de la main de celui qui s'oblige peut être satisfaite par tout procédé garantissant que la mention émane de ce dernier.

§ 3. En outre, le Roi peut, dans les dix-huit mois de l'entrée en vigueur de la présente loi, adapter toute disposition législative ou réglementaire qui constituerait un obstacle à la conclusion de contrats par voie électronique et qui ne serait pas couverte par les §§ 1er et 2.

Les arrêtés royaux pris en vertu de l'alinéa 1er sont abrogés lorsqu'ils n'ont pas été confirmés par la loi dans les quinze mois qui suivent leur publication au *Moniteur belge*.

Art. 17. L'article 16 n'est pas applicable aux contrats qui relèvent d'une des catégories suivantes :

1° les contrats qui créent ou transfèrent des droits sur des biens immobiliers, à l'exception des droits de location;

2° les contrats pour lesquels la loi requiert l'intervention des tribunaux, des autorités publiques ou de professions exerçant une autorité publique;

3° les contrats de sûretés et garanties fournis par des personnes agissant à des fins qui n'entrent pas dans le cadre de leur activité professionnelle ou commerciale;

4° les contrats relevant du droit de la famille ou du droit des successions.

CHAPITRE VI. — Responsabilité des prestataires intermédiaires

Section 1re. — Activité de simple transport

Art. 18. En cas de fourniture d'un service de la société de l'information consistant à transmettre, sur un réseau de communication, des informations fournies par le destinataire du service ou à fournir un accès au réseau de communication, le prestataire de services n'est pas responsable des informations transmises, s'il est satisfait à chacune des conditions suivantes :

1° il n'est pas à l'origine de la transmission;

2° il ne sélectionne pas le destinataire de la transmission;

Op de gezamenlijke voordracht van de Minister bevoegd voor Justitie en van de Minister bevoegd voor Economische Zaken, bepaalt de Koning de modaliteiten volgens dewelke de dienstverleners de wil van de bestemming respecteren om niet langer reclame via elektronische post te ontvangen.

§ 3. Bij het versturen van reclame per elektronische post is het verboden :

1° het elektronisch adres of de identiteit van een derde te gebruiken;

2° informatie te vervalsen of te verbergen die het mogelijk maakt de oorsprong van de boodschap van de elektronische post of de weg waarlangs hij overgebracht werd te herkennen.

§ 4. De dienstverlener moet het bewijs leveren dat reclame via elektronische post werd gevraagd.

Art. 15. Reclame die deel uitmaakt van een door een lid van een gereguleerd beroep verleende dienst van de informatiemaatschappij, of die op zichzelf een dergelijke dienst uitmaakt, is toegestaan, mits de beroepsregels, met name ten aanzien van de onafhankelijkheid, de waardigheid, de beroepsgeheim, alsmede de eerlijkheid ten opzichte van cliënten en confraters in acht worden genomen.

HOOFDSTUK V. — Langs elektronische weg gesloten contracten

Art. 16. § 1. Aan elke wettelijke of reglementaire vormvereiste voor de totstandkoming van contracten langs elektronische weg is voldaan wanneer de functionele kwaliteiten van deze vereiste zijn gevrijwaard.

§ 2. Voor de toepassing van § 1, moet in overweging worden genomen dat :

— aan de vereiste van een geschrift is voldaan door een opeenvolging van verstaanbare tekens die toegankelijk zijn voor een latere raadpleging, welke ook de drager en de transmissiemodaliteiten ervan zijn;

— aan de uitdrukkelijke of stilzwijgende vereiste van een handtekening is voldaan wanneer deze laatste beantwoordt aan de voorwaarden van ofwel artikel 1322, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek, ofwel van artikel 4, § 4, van de wet van 9 juli 2001 tot vaststelling van bepaalde regels in verband met het juridische kader voor elektronische handtekeningen en certificatie-diensten;

— aan de vereiste van een geschreven vermelding van degene die zich verbindt, kan worden voldaan door om het even welk procédé dat waarborgt dat de vermelding effectief uitgaat van deze laatste.

§ 3. Tevens kan de Koning, binnen achttien maanden die volgen op de inwerkingtreding van deze wet, elke wettelijke of reglementaire bepaling aanpassen die een belemmering zou vormen voor het sluiten van contracten langs elektronische weg en die niet onder de toepassing zou vallen van de §§ 1 en 2.

De koninklijke besluiten genomen krachtens het eerste lid zijn opgeheven wanneer ze niet bij wet bekrachtigd geweest zijn binnen vijftien maanden na hun bekendmaking in het *Belgisch Staatsblad*.

Art. 17. Artikel 16 is niet van toepassing op de contracten die tot één van de volgende categorieën behoren :

1° contracten die rechten doen ontstaan of overdragen ten aanzien van onroerende zaken, met uitzondering van huurrechten;

2° contracten waarvoor de wet de tussenkost voorschrijft van de rechtbank, de autoriteit of de beroepsgroep die een publieke taak uitoefent;

3° contracten voor persoonlijke en zakelijke zekerheden welke gesteld worden door personen die handelen voor doeleinden buiten hun handels- of beroepsactiviteit;

4° contracten die onder het familierecht of het erfrecht vallen.

HOOFDSTUK VI. — Aansprakelijkheid van dienstverleners die als tussenpersoon optreden

Afdeling 1. — « Mere conduit » (doorgeefluik)

Art. 18. Wanneer een dienst van de informatiemaatschappij bestaat in het doorgeven in een communicatienetwerk van door een afnemer van de dienst verstrekte informatie, of in het verschaffen van toegang tot een communicatienetwerk, is de dienstverlener niet aansprakelijk voor de doorgegeven informatie, als aan elk van de volgende voorwaarden voldaan is :

1° het initiatief tot de doorgifte niet bij de dienstverlener ligt;

2° de ontvanger van de doorgegeven informatie niet door de dienstverlener wordt geselecteerd;

3° il ne sélectionne, ni ne modifie, les informations faisant l'objet de la transmission.

Les activités de transmission et de fourniture d'accès visées à l'alinéa 1er englobent le stockage automatique, intermédiaire et transitoire des informations transmises, pour autant que ce stockage serve exclusivement à l'exécution de la transmission sur le réseau de communication et que sa durée n'excède pas le temps raisonnablement nécessaire à la transmission.

Section 2. — Activité de stockage

sous forme de copie temporaire de données

Art. 19. En cas de fourniture d'un service de la société de l'information consistant à transmettre, sur un réseau de communication, des informations fournies par un destinataire du service, le prestataire n'est pas responsable au titre du stockage automatique, intermédiaire et temporaire de cette information fait dans le seul but de rendre plus efficace la transmission ultérieure de l'information à la demande d'autres destinataires du service, pour autant que chacune des conditions suivantes soit remplie :

1° le prestataire ne modifie pas l'information;

2° le prestataire se conforme aux conditions d'accès à l'information;

3° le prestataire se conforme aux règles concernant la mise à jour de l'information, indiquées d'une manière largement reconnue et utilisée par les entreprises;

4° le prestataire n'entrave pas l'utilisation licite de la technologie, largement reconnue et utilisée par l'industrie, dans le but d'obtenir des données sur l'utilisation de l'information;

5° le prestataire agit promptement pour retirer l'information qu'il a stockée ou pour rendre l'accès à celle-ci impossible dès qu'il a effectivement connaissance du fait que l'information à l'origine de la transmission a été retirée du réseau ou du fait que l'accès à l'information a été rendu impossible, ou du fait qu'une autorité administrative ou judiciaire a ordonné de retirer l'information ou de rendre l'accès à cette dernière impossible et pour autant qu'il agisse conformément à la procédure prévue à l'article 20, § 3.

Section 3. — Activité d'hébergement

Art. 20. § 1er. En cas de fourniture d'un service de la société de l'information consistant à stocker des informations fournies par un destinataire du service, le prestataire n'est pas responsable des informations stockées à la demande d'un destinataire du service à condition :

1° qu'il n'ait pas une connaissance effective de l'activité ou de l'information illicite, ou, en ce qui concerne une action civile en réparation, qu'il n'ait pas connaissance de faits ou de circonstances laissant apparaître le caractère illicite de l'activité ou de l'information; ou

2° qu'il agisse promptement, dès le moment où il a de telles connaissances, pour retirer les informations ou rendre l'accès à celles-ci impossible et pour autant qu'il agisse conformément à la procédure prévue au § 3.

§ 2. Le § 1er ne s'applique pas lorsque le destinataire du service agit sous l'autorité ou le contrôle du prestataire.

§ 3. Lorsque le prestataire a une connaissance effective d'une activité ou d'une information illicite, il les communique sur le champ au procureur du Roi qui prend les mesures utiles conformément à l'article 39bis du Code d'instruction criminelle.

Aussi longtemps que le procureur du Roi n'a pris aucune décision concernant le copiage, l'inaccessibilité et le retrait des documents stockés dans un système informatique, le prestataire peut uniquement prendre des mesures visant à empêcher l'accès aux informations.

Section 4. — Obligations en matière de surveillance

Art. 21. § 1er. Pour la fourniture des services visés aux articles 18, 19 et 20, les prestataires n'ont aucune obligation générale de surveiller les informations qu'ils transmettent ou stockent, ni aucune obligation générale de rechercher activement des faits ou des circonstances révélant des activités illicites.

Le principe énoncé à l'alinéa 1er ne vaut que pour les obligations à caractère général. Il n'empêche pas les autorités judiciaires compétentes d'imposer une obligation temporaire de surveillance dans un cas spécifique, lorsque cette possibilité est prévue par une loi.

§ 2. Les prestataires visés au § 1er ont l'obligation d'informer promptement les autorités judiciaires ou administratives compétentes des activités illicites alléguées qu'exerceraient les destinataires de leurs

3° de doorgegeven informatie niet door de dienstverlener wordt geselecteerd of gewijzigd.

Het doorgeven van informatie en het verschaffen van toegang in de zin van het eerste lid omvatten de automatische, tussentijdse en tijdelijke opslag van de doorgegeven informatie, voor zover deze opslag uitsluitend dient om de doorgifte in het communicatienetwerk te bewerkstelligen en niet langer duurt dan redelijkerwijs voor het doorgeven nodig is.

Afdeling 2. — Opslag in de vorm van tijdelijke kopiëring van gegevens

Art. 19. Wanneer een dienst van de informatiemaatschappij bestaat in het doorgeven via een communicatienetwerk van door een afnemer van de dienst verstrekte informatie, is de dienstverlener niet aansprakelijk voor de automatische, tussentijdse en tijdelijke opslag van die informatie, wanneer deze opslag enkel geschiedt om latere doorgifte van die informatie aan andere afnemers van de dienst en op hun verzoek doeltreffender te maken, als aan elk van de volgende voorwaarden is voldaan :

1° de dienstverlener de informatie niet wijzigt;

2° de dienstverlener de toegangsvoorwaarden voor de informatie in acht neemt;

3° de dienstverlener de alom erkende en in de bedrijfstak gangbare regels betreffende de bijwerking van de informatie naleeft;

4° de dienstverlener niets wijzigt aan het alom erkende en in de bedrijfstak gangbare rechtmatige gebruik van technologie voor het verkrijgen van gegevens over het gebruik van de informatie;

5° de dienstverlener prompt handelt om de door hem opgeslagen informatie te verwijderen of de toegang ertoe onmogelijk te maken, zodra hij er daadwerkelijk kennis van heeft dat de informatie verwijderd werd van de plaats waar zij zich oorspronkelijk in het net bevond, of dat de toegang ertoe onmogelijk werd gemaakt, of zodra een administratieve of gerechtelijke autoriteit heeft bevolen de informatie te verwijderen of de toegang ertoe onmogelijk te maken en voorzover hij handelt overeenkomstig de procedure voorzien in artikel 20, § 3.

Afdeling 3. — Hosting (host-diensten)

Art. 20. § 1. Wanneer een dienst van de informatiemaatschappij bestaat in de opslag van de door een afnemer van de dienst verstrekte informatie, is de dienstverlener niet aansprakelijk voor de op verzoek van de afnemer van de dienst opgeslagen informatie, op voorwaarde dat :

1° de dienstverlener niet daadwerkelijk kennis heeft van de onwettige activiteit of informatie, of wat een schadevergoedingsvordering betreft, geen kennis heeft van feiten of omstandigheden waaruit het onwettelijke karakter van de activiteit of de informatie blijkt; of

2° de dienstverlener, zodra hij van het bovenbedoelde daadwerkelijk kennis heeft, prompt handelt om de informatie te verwijderen of de toegang ertoe onmogelijk te maken en voor zover hij handelt overeenkomstig de procedure bepaald in § 3.

§ 2. § 1 is niet van toepassing wanneer de afnemer van de dienst op gezag of onder toezicht van de dienstverlener handelt.

§ 3. Wanneer de dienstverlener daadwerkelijk kennis krijgt van een onwettige activiteit of informatie, meldt hij dit onverwijld aan de procureur des Konings, die de nodige maatregelen neemt overeenkomstig artikel 39bis van het Wetboek van strafvordering.

Zolang de procureur des Konings geen beslissing heeft genomen met betrekking tot het kopiëren, ontoegankelijk maken en verwijderen van de in een informatiesysteem opgeslagen gegevens, kan de dienstverlener enkel maatregelen nemen om de toegang tot de informatie te verhinderen.

Afdeling 4. — Toezichtverplichtingen

Art. 21. § 1. Met betrekking tot de levering van de in de artikelen 18, 19 en 20 bedoelde diensten hebben de dienstverleners geen algemene verplichting om toe te zien op de informatie die zij doorgeven of opslaan, noch om actief te zoeken naar feiten of omstandigheden die op onwettige activiteiten duiden.

Het in het eerste lid genoemde beginsel geldt enkel voor de algemene verplichtingen. Het laat het recht van de bevoegde gerechtelijke instanties onverlet om, in een specifiek geval, een tijdelijke toezichtverplichting op te leggen, indien een wet in deze mogelijkheid voorziet.

§ 2. De in § 1 bedoelde dienstverleners zijn verplicht de bevoegde gerechtelijke of administratieve autoriteiten onverwijld in kennis te stellen van vermeende onwettige activiteiten of informatie die door de

services, ou des informations illicites alléguées que ces derniers fourniraient. A cet effet, ils se conforment aux modalités fixées dans les procédures visées à l'article 20, § 3.

Sans préjudice d'autres dispositions légales ou réglementaires, les mêmes prestataires sont tenus de communiquer aux autorités judiciaires ou administratives compétentes, à leur demande, les informations permettant d'identifier les destinataires de leurs services avec lesquels ils ont conclu un accord d'hébergement.

CHAPITRE VII. — Mesures de contrôle et sanctions

Section 1re. — Procédure d'avertissement

Art. 22. Lorsqu'il est constaté qu'un acte constitue une infraction à la présente loi ou à l'un des ses arrêtés d'exécution, le Ministre qui a les Affaires économiques dans ses attributions ou l'agent qu'il désigne en application de l'article 23, peut adresser au contrevenant un avertissement le mettant en demeure de mettre fin à cet acte.

L'avertissement est notifié au contrevenant dans un délai de trois semaines à dater de la constatation des faits, par lettre recommandée avec accusé de réception ou par la remise d'une copie du procès-verbal de constatation des faits. L'avertissement peut également être communiqué par télécopie ou par courrier électronique.

L'avertissement mentionne :

1° les faits imputés et la ou les dispositions légales enfreintes;

2° le délai dans lequel il doit y être mis fin;

3° qu'en l'absence de suite donnée à l'avertissement, soit le Ministre qui a les Affaires économiques dans ses attributions peut tenter une action en cessation, soit les agents visés à l'article 23, peuvent aviser le procureur du Roi ou appliquer le règlement par voie de transaction prévu à l'article 24.

Section 2. — Recherche et constatation des actes interdits par la présente loi

Art. 23. Sans préjudice des attributions des officiers de police judiciaire, les agents désignés par le Ministre qui a les Affaires économiques dans ses attributions sont compétents pour rechercher et constater les infractions visées à l'article 26 de la présente loi.

Les procès-verbaux dressés par ces agents font foi jusqu'à preuve du contraire. Une copie en est adressée au contrevenant, par lettre recommandée avec accusé de réception, dans les trente jours de la date des constatations.

Outre les dispositions prévues à l'article 113, § 2, de la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur, le Roi fixe, par arrêté délibéré en Conseil des Ministres, les pouvoirs pour rechercher et constater les infractions dont les agents visés à l'alinéa 1er disposent dans l'exercice de leurs fonctions.

Sans préjudice de leur subordination à l'égard de leurs supérieurs dans l'administration, les agents visés à l'alinéa 1er exercent les pouvoirs qui leur sont conférés en vertu de l'alinéa 2 sous la surveillance du procureur général et du procureur fédéral pour ce qui concerne les tâches de recherche et de constatation de délits visés par la présente loi.

En cas d'application de l'article 22, le procès-verbal visé à l'alinéa 1er n'est transmis au procureur du Roi que lorsqu'il n'a pas été donné suite à l'avertissement. En cas d'application de l'article 24, le procès-verbal n'est transmis au procureur du Roi que lorsque le contrevenant n'a pas accepté la proposition de transaction.

Section 3. — Règlement transactionnel

Art. 24. Les agents visés à l'article 23 peuvent, au vu des procès-verbaux constatant une infraction aux dispositions visées par l'article 26, proposer aux contrevenants le paiement d'une somme qui éteint l'action publique.

Les tarifs ainsi que les modalités de paiement et de perception sont fixés par le Roi.

La somme prévue à l'alinéa 1er ne peut être supérieure au maximum de l'amende prévue à l'article 26 de la présente loi, majorée des décimes additionnels.

afnemers van hun dienst worden geleverd. Hiervoor nemen zij de regels in acht, zoals die vastgelegd zijn in de procedures vermeld in artikel 20, § 3.

Onverminderd andere wettelijke of reglementaire bepalingen dienen deze dienstverleners de bevoegde gerechtelijke of administratieve autoriteiten op hun verzoek informatie te verstrekken waarmee de afnemers van hun dienst, met wie zij opslagovereenkomsten hebben gesloten, kunnen worden geïdentificeerd.

HOOFDSTUK VII. — Controlemaatregelen en sancties

Afdeling 1. — Waarschuwingsprocedure

Art. 22. Wanneer vastgesteld wordt dat een handeling een inbreuk vormt op deze wet of op een uitvoeringsbesluit ervan, kan de Minister bevoegd voor Economische Zaken, of de ambtenaar die hij met toepassing van artikel 23 aanwijst, een waarschuwing richten aan de overtreder waarbij die tot beëindiging van deze handeling wordt aangemaand.

De waarschuwing wordt aan de overtreder ter kennis gebracht binnen een termijn van drie weken te rekenen vanaf de vaststelling van de feiten, door middel van een aangetekende brief met ontvangstbericht of door de overhandiging van een afschrift van het proces-verbaal waarin de feiten zijn vastgesteld. De waarschuwing kan ook per fax of elektronische post worden meegedeeld.

De waarschuwing vermeldt :

1° de ten laste gelegde feiten en de overtreden wetsbepaling of wetsbepalingen;

2° de termijn waarbinnen zij dienen te worden stopgezet;

3° dat, indien aan de waarschuwing geen gevolg wordt gegeven, ofwel de Minister bevoegd voor Economische Zaken een vordering tot staking kan instellen, ofwel de in artikel 23 aangestelde ambtenaren de procureur des Konings kunnen inlichten of de regeling in der minne bepaald in artikel 24 kunnen toepassen.

Afdeling 2. — Opsporing en vaststelling van de bij deze wet verboden daden

Art. 23. Onverminderd de bevoegdheden van de officieren van de gerechtelijke politie, kunnen de door de Minister bevoegd voor Economische Zaken aangestelde ambtenaren de inbreuken bedoeld in artikel 26 van deze wet opsporen en vaststellen.

De door deze ambtenaren opgemaakte processen-verbaal hebben bewijskracht tot het tegendeel bewezen is. Een afschrift ervan wordt bij een aangetekende brief met ontvangstmelding binnen dertig dagen na de datum van vaststelling, aan de overtreder toegezonden.

Buiten de bepalingen waarin artikel 113, § 2, van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument voorziet, bepaalt de Koning, bij een besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad, de bevoegdheden van de in het eerste lid genoemde ambtenaren om inbreuken op te sporen en vast te stellen, die ze genieten bij de uitoefening van hun functie.

Onverminderd hun ondergeschiktheid aan hun meerderen in het bestuur, oefenen de in het eerste lid genoemde ambtenaren de in het tweede lid verleende bevoegdheden uit, onder het toezicht van de procureur-generaal en van de federale procureur voor wat de taken betreft inzake de opsporing en de vaststelling van inbreuken omschreven in deze wet.

Wanneer toepassing wordt gemaakt van artikel 22, wordt het in het eerste lid bedoelde proces-verbaal slechts aan de procureur des Konings toegezonden, wanneer aan de waarschuwing geen gevolg is gegeven. Wanneer toepassing wordt gemaakt van artikel 24, wordt het proces-verbaal aan de procureur des Konings pas toegezonden, wanneer de overtreder niet is ingegaan op het voorstel tot minnelijke schikking.

Afdeling 3. — Minnelijke schikking

Art. 24. De in artikel 23 bedoelde ambtenaren kunnen, op inzage van de processen-verbaal die een inbreuk van de in artikel 26 genoemde voorschriften vaststellen, aan de overtreders de betaling van een som voorstellen waarvan de betaling de strafvordering doet vervallen.

De Koning stelt de tarieven alsook de wijze van betaling en inning vast.

Het in het eerste lid bedoelde bedrag mag niet meer belopen dan het maximum van de bij artikel 26 van deze wet bepaalde geldboeten, verhoogd met de opcentiemen.

Le paiement effectué dans le délai indiqué éteint l'action publique sauf si auparavant, une plainte a été adressée au procureur du Roi, le juge d'instruction a été requis d'instruire ou le tribunal a été saisi du fait. Dans ce cas, les sommes payées sont restituées au contrevenant.

Art. 25. Les articles 22, 23 et 24 ne sont pas applicables aux titulaires d'une profession libérale.

Section 4. — Sanctions pénales

Art. 26. § 1er. Sont punis d'une amende de 1.000 à 20.000 euros les prestataires qui ne respectent pas les ordonnances motivées visées à l'article 2, § 6, alinéa 1er, de la loi du 11 mars 2003 sur certains aspects juridiques des services de la société de l'information visés à l'article 77 de la Constitution.

§ 2. Sont punis d'une amende de 250 à 10.000 euros, ceux qui commettent une infraction aux dispositions des articles 7 à 10 et 13.

§ 3. Sont punis d'une amende de 250 à 25.000 euros, ceux qui envoient des publicités par courrier électronique en infraction aux dispositions de l'article 14.

§ 4. Sont punis d'une amende de 500 à 50.000 euros, ceux qui, de mauvaise foi, commettent une infraction aux dispositions des articles 7 à 10, 13 et 14.

§ 5. Sont punis d'une amende de 1.000 à 20.000 euros :

1° ceux qui ne se conforment pas à ce que dispose un jugement ou un arrêt rendu en vertu de l'article 3 de la loi du 11 mars 2003 sur certains aspects juridiques des services de la société de l'information visés à l'article 77 de la Constitution à la suite d'une action en cessation;

2° ceux qui, volontairement, empêchent ou entravent l'exécution, par les personnes mentionnées à l'article 23, de leur mission visant à rechercher et constater les infractions ou les manquements aux dispositions de la présente loi;

3° les prestataires qui refusent de fournir la collaboration requise sur la base de l'article 21, § 1er, alinéa 2, ou de l'article 21, § 2.

Lorsque les faits soumis au tribunal font l'objet d'une action en cessation, il ne peut être statué sur l'action pénale qu'après qu'une décision coulée en force de chose jugée a été rendue relativement à l'action en cessation.

§ 6. Les sociétés et associations ayant la personnalité civile sont civilement responsables des condamnations aux dommages-intérêts, amendes, frais, confiscations, restitutions et sanctions pécuniaires quelconques prononcées pour infraction aux dispositions de la présente loi contre leurs organes ou préposés.

Il en est de même des membres de toutes associations commerciales dépourvues de la personnalité civile, lorsque l'infraction a été commise par un associé, gérant ou préposé, à l'occasion d'une opération entrant dans le cadre de l'activité de l'association. L'associé civilement responsable n'est toutefois personnellement tenu qu'à concurrence des sommes ou valeurs qu'ils a retirées de l'opération.

Ces sociétés, associations et membres pourront être cités directement devant la juridiction répressive par le ministère public ou la partie civile.

§ 7. Les dispositions du livre 1er du Code pénal, en ce compris le chapitre VII et l'article 85, sont applicables aux infractions visées par le présent article.

Sans préjudice de l'application des règles habituelles en matière de récidive, les peines prévues au § 4 sont doublées en cas d'infraction intervenant dans les cinq ans à dater d'une condamnation coulée en force de chose jugée prononcée du chef de la même infraction.

Par dérogation à l'article 43 du Code pénal, le tribunal apprécie, lorsqu'il prononce une condamnation pour l'une des infractions visées par le présent article, s'il y a lieu d'ordonner la confiscation spéciale. La présente disposition n'est pas d'application dans le cas de récidive visé par l'alinéa 2 du présent paragraphe.

A l'expiration d'un délai de dix jours à compter du prononcé, le greffier du tribunal ou de la cour est tenu de porter à la connaissance du Ministre qui a les Affaires économiques dans ses attributions, par lettre ordinaire, tout jugement ou arrêt relatif à une infraction visée par le présent article.

Le greffier est également tenu d'aviser sans délai le ministre précité de tout recours introduit contre pareille décision.

De binnen de aangegeven termijn uitgevoerde betaling doet de strafvordering vervallen, behalve indien tevoren een klacht gericht werd aan de procureur des Konings, de onderzoeksrechter verzocht werd een onderzoek in te stellen of indien het feit bij de rechtbank aanhangig gemaakt werd. In deze gevallen worden de betaalde bedragen aan de overtreder teruggestort.

Art. 25. De artikelen 22, 23 en 24 zijn niet van toepassing op titularissen van vrije beroepen.

Afdeling 4. — Strafsancties

Art. 26. § 1. Worden bestraft met een boete van 1.000 tot 20.000 euro de dienstverleners die de met redenen omklede beschikkingen bedoeld in artikel 2, § 6, eerste lid, van de wet van 11 maart 2003 betreffende bepaalde juridische aspecten van de diensten van de informatiemaatschappij als bedoeld in artikel 77 van de Grondwet, niet naleven.

§ 2. Met een geldboete van 250 tot 10.000 euro worden gestraft, zij die de voorschriften van de artikelen 7 tot 10 en 13 overtreden.

§ 3. Met een geldboete van 250 tot 25.000 euro worden gestraft, zij die per elektronische post reclame verzenden met overtreding van de voorschriften van artikel 14.

§ 4. Met een geldboete van 500 tot 50.000 euro worden gestraft, zij die te kwader trouw de voorschriften van de artikelen 7 tot 10, 13 en 14 overtreden.

§ 5. Met een geldboete van 1.000 tot 20.000 euro worden gestraft :

1° zij die de beschikkingen niet naleven van een vonnis of arrest gewezen op grond van artikel 3 van de wet van 11 maart 2003 betreffende bepaalde juridische aspecten van de diensten van de informatiemaatschappij als bedoeld in artikel 77 van de Grondwet, naar aanleiding van een vordering tot staking;

2° zij die met opzet het vervullen van de opdracht van de in artikel 23 genoemde personen voor het opsporen en vaststellen van de overtredingen of het niet-naleven van deze wet, verhinderen of belemmeren;

3° de dienstverleners die weigeren hun medewerking te verlenen, zoals vereist door artikel 21, § 1, tweede lid, of door artikel 21, § 2.

Wanneer de feiten voorgelegd aan de rechtbank, het voorwerp zijn van een vordering tot staking, kan er niet over de strafvordering beslist worden dan nadat een in kracht van gewijsde gegane beslissing is genomen over de vordering tot staking.

§ 6. De vennootschappen en verenigingen met rechtspersoonlijkheid zijn burgerrechtelijk aansprakelijk voor de veroordelingen tot schadevergoeding, geldboeten, kosten, verbeurdverklaringen, teruggave en geldelijke sancties van welke aard ook, die wegens inbreuk op de bepalingen van deze wet tegen hun organen of aangestelden zijn uitgesproken.

Dit geldt eveneens voor de leden van alle handelsverenigingen die geen rechtspersoonlijkheid bezitten, wanneer de inbreuk door een vennoot, zaakvoerder of aangestelde is gepleegd ter gelegenheid van een tot de werkzaamheid van de vereniging behorende verrichting. Evenwel is de burgerrechtelijk aansprakelijke vennoot persoonlijk niet verder gehouden dan tot de sommen of waarden die de verrichting hem opgebracht heeft.

Deze vennootschappen, verenigingen en leden kunnen rechtstreeks voor de strafrechter gedagvaard worden door het openbaar ministerie of door de burgerlijke partij.

§ 7. De bepalingen van boek I van het Strafwetboek, met inbegrip van hoofdstuk VII en van artikel 85, zijn van toepassing op de inbreuken bedoeld in dit artikel.

Onverminderd de toepassing van de gewone regelen inzake herhaling, worden de in § 4 genoemde straffen verdubbeld wanneer de inbreuk zich voordoet binnen vijf jaar na een in kracht van gewijsde gegane veroordeling wegens dezelfde overtreding.

In afwijking van artikel 43 van het Strafwetboek, oordeelt de rechtbank, zo deze een veroordeling uitspreekt naar aanleiding van een van de inbreuken bedoeld in dit artikel, of de bijzondere verbeurdverklaring bevolen moet worden. Deze bepaling is niet van toepassing in het geval van herhaling als bedoeld in tweede lid van deze paragraaf.

Na het verstrijken van een termijn van tien dagen na de uitspraak, is de griffier van de rechtbank of van het hof ertoe gehouden de Minister bevoegd voor Economische Zaken elk vonnis of arrest betreffende een inbreuk bedoeld in dit artikel ter kennis te brengen bij een gewone brief.

De griffier is eveneens verplicht de voormelde minister onverwijld in te lichten over elke voorziening tegen een dergelijke uitspraak.

Art. 27. Le tribunal peut ordonner l'affichage du jugement ou du résumé qu'il en rédige, pendant le délai qu'il détermine, aussi bien à l'intérieur qu'à l'extérieur des établissements du contrevenant et aux frais de celui-ci, de même que la publication du jugement ou du résumé aux frais du contrevenant par la voie des journaux ou de toute autre manière; il peut, en outre, ordonner la confiscation des bénéfices illicites réalisés à la faveur de l'infraction.

CHAPITRE VIII. — Dispositions finales

Art. 28. L'article 1317 du Code civil est complété par l'alinéa suivant :

« Il peut être dressé sur tout support s'il est établi et conservé dans des conditions fixées par le Roi, par arrêté délibéré en Conseil des Ministres. »

Art. 29. L'article 23, 5°, alinéa 2, de la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur, inséré par la loi du 25 mai 1999, est abrogé.

Art. 30. Dans l'annexe de la loi du 26 mai 2002 relative aux actions en cessation intracommunautaires en matière de protection des intérêts des consommateurs, il est inséré un point 10°, libellé comme suit :

« 10° La loi du 11 mars 2003 sur certains aspects juridiques des services de la société de l'information, ainsi que ses arrêtés d'exécution. »

Promulguons la présente loi, ordonnons qu'elle soit revêtue du sceau de l'Etat et publiée par le *Moniteur belge*.

Donné à Bruxelles, le 11 mars 2003.

ALBERT

Par le Roi :

Le Ministre de l'Economie,
Ch. PICQUE

Le Ministre de la Justice,
M. VERWILGHEN

Scellé du sceau de l'Etat :

Le Ministre de la Justice,
M. VERWILGHEN

—
Note

(1) *Session 2002-2003.*

Chambre des représentants.

Documents. — Projet de loi, 50-2100, n° 1. — Amendements, 50-2100, n° 2. — Rapport, 50-2100, n° 3. — Texte adopté par la commission (article 78 de la Constitution), 50-2100, n° 4. — Texte adopté par la commission (article 77 de la Constitution), 50-2100, n° 5. — Texte adopté en séance plénière et transmis au Sénat (article 78 de la Constitution), 50-2100, n° 6. — Texte adopté en séance plénière et transmis au Sénat (article 77 de la Constitution), 50-2297, n° 1.

Compte rendu intégral. — 13 février 2003.

Sénat.

Documents. — Projet transmis par la Chambre des représentants, 2-1480, n° 1. — Rapport, 2-1480, n° 2. — Texte adopté en séance plénière et soumis à la sanction royale, 2-1480, n° 3.

Annales. — 27 février 2003.

Art. 27. De rechtbank kan de aanplakking van het vonnis of van de door haar opgestelde samenvatting ervan bevelen gedurende de door haar bepaalde termijn zowel buiten als binnen de inrichting van de overtreder, evenals de bekendmaking van het vonnis of van de samenvatting ervan door middel van kranten of op enige andere wijze, en dit alles op kosten van de overtreder; zij kan bovendien de verbeurdverklaring bevelen van onrechtmatige winsten die met behulp van de inbreuk werden gemaakt.

HOOFDSTUK VIII. — Slotbepalingen

Art. 28. Artikel 1317 van het Burgerlijk Wetboek wordt aangevuld met het volgende lid :

« Ze mag op elke informatiedrager geplaatst worden, mits ze opgemaakt en bewaard wordt onder de door de Koning, bij een besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad, bepaalde voorwaarden. »

Art. 29. Artikel 23, 5°, tweede lid, van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument, ingevoegd bij de wet van 25 mei 1999, wordt opgeheven.

Art. 30. In de bijlage van de wet van 26 mei 2002 betreffende de intracommunautaire vorderingen tot staking op het gebied van de bescherming van de consumentenbelangen wordt een punt 10° ingevoegd, luidende :

« 10° De wet van 11 maart 2003 betreffende bepaalde juridische aspecten van de diensten van de informatiemaatschappij, en de uitvoeringsbesluiten ervan. »

Kondigen deze wet af, bevelen dat zij met 's Lands zegel zal worden bekleed en door het *Belgisch Staatsblad* zal worden bekendgemaakt.

Gegeven te Brussel, 11 maart 2003.

ALBERT

Van Koningswege :

De Minister van Economie,
Ch. PICQUE

De Minister van Justitie,
M. VERWILGHEN

Met 's Lands zegel gezegeld :

De Minister van Justitie,
M. VERWILGHEN

—
Nota

(1) *Zitting 2002-2003.*

Kamer van volksvertegenwoordigers.

Documenten. — Wetsontwerp, 50-2100, nr. 1. — Amendementen, 50-2100, nr. 2. — Verslag, 50-2100, nr. 3. — Tekst aangenomen door de commissie (artikel 78 van de Grondwet), 50-2100, nr. 4. — Tekst aangenomen door de commissie (artikel 77 van de Grondwet), 50-2100, nr. 5. — Tekst aangenomen in plenaire vergadering en overgezonden aan de Senaat (artikel 78 van de Grondwet), 50-2100, nr. 6. — Tekst aangenomen in plenaire vergadering en overgezonden aan de Senaat (artikel 77 van de Grondwet), 50-2297, nr. 1.

Integraal verslag. — 13 februari 2003.

Senaat.

Documenten. — Ontwerp overgezonden door de Kamer van volksvertegenwoordigers, 2-1480, nr. 1. — Verslag, 2-1480, nr. 2. — Tekst aangenomen in plenaire vergadering en aan de koning ter bekrachtiging voorgelegd, 2-1480, nr. 3.

Handelingen. — 27 februari 2003.

Bijlage C

Samenwerkingsprotocol ter bestrijding van ongeoorloofd gedrag op het internet

Gelet op de bepalingen van het Strafwetboek en van de bijzondere strafwetten;

Gelet op artikel 90, §3 van de wet van 21 maart 1991 betreffende de hervorming van sommige economische overheidsbedrijven;

Gelet op de gedragscode die door de algemene vergadering van de leden van de ISPA (Internet Service Providers Association) goedgekeurd werd, in het bijzonder punt 3 van deze code;

Overwegende dat de ontwikkeling van de informatiemaatschappij enorme mogelijkheden biedt;

Overwegende dat ook in de informatiemaatschappij de individuele vrijheden, in het bijzonder de vrijheid van meningsuiting, gewaarborgd moeten worden;

Overwegende dat het echter gepast is deze ontwikkeling te omkaderen en dit in het bijzonder om de burgers te beschermen, en in het bijzonder de meest zwakken onder hen, tegen de misbruiken die deze technologische vooruitgang met zich kan meebrengen;

Overwegende in het bijzonder dat sommige strafrechtelijke inbreuken (kinderpornografie, racisme, overtredingen inzake kansspelen, enz.) aan bijzonder belang winnen wanneer deze via het Internet begaan zijn, gelet op het mondiaal verkeer in real time"van de door dit middel voortgebrachte inhoud;

Overwegende dat de bestrijding van de terbeschikkingstelling van ongeoorloofde inhoud via het Internet, in het bijzonder van kinderpornografische aard, als een prioritaire aan-gelegenheid beschouwd wordt zowel in België als op internationaal en supranationaal niveau, ten gevolge van de initiatieven die meer bepaald door de Belgische Ministers van Telecommunicatie en van Justitie genomen werden;

Overwegende dat de inbreuken begaan via het Internet op grond van de bepalingen van het Strafwetboek en van de bijzondere strafwetten bestraft kunnen worden;

Dat er echter moeilijkheden bestaan wat de opsporing van deze inbreuken betreft; dat de belangrijkste problemen bij de bestrijding van criminaliteit op het Internet, het trans-nationaal karakter van het Internet, het immaterieel karakter van de inbreuken en de absolute noodzakelijkheid van een snelle reactie zijn;

Overwegende dat naast een internationale samenwerking tussen bevoegde autoriteiten, de samenwerking met dienstenleveranciers (Internet Service Providers, ISP) in dit opzicht van het grootste belang is;

Overwegende dat zowel op internationaal niveau als in België, zelfregulering als bevoor-recht instrument beschouwd wordt; dat, in deze context, de grote meerderheid van de Belgische ISPs zich binnen een beroepsfederatie die ISPA genoemd is, verenigd hebben; dat de leden van deze federatie een gedragscode hebben goedgekeurd die voorziet dat de ISPs met Justitie zullen samenwerken inzake de bestrijding van ongeoorloofde inhoud volgens de in een samenwerkingsprotocol omschreven modaliteiten;

Overwegende dat een goede samenwerking tussen de ISP en de gerechtelijke en politiedien-sten een snelle en efficiënte communicatie vereist; dat rekening houdende met de eigenheid terzake, het aangewezen is het internetkanaal te hanteren als communicatiemiddel; dat het bestaan van een centraal meldpunt de meest aangewezen methode is om een snelle en efficiënte communicatie te bereiken; dat, vermits het om de bestrijding van de inbreuken begaan via het Internet gaat, dit meldpunt een gerechtelijk meldpunt moet zijn; dat het geschikt is om het bestaan van het meldpunt “kinderpornografie” van de Gerechtelijke Po-litie (website: <http://www.gpj.be>; E-mail: contact@gpj.be) in aanmerking te nemen en de bevoegdheden van dit meldpunt uit te breiden tot alle overtredingen begaan via het Internet; dat dit meldpunt voortaan “het centrale meldpunt van de nationale computer crime unit van de GP” en hierna “het centrale gerechtelijk meldpunt” genoemd zal worden;

TUSSEN ISPA BELGIUM VZW,

DE VICE-EERSTE MINISTER VAN TELECOMMUNICATIE, EN DE MINISTER VAN JUSTITIE

Er wordt overeengekomen de volgende samenwerkingsbeginselen tussen de ISPs en het “centrale gerechtelijk meldpunt” goed te keuren teneinde de aanwezigheid van ongeoorloofde inhoud op het Internet te bestrijden:

1. Deze samenwerkingsprocedure betreft slechts de openbare communicatie van informatie via het Internet. Het is niet aan de ISP om van de inhoud van privécommunicatie kennis te nemen zoals een E-mail met privé karakter, chatten op een privé kanaal of een website met gelimiteerde toegang.

Bovendien is het niet de bedoeling dat de ISP op een actieve wijze het Internet gaat naspeuren op mogelijk ongeoorloofde inhoud. Het is niet aan de ISPs de inhoud, die aan het publiek ter beschikking wordt gesteld door het Internet, te onderzoeken en te kwalificeren, hetzij door zijn eigen servers of via de servers van andere ISPs.

Slechts indien de ISP een ongeoorloofd veronderstelde inhoud vaststelt of indien een gebruiker zijn aandacht op dergelijke inhoud vestigt, zal de ISP dit aan het centrale gerechtelijk meldpunt melden.

2. De internetgebruiker kan de ongeoorloofd veronderstelde inhoud aangeven via een E-mail (contact@gpj.be) rechtstreeks gericht aan het centrale gerechtelijk meldpunt of zich tot zijn ISP richten. De ISP verzekert via zijn website de kenbaarheid van het centrale meldpunt evenals van het elektronisch adres van de ISP tot wie de aangiften gericht kunnen worden.
3. De ISP brengt het centrale gerechtelijk meldpunt zo snel mogelijk op de hoogte van de ongeoorloofd veronderstelde inhoud waarvan hij kennis heeft via een E-mail (contact@gpj.be).

De ISP, evenals de internetgebruiker, kunnen hierbij gebruik maken van het standaardformulier dat door het centrale meldpunt wordt aangeboden en dat verkrijgbaar is op de website (<http://www.gpj.be>).

4. De internetgebruiker of de ISP, naargelang het geval, ontvangen binnen de 24 uur na ontvangst een ontvangstmelding van het centrale gerechtelijk meldpunt, tenzij de aangifte op anonieme wijze werd gedaan.

Deze ontvangstmelding gebeurt via E-mail of telefax en duidt slechts aan dat de melding in goede orde ontvangen werd (met datum- en tijdsindicatie).

5. Het centrale gerechtelijk meldpunt beslist over het in overweging nemen van de ongeoorloofd veronderstelde inhoud. Indien het meldpunt oordeelt dat het duidelijk niet om een ongeoorloofde inhoud handelt, zal de inhoud niet in overweging genomen worden.
6. Indien het centrale gerechtelijk meldpunt de inhoud in overweging neemt, wordt het dossier naar het bevoegde parket doorgestuurd voor verdere afhandeling.

Gelijktijdig en binnen kortst mogelijke tijd, ontvangen de ISP of de gebruiker, naargelang het geval, en de ISPA een bericht via E-mail of telefax dat meldt dat het dossier in aanmerking genomen werd, tenzij de aangifte op anonieme wijze werd gedaan.

De verwijzingen die het mogelijk maken de ongeoorloofde inhoud te identificeren worden aan de ISPA gemeld.

Behoudens uitdrukkelijke tegengestelde aanwijzingen van het meldpunt, deelt de ISPA onmiddellijk de informatie mee aan al zijn leden op basis waarvan het dossier in aanmerking werd genomen.

Indien een in het buitenland gevestigde ISP, een ongeoorloofde inhoud herbergt, deelt de ISPA, behoudens uitdrukkelijke tegengestelde aanwijzingen van het meldpunt, binnen zo kort mogelijke tijd deze inhoud mee aan de vereniging van de ISPs van het betrokken land indien een dergelijke vereniging bestaat of, bij gebreke daaraan aan de betrokken ISP.

7. De ISP's verbinden zich ertoe met de gerechtelijke diensten samen te werken, op hun aanwijzingen te wachten en zich eraan te houden.

Indien de beoogde inhoud verondersteld wordt een inbreuk inzake kinderpornografie te vormen, verbinden de ISPs zich ertoe zodra zij op de hoogte zijn van het in aanmerking nemen van het dossier door het centrale gerechtelijk meldpunt, met alle middelen waarover zij redelijkerwijs kunnen beschikken, de toegang tot de ongeoorloofde inhoud af te sluiten, behoudens uitdrukkelijke tegengestelde aanwijzing van de gerechtelijke diensten.

8. De toepassing van dit samenwerkingsprotocol maakt het voorwerp uit van een regelmatige evaluatie door alle betrokken partijen.

Om de drie maanden sturen het centrale gerechtelijk meldpunt en de ISPA een verslag over de activiteiten en de evaluatie betreffende de toepassing van dit protocol naar de Minister die de Telecommunicatie onder zijn bevoegdheid heeft en naar de Minister van Justitie.

Op grond van deze verslagen, op elk van deze vervaldagen, wordt er een evaluatievergadering tussen de ondertekenaars van dit protocol of hun vertegenwoordigers georganiseerd.

9. De ondertekenende partijen van dit protocol verbinden zich ertoe de beginselen op nationaal en op internationaal vlak te bevorderen.

Opgemaakt te Brussel, op 28 mei 1999

Voor ISPA BELGIUM, de Voorzitter

Eric PIETERS

De Vice-Eerste Minister en Minister van Telecommunicatie,

Elio DI RUPO

De Minister van Justitie,

Tony VAN PARYS

Bijlage D

Kaderbesluit ter bestrijding van seksuele uitbuiting van kinderen en kinderpornografie

(Besluiten aangenomen krachtens titel VI van het Verdrag betreffende de Europese Unie)

**KADERBESLUIT 2004/68/JBZ VAN DE RAAD
van 22 december 2003
ter bestrijding van seksuele uitbuiting van kinderen en kinderpornografie**

DE RAAD VAN DE EUROPESE UNIE,

Gelet op het Verdrag betreffende de Europese Unie, en met name op artikel 29, artikel 31, lid 1, onder e), en artikel 34, lid 2, onder b),

Gezien het voorstel van de Commissie ⁽¹⁾,

Gezien het advies van het Europees Parlement ⁽²⁾,

Overwegende hetgeen volgt:

- (1) Het Actieplan van de Raad en de Commissie over hoe de bepalingen van het Verdrag van Amsterdam inzake de totstandbrenging van een ruimte van vrijheid, veiligheid en rechtvaardigheid het best kunnen worden uitgevoerd ⁽³⁾, alsmede de conclusies van de Europese Raad van Tampere en de resolutie van het Europees Parlement van 11 april 2000 bevatten of roepen op tot wetgeving ter bestrijding van seksuele uitbuiting van kinderen en kinderpornografie, inclusief gemeenschappelijke definities, strafbaarstellingen en straffen.
- (2) Gemeenschappelijk Optreden 97/154/JBZ van de Raad van 24 februari 1997 ter bestrijding van mensenhandel en seksuele uitbuiting van kinderen ⁽⁴⁾ en Besluit 2000/375/JBZ van de Raad van 29 mei 2000 ter bestrijding van kinderpornografie op het internet ⁽⁵⁾ moeten worden aangevuld met wetgeving waarmee de verschillen in de juridische aanpak van de lidstaten worden weggewerkt en wordt bijgedragen aan de verdere ontwikkeling van een doeltreffende justitiële en politieke samenwerking ten aanzien van seksuele uitbuiting van kinderen en kinderpornografie.
- (3) Het Europees Parlement herhaalt in zijn resolutie van 30 maart 2000 inzake de mededeling van de Commissie over de uitvoering van maatregelen ter bestrijding van kinderseksuetoerisme, dat kinderseksuetoerisme een strafbaar feit is dat nauw samenhangt met de seksuele uitbuiting van kinderen en kinderpornografie, waarbij het de Commissie verzoekt om bij de Raad een voorstel voor een kaderbesluit in te dienen tot opstelling van minimumvoorschriften met betrekking tot de bestanddelen van die strafbare feiten.

- (4) Seksuele uitbuiting van kinderen en kinderpornografie vormen ernstige schendingen van de mensenrechten en van het grondrecht van het kind op een harmonische opvoeding en ontwikkeling.
- (5) Kinderpornografie, een zeer ernstige vorm van seksuele uitbuiting van kinderen, neemt toe en raakt steeds meer verspreid door het gebruik van nieuwe technologieën en het internet.
- (6) De belangrijke werkzaamheden van internationale organisaties moeten worden aangevuld met die van de Europese Unie.
- (7) Ernstige strafbare feiten als seksuele uitbuiting van kinderen en kinderpornografie, vragen om een integrale aanpak; de basiselementen van het strafrecht die alle lidstaten gemeen hebben, met inbegrip van doeltreffende, evenredige en afschrikkende sancties, vormen daarvan, in combinatie met een zo breed mogelijke justitiële samenwerking, een integrerend deel.
- (8) Overeenkomstig de beginselen van subsidiariteit en evenredigheid blijft dit kaderbesluit evenwel beperkt tot het minimum dat vereist is om deze doelstellingen op Europees niveau te bereiken, en gaat het niet verder dan wat daartoe nodig is.
- (9) Om seksuele uitbuiting van kinderen en kinderpornografie op te nemen in het toepassingsgebied van instrumenten die reeds zijn aangenomen met het oog op de bestrijding van georganiseerde misdaad, zoals Gemeenschappelijk Optreden 98/699/JBZ van de Raad van 3 december 1998 inzake het witwassen van geld, de identificatie, opsporing, bevrozing, inbeslagneming en confiscatie van hulpmiddelen en van de opbrengsten van misdrijven ⁽⁶⁾ alsook Gemeenschappelijk Optreden 98/733/JBZ van de Raad van 21 december 1998 inzake de strafbaarstelling van deelneming aan een criminele organisatie ⁽⁷⁾, moeten ten aanzien van de daders voldoende strenge straffen worden ingevoerd.
- (10) De specifieke kenmerken van de bestrijding van de seksuele uitbuiting van kinderen moeten de lidstaten ertoe brengen doeltreffende, evenredige en afschrikkende sancties in de nationale wetgeving op te nemen. Die sancties moeten ook worden aangepast in het licht van de door rechtspersonen uitgeoefende activiteiten.

⁽¹⁾ PB C 62 E van 27.2.2001, blz. 327.

⁽²⁾ PB C 53 E van 28.2.2002, blz. 108.

⁽³⁾ PB C 19 van 23.1.1999, blz. 1.

⁽⁴⁾ PB L 63 van 4.3.1997, blz. 2.

⁽⁵⁾ PB L 138 van 9.6.2000, blz. 1.

⁽⁶⁾ PB L 333 van 9.12.1998, blz. 1. Gemeenschappelijk optreden zoals gewijzigd bij Kaderbesluit 2001/500/JBZ (PB L 182 van 5.7.2001, blz. 1).

⁽⁷⁾ PB L 351 van 29.12.1998, blz. 1.

- (11) Slachtoffers die nog kind zijn, moeten ondervraagd worden in overeenstemming met hun leeftijd en ontwikkelingsfase ten behoeve van het onderzoek naar en de vervolging van strafbare feiten die onder dit kaderbesluit vallen.
- (12) Dit kaderbesluit doet geen afbreuk aan de bevoegdheden van de Gemeenschap.
- (13) Dit kaderbesluit moet bijdragen tot de bestrijding van seksuele uitbuiting van kinderen en kinderpornografie als een aanvulling op de door de Raad reeds aangenomen instrumenten, zoals Gemeenschappelijk Optreden 96/700/JBZ van 29 november 1996 tot vaststelling van een stimulerings- en uitwisselingsprogramma voor personen die verantwoordelijk zijn voor acties tegen mensenhandel en seksuele uitbuiting van kinderen (STOP) ⁽¹⁾, Gemeenschappelijk Optreden 96/748/JBZ van 16 december 1996 houdende verruiming van het mandaat dat aan de Europol-Drugseenheid is verstrekt ⁽²⁾, Gemeenschappelijk Optreden 98/428/JBZ van 29 juni 1998 tot oprichting van een Europees justitieel netwerk ⁽³⁾, Gemeenschappelijk Optreden 96/277/JBZ van 22 april 1996 inzake een kader voor de uitwisseling van verbindingsmagistraten ter verbetering van de justitiële samenwerking tussen de lidstaten van de Europese Unie ⁽⁴⁾ en ten slotte Gemeenschappelijk Optreden 98/427/JBZ van 29 juni 1998 inzake goede praktijken bij wederzijdse rechtshulp in strafzaken ⁽⁵⁾ alsmede door de Europese Raad en de Raad aangenomen instrumenten, zoals Besluit nr. 276/1999/EG van het Europees Parlement en de Raad van 25 januari 1999 tot vaststelling van een communautair meerjarenplan ter bevordering van een veiliger gebruik van internet door het bestrijden van illegale schadelijke inhoud op mondiale netwerken ⁽⁶⁾ en Besluit nr. 293/2000/EG van het Europees Parlement en de Raad van 24 januari 2000 tot vaststelling van een communautair actieprogramma (het programma Daphne) (2000-2003) betreffende preventieve maatregelen ter bestrijding van geweld tegen kinderen, jongeren en vrouwen ⁽⁷⁾,

HEEFT HET VOLGENDE KADERBESLUIT VASTGESTELD:

Artikel 1

Definities

Voor de toepassing van dit kaderbesluit betekent:

- a) „kind”: persoon die jonger is dan achttien jaar;
- b) „kinderpornografie”: pornografisch materiaal dat de visuele weergave behelst van:
- i) een echt kind dat betrokken is bij of deelneemt aan expliciet seksueel gedrag, waaronder het op wellustige wijze tonen van de geslachtsdelen of de schaamstreek van een kind, ofwel

- ii) een bestaande persoon die er als een kind uitziet en betrokken is bij of deelneemt aan onder i) bedoeld gedrag, ofwel
 - iii) realistische afbeeldingen van een niet-bestaand kind dat betrokken is bij of deelneemt aan voornoemd gedrag;
- c) „computersysteem”: apparaat of groep van onderling verbonden of bij elkaar behorende apparaten, waarvan een of meer, overeenkomstig een programma, gegevens automatisch verwerkt of verwerken;
- d) „rechtspersoon”: elke entiteit die deze status heeft op grond van het geldende recht, met uitzondering van staten of openbare organen bij de uitoefening van hun overheidsgezag, alsook publiekrechtelijke internationale organisaties.

Artikel 2

Strafbare feiten op het gebied van seksuele uitbuiting van kinderen

Elke lidstaat neemt de nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat de hieronder opgesomde opzettelijke gedragingen bestraft worden:

- a) een kind dwingen tot prostitutie of tot deelneming aan pornografische voorstellingen, dan wel daar voordeel uit halen, dan wel anderszins een kind uitbuiten met een dergelijk oogmerk;
- b) een kind werven voor prostitutie of voor deelneming aan pornografische voorstellingen;
- c) seksuele activiteiten met een kind ontplooiën onder gebruikmaking van een der volgende middelen:
 - i) dwang, geweld of bedreigingen,
 - ii) geld of andere vormen van beloning of vergoeding, aangeboden in ruil voor seksuele gedragingen van het kind,
 - iii) misbruik van een erkende positie van vertrouwen, gezag of invloed jegens een kind.

Artikel 3

Strafbare feiten op het gebied van kinderpornografie

1. Elke lidstaat neemt de nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat de volgende opzettelijke gedragingen bestraft worden indien daarvoor geen rechtvaardigingsgrond is, ongeacht of bij deze activiteiten van een computersysteem gebruik wordt gemaakt:

- a) de vervaardiging van kinderpornografie;
- b) de distributie, verspreiding of uitzending van kinderpornografie;
- c) het aanbieden of ter beschikking stellen van kinderpornografie;
- d) het verwerven of in bezit hebben van kinderpornografie.

⁽¹⁾ PB L 322 van 12.12.1996, blz. 7.

⁽²⁾ PB L 342 van 31.12.1996, blz. 4.

⁽³⁾ PB L 191 van 7.7.1998, blz. 4.

⁽⁴⁾ PB L 105 van 27.4.1996, blz. 1.

⁽⁵⁾ PB L 191 van 7.7.1998, blz. 1.

⁽⁶⁾ PB L 33 van 6.2.1999, blz. 1.

⁽⁷⁾ PB L 34 van 9.2.2000, blz. 1.

2. Een lidstaat kan strafrechtelijke aansprakelijkheid uitsluiten voor de met kinderpornografie verband houdende gedragingen bedoeld in:

- a) artikel 1, onder b), punt ii), wanneer een bestaande persoon die er als een kind uitziet, in werkelijkheid achttien jaar of ouder was op het ogenblik dat de afbeelding werd vervaardigd;
- b) artikel 1, onder b), punten i) en ii), ter zake van het vervaardigen en in bezit hebben van afbeeldingen van kinderen die seksueel meerderjarig zijn, indien die afbeeldingen met instemming van de betrokkenen en uitsluitend voor persoonlijk gebruik worden vervaardigd en in bezit worden gehouden. Zelfs wanneer vaststaat dat er sprake is geweest van instemming, wordt deze niet als geldig beschouwd indien bijvoorbeeld misbruik is gemaakt van leeftijd, volwassenheid, positie, status, ervaring of afhankelijkheid van het slachtoffer ten opzichte van de dader om de instemming te verkrijgen;
- c) artikel 1, onder b), punt iii), wanneer vaststaat dat de vervaardiger van het pornografisch materiaal dat materiaal uitsluitend voor persoonlijk gebruik vervaardigd heeft en in bezit heeft, voorzover bij de vervaardiging ervan geen in artikel 1, onder b), punten i) en ii), bedoeld pornografisch materiaal is gebruikt en mits de handeling geen gevaar van verspreiding van het materiaal inhoudt.

Artikel 4

Uitlokking, medeplichtigheid en poging

1. Elke lidstaat neemt de nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat uitlokking van of medeplichtigheid bij het plegen van een in de artikelen 2 en 3 bedoeld feit strafbaar is.
2. Elke lidstaat neemt de nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat een poging tot het plegen van de in artikel 2 en artikel 3, lid 1, onder a) en b), bedoelde feiten strafbaar is.

Artikel 5

Straffen en verzwarende omstandigheden

1. Onverminderd lid 4, neemt elke lidstaat de nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat de in de artikelen 2, 3 en 4 bedoelde feiten strafbaar worden gesteld met strafrechtelijke sancties met een maximale vrijheidsstraf van ten minste 1 tot 3 jaar.
2. Onverminderd lid 4, neemt elke lidstaat de nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat de volgende feiten strafbaar worden gesteld met strafrechtelijke sancties met een maximale vrijheidsstraf van ten minste 5 tot 10 jaar:
 - a) de in artikel 2, onder a), bedoelde feiten die bestaan in „een kind dwingen tot prostitutie of tot deelneming aan pornografische voorstellingen” en de in artikel 2, onder c), i), bedoelde feiten;

b) de in artikel 2, onder a), bedoelde feiten die bestaan in „daar voordeel uit halen, dan wel anderszins een kind uitbuiten met een dergelijk oogmerk” en de in artikel 2, onder b), bedoelde feiten, in beide gevallen voorzover zij betrekking hebben op prostitutie, wanneer er sprake is van ten minste één van de volgende omstandigheden:

- het slachtoffer is een kind dat volgens de nationale wetgeving nog niet seksueel meerderjarig is;
- de dader heeft het leven van het kind opzettelijk of door roekeloosheid in gevaar gebracht;
- het strafbaar feit ging gepaard met ernstige geweldpleging of heeft het kind ernstige schade berokkend;
- het strafbaar feit is gepleegd in het kader van een criminele organisatie zoals omschreven in Gemeenschappelijk Optreden 98/733/JBZ inzake de strafbaarstelling van deelneming aan een criminele organisatie in de lidstaten van de Europese Unie, zulks ongeacht het in dat gemeenschappelijk optreden bedoelde strafniveau;

c) de in artikel 2, onder a), bedoelde feiten die bestaan in „daar voordeel uithalen, dan wel anderszins een kind uitbuiten met een dergelijk oogmerk”, en de in artikel 2, onder b), bedoelde feiten, in beide gevallen voorzover zij betrekking hebben op pornografische voorstellingen, en de in artikel 2, onder c), punten ii) en iii), artikel 3, lid 1, onder a), b) en c), bedoelde feiten wanneer het slachtoffer een kind is dat volgens de nationale wetgeving nog niet seksueel meerderjarig is en er sprake is van ten minste één van de omstandigheden bedoeld in het tweede, derde en vierde streepje van punt b).

3. Elke lidstaat neemt de nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat een natuurlijke persoon die voor een van de in de artikelen 2, 3 of 4 bedoelde strafbare feiten is veroordeeld, in voorkomend geval, tijdelijk of permanent kan worden verhinderd beroepsactiviteiten uit te oefenen die samenhangen met het toezicht op kinderen.

4. Elke lidstaat kan voor de in artikel 1, onder b), iii), bedoelde gedragingen in verband met kinderpornografie voorzien in andere straffen, waaronder niet-strafrechtelijke sancties, of maatregelen.

Artikel 6

Aansprakelijkheid van rechtspersonen

1. Elke lidstaat neemt de nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat rechtspersonen aansprakelijk kunnen worden gesteld voor de in de artikelen 2, 3 en 4, genoemde strafbare feiten, die voor hun rekening werden gepleegd door iemand die, handelend in eigen persoon of als lid van een orgaan van een rechtspersoon, in de rechtspersoon een leidende positie bekleedt, gebaseerd op:

- a) een bevoegdheid om de rechtspersoon te vertegenwoordigen, of
- b) een bevoegdheid om namens de rechtspersoon beslissingen te nemen, of

c) een bevoegdheid om in de rechtspersoon toezicht uit te oefenen.

2. Ongeacht de in lid 1 bedoelde gevallen neemt elke lidstaat de nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat een rechtspersoon aansprakelijk kan worden gesteld wanneer, bij gebreke van toezicht of controle van de kant van een in lid 1 bedoelde persoon, strafbare feiten als bedoeld in de artikelen 2, 3 en 4, konden plaatsvinden voor rekening van die rechtspersoon door een persoon die onder diens gezag staat.

3. Aansprakelijkheid van rechtspersonen krachtens de leden 1 en 2 sluit strafvervolgning van natuurlijke personen die als dader, uitlokker of medeplechtige bij een strafbaar feit als bedoeld in de artikelen 2, 3 en 4 betrokken zijn, niet uit.

Artikel 7

Sancties tegen rechtspersonen

1. Elke lidstaat neemt de nodige maatregelen om tegen een rechtspersoon die volgens artikel 6, lid 1, aansprakelijk is gesteld, sancties te kunnen treffen die doeltreffend, evenredig en afschrikkend zijn; deze sancties omvatten al dan niet strafrechtelijke geldboeten en kunnen andere maatregelen omvatten zoals:

- a) uitsluiting van door de overheid verleende voordelen of steun;
- b) tijdelijk of permanent verbod op het uitoefenen van commerciële activiteiten;
- c) plaatsing onder toezicht van de rechter;
- d) rechterlijk bevel tot ontbinding;
- e) tijdelijke of permanente sluiting van vestigingen die zijn gebruikt voor het plegen van het strafbaar feit.

2. Elke lidstaat neemt de nodige maatregelen om tegen een rechtspersoon die volgens artikel 6, lid 2, aansprakelijk is gesteld, sancties of maatregelen te kunnen treffen die doeltreffend, evenredig en afschrikkend zijn.

Artikel 8

Bevoegdheid en vervolging

1. Elke lidstaat neemt de nodige maatregelen om zijn bevoegdheid te vestigen voor de in de artikelen 2, 3 en 4, bedoelde strafbare feiten, wanneer:

- a) het strafbaar feit geheel of gedeeltelijk op zijn grondgebied is gepleegd, of
- b) de dader een eigen onderdaan is, of
- c) het strafbaar feit is begaan voor rekening van een rechtspersoon die gevestigd is op het grondgebied van die lidstaat.

2. Een lidstaat kan besluiten de bevoegdheidsregels van lid 1, onder b) en c), niet dan wel slechts in specifieke gevallen of omstandigheden toe te passen indien het strafbaar feit buiten zijn grondgebied is gepleegd.

3. Een lidstaat die op grond van de nationale wetgeving eigen onderdanen niet uitlevert, neemt de nodige maatregelen om zijn bevoegdheid te vestigen voor de in de artikelen 2, 3 en 4 bedoelde strafbare feiten en deze in voorkomend geval te vervolgen wanneer ze door eigen onderdanen buiten zijn grondgebied zijn gepleegd.

4. De lidstaten stellen het secretariaat-generaal van de Raad en de Commissie ervan in kennis wanneer zij besluiten lid 2 toe te passen, in voorkomend geval met vermelding van de specifieke gevallen of omstandigheden waarin het besluit van toepassing is.

5. Iedere lidstaat zorgt ervoor dat zijn bevoegdheid zich uitstrekt tot situaties waarin een in artikel 3 en, indien van toepassing, artikel 4 bedoeld strafbaar feit is gepleegd door middel van een computersysteem waartoe toegang werd verkregen vanuit zijn grondgebied, ongeacht of het computersysteem zich op zijn grondgebied bevindt.

6. Iedere lidstaat neemt de nodige maatregelen om volgens nationaal recht de vervolging mogelijk te maken van ten minste de ernstigste strafbare feiten bedoeld in artikel 2 nadat het slachtoffer meerderjarig is geworden.

Artikel 9

Bescherming van en bijstand aan slachtoffers

1. De lidstaten bepalen dat ten minste in de gevallen waarin artikel 8, lid 1, onder a), van toepassing is, voor onderzoeken naar of vervolging van strafbare feiten die onder dit kaderbesluit vallen, geen aangifte of klacht van het slachtoffer van het strafbaar feit nodig is.

2. Slachtoffers van een in artikel 2 bedoeld strafbaar feit moeten worden aangemerkt als bijzonder kwetsbare slachtoffers in de zin van artikel 2, lid 2, artikel 8, lid 4, en artikel 14, lid 1, van Kaderbesluit 2001/220/JBZ van de Raad van 15 maart 2001 inzake de status van het slachtoffer in de strafprocedure⁽¹⁾.

3. Iedere lidstaat neemt alle mogelijke maatregelen om te zorgen voor passende bijstand aan het gezin van het slachtoffer. In het bijzonder past iedere lidstaat, wanneer dit passend en mogelijk is, artikel 4 van dat kaderbesluit op het betrokken gezin toe.

Artikel 10

Territoriale werkingsfeer

Dit kaderbesluit is ook van toepassing op Gibraltar.

⁽¹⁾ PB L 82 van 22.3.2001, blz. 1.

*Artikel 11***Intrekking van Gemeenschappelijk Optreden 97/154/JBZ**

Gemeenschappelijk Optreden 97/154/JBZ wordt ingetrokken.

*Artikel 12***Uitvoering**

1. De lidstaten treffen de maatregelen die nodig zijn om uiterlijk op 20 januari 2006 aan dit kaderbesluit te voldoen.
2. Vóór 20 januari 2006 delen de lidstaten het secretariaat-generaal van de Raad en de Commissie de tekst mee van de voorschriften waarmee zij hun verplichtingen uit hoofde van dit kaderbesluit in hun intern recht omzetten. Op basis van een verslag dat is opgesteld aan de hand van die informatie en een

schriftelijk verslag van de Commissie, gaat de Raad vóór 20 januari 2008 na of de lidstaten de nodige maatregelen hebben getroffen om aan dit kaderbesluit te voldoen.

*Artikel 13***Inwerkingtreding**

Dit kaderbesluit treedt in werking op de dag van zijn bekendmaking in het *Publicatieblad van de Europese Unie*.

Gedaan te Brussel, 22 december 2003.

Voor de Raad

De voorzitter

A. MATTEOLI
